

Berörd

SAMTAL OM MISSION I
EN FÖRÄNDERLIG VÄRLD

SVERIGES
KRISTNA RÅD

Svenska
missionsrådet

sensus

BERÖRD

SAMTAL OM MISSION I
EN FÖRÄNDERLIG VÄRLD

INNEHÅLL

Förord	5	Kapitel 4 • Adjö till öppenhet...	38
Inledning • Etthundrafemtiote	7	Kapitel 5 • Kanske är det nu det börjar?	46
Den röda tråden i detta material...	9	”Jag lärde mig att älska min nästas kyrka som min egen” 47	
Kapitel 1 • Vi ville prata om mission	10	”Vi möter en gemenskap i vår dialogpartner där den Heliga Ande är levande och aktiv” 48	
Tillsammans för livet – Kyrkornas världsråds missionssyn	11	”Smaka och se att Herren är god!” 49	
En ortodox reflektion över Kyrkans mission	12	”Styrkan i den receptiva ekumeniken är det enkla och prestigelösa förhållningssättet” 50	
Katolsk missionsteologi efter Andra Vatikankonciliet	14	”Sändningen kan se ut på väldigt många sätt och ha skiftande förtecken” 51	
Pentekostal missionsteologi	16	”När jag mött den ortodoxa traditionen ... blir tonen betydligt mera flerstämd” 52	
Evangelikal missionsteologi	17	”Det var väldigt fint att få belyst saker i min egen tradition som jag inte sett så tydligt innan” 53	
Lutherskt perspektiv på mission	19	”Vi blir aldrig färdiga, men det är som det ska” 55	
Kapitel 2 • En pilgrimsresa	21	Fördjupningstexter	56
Källa till pedagogisk kreativitet	21	1. Receptiv ekumenik – om hopp och tillit i ekumeniska relationer 56	
Plats och rörelse	22	2. Missionshistoria som paradigmskiftet 61	
Tematik: Mission	22	Noter	64
Struktur	23	Fördjupningsmaterial	65
Dynamik	26		
Utmaningar och flexibilitet	26		
Tidsramar	26		
Målsättningar	27		
Kapitel 3 • Vad hittar vi i Bibeln om mission?	28		
Missionsbefallningen – vad menar vi? 28			
Vad är det (egentligen) som ni går och samtalar om? 33			
Med bibelpersoner i båten... 34			
Bakgrund 34			
Jonaberättelsen 34			
Petrus i Joppe, Apg. 10 34			
Några andra texter... 35			
Kallelse och sändning – vad menar vi egentligen? 35			
Paulus skulle bara veta 35			
Kökssamtal hemma hos Marta, Maria och Lasaros 36			

Omslagsbilden är tagen vid pilgrimsprocessens avslutning vid Siljans strand i Rättvik.
Svenska kyrkan har bidragit finansiellt till produktionen av materialet.

© Sveriges kristna råd och Svenska missionsrådet

FOTOGRAFER: Peter Aschoff/Unsplash sid 46 | Deltagare i pilgrimsprocessen sid 24, 25 | Ellen Ekström sid 50 | Robin Elzer-
man/Unsplash sid 23 | Mike Enerio/Unsplash sid 23 | Sven-Erik Fjellström sid 32 | Cristina Gottardi/Unsplash
sid 38 | Geraldine Hawkes sid 48 | Rebecka Hellqvist sid 53 | Erwan Hesry/Unsplash sid 7 | Arne Hyckenberg sid
55 | Gunilla Ikponmwosa omslag | Jonas Jacobsson/Unsplash sid 56 | Anna Ljung sid 21 | Paolo Nicoletto/Uns-
plash sid 23 | Rikard Ringqvist sid 52 | Josefine Setterström sid 51 | Shutterstock sid 9, 10, 28 | Mikael Stjernberg
sid 24 överst till höger | Johannes Söderberg sid 49 | Mattias Wahlgren sid 47.

GRAFISK FORM: Boel Algulin

TRYCKERI: TMG Tabergs tryckeri, Taberg 2019

FÖRORD

När Sveriges kristna råd och Svenska missionsrådet 2014 tillsatte en gemensam arbetsgrupp för missionsteologi var syftet att inleda ett samtal om mission som skulle spegla och ge rättvisa åt de olika kyrkotraditionernas syn på mission och missionsuppdraget. I arbetsgruppen sitter representanter för kyrkor, missionsorganisationer samt forskning och akademi. Uppdraget för gruppen är att stimulera och bredda missionssamtalen i kyrkor och samhälle. Den ska fungera som en mötesplats mellan teoretiker och praktiker, ett sammanhang att informera varandra om vad som händer på missionsområdet och arbeta för ekumeniskt samförstånd kring missionsfrågorna.

Ett spännande initiativ som arbetsgruppen tog för att tränga djupare var att starta den pilgrimsprocess som genomfördes under 2016 och 2017. Förutom arbetsgruppen deltog ytterligare ett tiotal deltagare från våra olika kyrkofamiljer i pilgrimsprocessen där tid och utrymme gavs åt att lyssna och lära av varandra utifrån de olika kyrkotraditionerna. Metoden som användes och som betonar lyssnandet och lärandet kallas receptiv ekumenik. Nu är vår förhoppning att detta material kan leda till en användning och spridning av de erfarenheter som gjordes under den perioden. Vi vill uppmuntra till att använda denna skrift som ett samtalsmaterial om mission. Vi har mycket att lära av varandra!

Anders Malmstigen
Svenska missionsrådet
Generalsekreterare

Karin Wiborn
Sveriges kristna råd
Generalsekreterare

REDAKTÖRER FÖR DETTA MATERIAL har varit *Sven-Erik Fjellström* och *Olle Kristenson* i nära samarbete med *Sara Gehlin* och *Robert Odén*. Löpande avstämning har förts med den missionsteologiska arbetsgruppen. *Emma Nygren* har språkgranskat texten. I slutfasen har bearbetning och värdefulla samtal förts med studieförbunden Bilda och Sensus.

Arbetsgruppen för missionsteologi:

Ann Aldén, Svenska kyrkan (2014–)
Jan-Åke Alvarsson, Uppsala universitet (2014–)
Erik Berggren, Svenska kyrkan (2018–)
Bertil Ekström, Evangeliska frikyrkan (2014–2016)
Fredrik Emanuelsson, Stockholms katolska stift (2014–2017)
Sara Gehlin, Lunds universitet (2014–2016), Svenska kyrkan (2016–2017)
Gunilla Gunner, Södertörns högskola (2017–)
Nausikaa Haupt, Stockholms katolska stift (2018–)
Petter Jakobsson, Svenska missionsrådet (2019–)
Misha Jaksic, Ortodoxa kyrkan (2014–)
Olle Kristenson, Sveriges kristna råd (2014–)
Anna Ljung, Eumeniakyrkan (2014–)
Robert Odén, Svenska missionsrådet (2014–2018)
Karin Sarja, Svenska kyrkan (2014–2015)

Deltagare i pilgrimsprocessen (2016–2017) som medverkar i materialet:

Hans Boeryd, Svenska kyrkan

Sven-Erik Fjellström, Svenska kyrkan

Nausikaa Haupt, Stockholms katolska stift

Gunilla Ikponmwosa, Ekumeniakyrkan

Inledning:

ETTHUNDRAFEMTIOTRE

PRECIS 153 FISKAR var det i näten, där på stranden vid Tiberias sjö den där morgonen efter uppståndelsen då lärjungarna mötte den uppståndne Jesus. Vi läser om denna udda detalj i kapitel 21 i Johannes-evangeliet.

Johannes har kanske förbryllat många genom att nämna till synes märkliga detaljer, som att det var mycket gräs på platsen för brödundret – och att fångsten denna morgon vid Tiberias sjö blev just 153 fiskar.

Några tänker att det vid den tid då Johannesevangeliet skrevs fanns en tanke om att haven rymde 153 olika sorters fiskar och att det på hela jorden dessutom fanns 153 olika folkslag/språkgrupper. Hade Johannes skrivit idag hade han då kanske talat om flera tusen fiskar? Och ändå lagt till det viktigaste – att *fast det var så många gick nätet inte sönder* (Joh. 21:11).

Var detta den unga kyrkans sätt att berätta att något hände där i samband med uppståndelsen? Perspektiven vidgades. De började förstå att deras missionsuppdrag var mycket större än de anat från början. På pingstdagen några veckor senare var de fascinerade över att *trots* att de alla pratade olika språk, så förstod de varandra (Apg. 2:1–13). De blev berörda på ett nytt sätt.

Men att mötas, beröras och behöva tänka utanför de egna ramarna var nog också jobbigt. Till det yttre framstår ju Apostlagärningarna som en bok om hur evangeliet förs ut från Jerusalem, via Judeen och Samarien till Rom, som representerar hela världen. Men berättelsen

handlar många gånger mera om att de *inte* vill utmanas av det nya. En förföljelse tvingar dem till Samarien (Apg. 8), en syn tvingar Petrus att tänka nytt angående hedningar (Apg. 10), dessförinnan hade Saul tvingats tänka nytt om Jesus, och en man som hette Ananias att tänka nytt om Saul (Apg. 9).

Kanske borde de här berättelserna från Johannesevangeliet 21 och Apostlagärningarna användas mera när vi talar om såväl mission som ekumenik. De normala orden från Joh. 17:21 om att *jag ber att de alla ska vara ett* får ibland en klang om att ”vara ett” genom att nå fram till exakt samma tolkningar, den rätta läran, för att enheten ska bli synlig.

Hur ska vi idag förstå mission och kyrkans missionsuppdrag? För de flesta av våra kyrkotraditioner är de frågorna väsentliga, vilket speglas i den ekumeniska missionsrörelsens senaste dokument *Tillsammans för livet*, som vi presenterar längre fram:

Det är inte möjligt att skilja kyrka och mission vad gäller ursprung eller syfte. Kyrkans mål är att uppfylla syftet med Guds mission. ... Därför finns kyrkan till genom mission liksom elden finns till genom att brinna. Om hon inte engagerar sig i mission upphör hon att vara kyrka.

(§ 57 i *Tillsammans för livet*)

Men hur kyrkorna ser på mission och missionsuppdraget skiljer sig markant mellan och inom kyrkorna. Ja, missionssynen är stundtals lika svår och kontroversiell som frågan om dop och nattvard.

Kanske är det så att en resa blir som mest spännande om man från början inte vet vilka vägar man kommer åka på och vilken slutdestinationen blir. Ungefär så var det med den resa som inleddes med den missions-teologiska arbetsgruppen 2014 och som intensifierades i vår pilgrimsprocess 2016–17. Om detta vill vi berätta i den här skriften.

Under resans gång introducerades vi i den så kallade receptiva ekumeniken. Den bygger på en ömsesidig vilja att lära av varandra. I stället för att fråga vad *andra* behöver lära sig av vår tradition ska vi fråga oss vad det är som *vi*, med integritet, kan lära av andra. (Läs mer om den receptiva ekumeniken i Sara Gehlins artikel i kapitel 6.)

När vi under pilgrimsprocessens två år genomförde våra fördjupade missionssamtal kom mycket att handla om att lära av varandra i den receptiva ekume-

nikens anda. Vi blev berörda av varandras olika erfarenheter och perspektiv. Som grupp förde det oss samman och bidrog till att vi kunde närma oss några av de svåra frågor som vi möter i missionens teologi och praktik. Många frågor kvarstår dock och väntar på att lyftas fram i det ekumeniska ljuset. Men vi har under vår process erövrat en metod som skapar möjligheter att gå vidare, att lära av varandra samtidigt som vi respekterar varandras olika sätt att förhålla oss till mission.

Med det här materialet vill vi därför inspirera till samtal om mission. Materialet ger dig inte svar på de svåra frågorna kring mission och missionsteologi, men erbjuder en hjälp att mötas kring de frågor som berör eller skaver. Några av dem antyds i kapitel 4 i en fantiserad mailväxling med evangelisten Lukas.

DEN RÖDA TRÅDEN I DETTA MATERIAL...

DET HÄR MATERIALET är tänkt att fungera som ett studie- och samtalsmaterial. Genom att läsa om det vi kallar pilgrimsprocessen 2016–2017 och pröva några av metoderna – inte minst sättet att använda bibeltexter – hoppas vi i arbetsgruppen att ni lokalt ska hitta och utveckla egna arbetssätt som ni ser fungerar. Materialet kan användas på många sätt och med stor frihet. Ni bestämmer.

Första kapitlet utvecklar den bakgrund och de avsikter som fanns i den missionsteologiska arbetsgruppen. Några av gruppens medlemmar berättar vilka frågor de lyft fram, hur tillfälle gavs att pröva höjd, djup och bredd. Det var också i detta sammanhang som begreppet receptiv ekumenik lyftes fram, som en metod att utveckla samtalen.

Andra kapitlet berättar om hur receptiv ekumenik blev metoden att föra samtal om missionsteologi under 2016–2017. Under den resan möttes de fyra kyrkofamiljer vi har i Sverige för att samtala om mission under den missionsteologiska arbetsgruppens ledning. Formen liknas vid en pilgrimsresa där stor vikt lades vid såväl samtal i mindre grupper som tid för egen stillhet. Artikeln visar med tydlighet att pilgrimsprocessen betydde mycket för deltagarna. Några av metoderna hade inspirerats av ett material från Sydaustraliens kristna råd om receptiv ekumenik som heter *Healing Gifts for Wounded Hands*. (En länk till materialet finns i resursbanken längst bak.)

Längs vägen kom vi att utveckla egna metoder, inte minst när det gäller bibelanvändning. Därför blir det **tredje kapitlet** en metoddel, mest med fokus på bibelanvändning. Här utvecklas och ges bakgrund till

hur man lokalt kan använda de bibelsamtal som användes i pilgrimsprocessen 2016–2017 (kapitel 2). Vi skickar också med några andra bibelreflektioner som vi tror kan fungera. Dels om man mellan kyrkor vill gå djupare in på någon fråga (som arbetsgruppen gjorde med missionsbegreppet), dels om man vill använda en metod för att helt enkelt börja med att lära känna varandra och ta några gemensamma steg innan man går djupare in i en tematik.

Det **fjärde kapitlet** har en helt annan litterär form. Det började som en sammanställning och gruppering av olika frågor och slutsatser som kom fram under samtalen 2016–2017. Men under skrivprocessen föddes en idé om att skapa en tänkt mailkonversation med författaren till Apostlagärningarna, evangelisten Lukas. Förhoppningsvis ger detta kapitel känslan av att vår tolkning pågår hela tiden. I mångt och mycket liknar den nog den unga kyrkans brottnings, men nya kontexter ger också bitvis nya frågor.

I det **femte kapitlet** får några av deltagarna från den samtals- och pilgrimsprocess som pågick 2016–2017 komma till tals. Med vilka förväntningar gick de in, vad hände och, inte minst, hur vill de arbeta vidare? Kanske kommer det att ge några idéer till ditt eget sammanhang? Här kommer också en framåtblick från den missionsteologiska arbetsgruppen. Om nu den receptiva ekumenikens arbetssätt gav en grund för att modigt samtala vidare – vilka är då frågorna och utmaningarna som står på tur?

I det **sjätte kapitlet** ges en möjlighet att läsa mera om receptiv ekumenik samt en kort introduktion till missionshistorien.

Kapitel 1

VI VILLE PRATA OM MISSION

VÅRA MÖTEN UNDER arbetsgruppens första år formade sig till seminarietillfällen då vi fick lyssna till synen på mission i våra olika kyrkotraditioner. Enthusiasmen var stor, liksom också nyfikenheten på varandras traditioner. Att det fanns ett behov av att samtala om detta blev snart uppenbart. Men samtidigt sökte vi efter hur vi på bästa sätt skulle kunna samtala om det som ibland skaver och kanske är sårigt i våra olika kyrkotraditioner. Samtidigt som vi ville närma oss de svåra frågorna var vi angelägna om att hålla kvar de goda ekumeniska relationerna och den varma stämningen som fanns oss emellan. Här presenterar vi sex bidrag och börjar med en presentation av dokumentet *Tillsammans för livet*.

Vi insåg att vi behövde gå på djupet för att bättre förstå varandra och varandras syn på mission utifrån det vi lärt oss av den receptiva ekumeniken. Vi skissade på ett upplägg som kretsade kring dygnslånga möten från lunch till lunch där varje kyrkofamilj fick bjuda in de övriga för att berätta om missionens praktik och teologi i sin egen tradition. Som inbjudna kyrkofamiljer var vår uppgift klar och kom till tydligt uttryck i den receptiva ekumenikens grundfråga: *Vad är det vi i vår tradition behöver lära oss, med integritet, av andra?* Vi såg att detta kunde vara ett sätt att skapa förutsättningar för att på ett tryggt sätt få arbeta också med de svåra frågorna.

Receptiv ekumenik var något nytt. Och att använda receptiv ekumenik som metod på mission som tema

var något som ingen hade gjort tidigare, varken i Sverige eller någon annanstans i världen. Det var spännande men betydde också att vi stod inför en utmaning, en utmaning som handlade om att börja med att bygga upp en prestigelös miljö för att lyssna till varandra – detta i ett sammanhang där det är frestande lätt att först börja söka efter skillnader. Mer om receptiv ekumenik skriver Sara Gehlin i det avslutande kapitlet (kapitel 6). I sitt bidrag till arbetsgruppen introducerade hon bland annat begreppet ”de sårade händernas ekumenik”:

Receptiv ekumenik kallas ibland för ’de sårade händernas ekumenik’. Bakom det uttrycket ryms en vidare metaforik. Den receptiva ekumeniken rymmer tanken om att ekumeniska möten alldeles för ofta innebär att praktisera ’den finaste kaffeservisens ekumenik’ – att ’plocka fram finporslinet’ och visa sig i sitt bästa formella ljus när ’de avlägsna släktingarna’ kommer på besök. I motsats till detta innebär den receptiva ekumeniken att våga ’sträcka fram sina sårade händer’ till sina systrar och bröder – att öppna dörren också till de stängda utrymmena, visa fram de brister som finns i den egna kyrkan och erkänna behovet av att lära och bli hjälpt.

Den receptiva ekumeniska resan med missionsfokus blev en resa på två år, som beskrivs i nästa kapitel.

Olle Kristenson och Robert Odén

ANNA LJUNG:

Tillsammans för livet – Kyrkornas världsråds missionssyn

CENTRALKOMMITTÉN FÖR Kyrkornas världsråd antog 2012 missionsdokumentet *Tillsammans för livet – mission och evangelisation i en värld i förändring. Commission on World Mission and Evangelism*, CWME hade ansvarat för att arbeta fram dokumentet. CWME inkluderar förutom världsrådets 350 medlemskyrkor ett stort antal närstående organisationer. Även representanter för den katolska kyrkan och den evangelikala rörelsen ingår. Detta gör att dokumentet har en ovanligt bred förankring. Under 2000–2013 hade jag förmånen att representera Svenska missionsrådet i kommissionen. Därmed var jag med och arbetade fram detta radikala och viktiga dokument och även den svenska översättningen.

Enligt min tolkning av dokumentet kännetecknas världsrådets missionssyn av att vara världsvid med en enastående bred enhet av mångfald. Det gemensamma vittnesbördet och därmed den synliga enheten är central. Jesu bön enligt Joh. 17:21 om att vi alla ska bli ett är närvarande som världsrådets mest grundläggande bibelord. Medan *Missio Dei* var som en röd tråd i missionsdokumentet från 1982, *Mission och evangelisation: Ett ekumeniskt dokument*, är den heliga anden temat som följs i det nya dokumentet.

Tillsammans för livet vill lyfta fram aktuella frågor och perspektiv av mission och evangelisation i en tid av ständiga förändringar utan att förminska det tidigare dokumentet. Det ledande bibelordet är från Joh. 10:10, det vill säga Jesus ord *Jag har kommit för att de skall ha liv, och liv i överflöd*. Valet av bibelordet understryker vikten att bejaka och skydda livet. Det handlar om livsbejakande teologi, *theology of life*, som en motkraft till det destruktiva.

De tydligaste hjärtefrågorna i dokumentet är social, politisk och ekonomisk rättvisa. Här finns också behovet av att lyfta fram skapelsen i ljuset av miljö- och

klimatfrågorna. Dessa frågor är inte separerade från de andliga frågorna utan hör tydligt ihop. Valet av den heliga anden som röd tråd och därmed fokus på andlighet (engelskans *spirituality*) är ett klart tecken på viljan att hålla ihop frågorna.

Synen på vad mission är har utvecklats från att främst vara något vi gör till att vara något vi är och deltar i. Att det är Guds mission är och förblir grundläggande. I Guds mission är vi inbjudna att delta och fungera som både medarbetare och medskapare.

En av dokumentets formuleringar som sticker ut är att det inte är kyrkan som har en mission utan missionen som har en kyrka. Och kyrkans uppdrag är att förkroppsliga Guds frälsning i denna värld. Frälsningen gäller inte bara mänskligheten utan hela skapelsen.

Det världsrådets gemenskap hade svårast att enas om utifrån första offentliga utkastet var evangelisation. Svårigheterna grundade sig i de olika definitionerna och perspektiven blandat med gamla sår på grund av bristande respekt.

Det som däremot skapade mest diskussion var hur dokumentet använde formuleringen ”marginaliserade människor”. Många tolkade formuleringen som en objektifiering av människor. En objektifiering som utgår från att det finns ett centrum som skapar en hierarkisk ordning och ett ”vi och dem”. Det blir bättre att tänka och därmed skriva i termer av att människor lever i marginaliserade situationer.

Vi behöver ställa oss frågan vilka som konstruerat och som fortsätter att konstruera marginaliserande situationer. Dessa bär nämligen huvudansvaret för nödvändiga förändringar. Förändringar (engelskans *transformation*) som sådana lyfts fram i dokumentet. Behovet av förändringar i både maktstrukturer och människor. Frågan om makt och ansvar gäller även klimatproblemen. Förändringar kan ske genom och

med hjälp av den heliga anden. Anden är med och förändrar för livets skull, för värdighet och respekt för livet.

Mitt hopp är att dokumentet bidrar med nya perspektiv och förtydligar aktuella frågor för vår tid. Jag hoppas att dokumentet fortsätter leda till reflektioner och samtal i kyrkosamfund, missionsorganisationer och församlingar. Viktiga samtal om hur vi kan leva mission och evangelisation i vår tid. En tid med sociala, ekonomiska och politiska orättvisor, utmanande

klimatfrågor, människor på flykt, högerextrema rörelser frammarsch och annat som vi upplever behöver komma i ljuset av mission och evangelisation. Det får inte stanna vid intressanta samtal. Reflektionerna och samtalen behöver leda till livsbejakande förändringar. Allt för att skapa livsbejakande sammanhang och kulturer. Tillsammans som kyrkor har vi uppdraget att bejaka och skydda livet.

Tillsammans för livet!

MISHA JAKSIC:

En ortodox reflektion över Kyrkans mission

DET VAR MED EN VISS portion skepsis som de ortodoxa tog emot Kyrkornas världsråds missionsdokument *Tillsammans för livet*. Dokumentet innehöll flera formuleringar som ur ett ortodoxt perspektiv uppfattades som teologiskt problematiska. Bland dessa kan nämnas beskrivningen av Treenigheten, som genom den tydliga nedtoningen av dess första Person, Fadern, framstår som tveksam för ortodoxa. Att beskriva Kyrkan som underordnad missionen strider mot den ortodoxa uppfattningen att de båda sammanfaller. Ett tredje exempel är dokumentets objektivisering av människan i skapelsens helandeprocess, där nyckelbegreppet *helighet* lyser med sin frånvaro.

I relation till skapelsen framställs människan inte sällan som ett problem och en konfliktfaktor, vilket hon ju utan tvekan också är. Den ortodoxa traditionens framhållande av människan som delaktig i problemens lösning är därmed ett viktigt bidrag till teologin om Kyrkans mission och människans kallelse som Guds avbild i skapelsen (Ps. 115:16). Den ortodoxa synen grundas i det som i judisk tradition benämns som *Tikkun Olam*, "världens återställelse, reparation", tillika "evighetens konstruktion". Lösningen är män-

niskan i egenskap av Guds avbild, med Gudsmänniskan (*Theoanthropos*) Jesus Kristus, *den siste Adam* (1 Kor. 15:45), som urbild och förebild. Människans uppdrag sträcker sig inte endast till att på ett altruistiskt och moralistiskt plan förvalta skapelsen, utan vi-lar oavhändligt i människans mikrokosmiska kallelse, liksom i människans Gudsgivna roll som Guds medskapare: att som Guds avbild i sig sammanfatta skapelsen, att skapelsens framtid står och faller med henne, på grund av det hon är, snarare än det hon gör.

Tveksamheten inför dokumentet berodde också på att det inom den ortodoxa traditionen finns en viss ambivalens inför själva begreppet "mission". Bland ortodoxa kristna har mission en övervägande negativ klang, eftersom det ofta har vävts samman med kolonialism och blodiga erövringar. Expansion och mission från främmande trosbekännelser, såväl olika västliga kristna kyrkor som de muslimska kalifaten och det Ottomanska riket, har under olika perioder drabbat de ortodoxa kristna hårt. Den förmodligen svåraste önskade missionen var dock av en helt annan ideologisk art: den kommunistisk-materialistiska ideologi som under en stor del av 1900-talet helt

dominerade Östeuropa, där flera länder med ortodox majoritetsbefolkning finns.

Generellt känner sig de ortodoxa mer bekväma med att tala om Kyrkans kallelse och uppdrag i världen med begrepp som *martyria*, vittnesbörd, snarare än mission. Begreppet har en vidare innebörd än den vanligare betydelsen ”att dö för sin tro”. I den ortodoxa användningen betonas istället den mänskliga insatsen i Kristi efterföljelse; förmedlingen av Guds Rikes realitet i mötet med en förgänglig och understundom fientlig värld (Joh. 15:20). Denna *martyria* har en stor aktualitet även i vår samtid, inte minst för de kristna i Mellanöstern och norra Afrika, genom den återkommande förföljelse de genom historien fram till idag fått utstå för sin tro.

Den ortodoxa traditionen betonar dock framför allt *leitourgian* som den viktigaste komponenten i Kyrkans uppdrag i världen. I den ortodoxa liturgi uttrycks ”ständigt”, ”åter och åter”, hur Guds rike och närvaro, främst genom Kyrkans liturgi, förenas med och genomsyrar hela skapelsen, i ett möte mellan himmel och jord. I Nestorskrönikan berättas, hur Rus, det dåvarande Kievriket, bestämde sig för att anamma den kristna tron enligt den östkyrkliga, bysantinska traditionen, efter att storfursten Vladimirs emissarier lyriska kommit hem från mötet med den ortodoxa gudstjänsten i Heliga Sofias kyrka i Konstantinopel: ”Vi visste inte om vi var i himmelen eller på jorden!” Tron blev inte påbjuden, pådyvlad eller påtvingad, utan hämtades hem. Det är nog ingen överdrift att påstå, att Ortodoxa kyrkan under långa tider av förföljelser främst överlevt synligt just genom sin liturgi.

Ett exempel som framträder i samtal om mission idag är den postkommunistiska tidens kanske vack-

raste och mest apostlalika process i ”uppståndelsen” av den Ortodoxa kyrkan i Albanien, knuten till ärkebiskop Anastasios (Yannoulatos) gärning. Han betraktas som en av den Ortodoxa kyrkans ekumeniska förgrundsgestalter och dess ledande missiolog. På uppdrag av Ekumeniska patriarkatet (Konstantinopel) tog han sig an återuppbyggandet av kyrkan i Albanien, ett land under 1900-talets senare hälft proklamerat sig som ”världens enda ateistiska stat”. Med en liten kvarleva av det troende folket lyfte Ärkebiskop Anastasios formligen kyrkan i Albanien ur aska och ruiner. Hans missionsgärning har även ett tydligt globalt perspektiv, vilket inrymmer ett hållbart förhållningssätt till skapelsen och byggandet av dialog, ömsesidig förståelse och vänskapliga relationer mellan människor av olika tro. Det var även Ärkebiskop Anastasios som, genom uttrycket ”liturgin efter liturgin”, verbaliserade det så viktiga ortodoxa tänkesättet: att Kyrkan genom sin liturgi förenar skapelsen med dess framtid i Guds rike, samtidigt som denna liturgiska erfarenhet ständigt behöver fortsätta ute i världen, i en skapelse som väntar på att ”befrias ur sitt slaveri under förgängelsen och nå den frihet som Guds barn får när de förhärligas.” (Rom. 8:21)

Trots att dokumentet alltså har väckt vissa invändningar från ortodoxt håll, har *Tillsammans för livet* genererat ett intressant missionsteologiskt arbete bland Sveriges kristna råds medlemskyrkor, inte minst genom bildandet av den missionsteologiska arbetsgruppen. Genom detta samarbete leddes vi ut på en gemensam pilgrimsvandring i varandras kyrkliga och andliga miljöer, i enlighet med Herrens egen uppmaning: ”Följ med och se!” (Joh. 1:39a)

KATRIN ÅMELL:

Katolsk missionsteologi efter Andra Vatikanconciliet

FÖR ATT KUNNA hantera det stora ämnet ”katolsk missionsteologi” har jag valt att begränsa mig till Andra Vatikanconciliet (1962–1965) och missionsdokumenten därefter, eftersom kyrkans aktuella missionsteologi framträder tydligast i dessa dokument. Först måste då sägas att dokumenten är bindande för hela kyrkan och inte bara allmänna rekommendationer. Utöver konciledokumentet finns en rad senare skrivelser av missionsteologisk karaktär, till exempel påvliga rundskrivelser (encyklikor) och apostoliska uppmaningar. Mycket summariskt ska jag här beröra något av vad som ingår i dessa dokument.

Ad gentes ”till folken”

Främst i raden kommer då *Ad gentes*, Andra Vatikanconciliets missionsdekret, vars latinska begynnelseord betyder ”till folken”. Titeln för tankarna till konciliets konstitution om kyrkan, *Lumen gentium*, ”folkens ljus”, som är Jesus Kristus. Folken är alla människor och kyrkans uppgift är att göra Kristus känd för dem. Det inledande teologiska avsnittet i *Ad gentes* anknyter på flera ställen till *Lumen gentium*, där det i kapitel 1 står om kyrkan att hon ”i Kristus är ett slags sakrament, ett tecken och ett redskap för den innerligaste föreningen med Gud och för hela mänsklighetens enhet.”

Mission och kristen enhet hör samman. I dokumentet uppmanas därför gång på gång att söka samarbete med alla kristna. Det hänvisas flitigt till konciliets ekumenikdekret *Unitatis redintegratio*. Man kan säga att *Ad gentes*, *Lumen gentium* och *Unitatis redintegratio* hör organiskt samman. Många av grundtankarna i *Ad gentes* motsvarar idag också allmän ekumenisk konsensus.

När jag läser det här dokumentet, som alltså är mer än femtio år gammalt, tycker jag att mycket är självklarheter, men så var det inte 1965. Det var första

gången ett betydande antal biskopar från Tredje världen närvarade vid ett koncilium i den här storleksordningen. Inkulturation, det vill säga införlivande av landets kultur i evangelisationen, hade funnits tidigare i historien, men tack vare dessa biskopars närvaro uppgraderades icke-västerländska kulturers traditioner och teologi. Genom inhemska ämbetsbärare kunde kyrkan också slå djupare rot i dessa kulturer. Idag då majoriteten av kristna finns på andra håll än i Europa och Nordamerika och då man ibland talar om ”mission i retur” har detta fått än större konsekvenser.

Evangelii nuntiandi

”Om evangeliets förkunnelse i dagens värld”

På tioårsdagen efter konciliets avslutning kom 1975 Paulus VI:s apostoliska uppmaning *Evangelii nuntiandi*, ”Om evangeliets förkunnelse i dagens värld”, en uppdatering av *Ad gentes*. Mycket hade hänt i kyrkan och världen tio år efter conciliet. Paulus VI tar upp huvudtankarna från *Ad gentes* men på ett enklare, konkretare och mer aktuellt sätt. Texten är medryckande och inspirerande, vilket sannolikt beror på att den är skriven av en person och inte har utsatts för ändringar och omröstningar av tusentals biskopar. *Evangelii nuntiandi* har något att säga till alla kristna och är därför också uppskattat i ekumeniska sammanhang. För den nuvarande påven, Franciskus, tycks *Evangelii nuntiandi* vara ett favoritdokument, eftersom han citerar det inte mindre än femton gånger i sin apostoliska uppmaning, *Evangelii gaudium*, som vi strax ska återkomma till.

Evangelii nuntiandi börjar med evangeliets huvudperson, Jesus Kristus, som först förkunnade nyheten om Guds rike. Det är hans sätt att förkunna, leva och dö som måste vara förebilden för oss. Sedan Kristus återvänt till Fadern är det kyrkans uppgift att sprida

evangeliet samtidigt som hon själv ständigt är i behov av att evangeliseras, *semper reformanda*.

Evangeliet förkunnas först och främst genom vittnesbördet i den kristna människans liv, understryker Paulus VI. *Evangelii nuntiandi* skrevs efter studentrevolterna 1968. Påven drar slutsatser därifrån och skriver: "Den moderna människan lyssnar hellre till vittnen än till lärare, och om hon lyssnar till lärare så är det för att de är vittnen" (§ 41). Vittnesbördet betyder inte att man måste prata i tid och otid. Det kan också vara totalt ordlöst men ändå verkningsfullt.

Redemptoris missio "Återlösarens mission"

Till 25-årsjubileet av *Ad gentes* var det 1990 dags för Johannes II:s missionsencyklika, *Redemptoris missio*, "Återlösarens mission", en titel som förstås syftar på Jesus Kristus. *Redemptoris missio* skrevs med optimism inför det tredje årtusendet, då påven efter 1989 tyckte sig se "en ny vår för evangeliet". Fler människor verkade närma sig evangeliets värden. Det tog sig sådana uttryck som murens fall i Tyskland, avståndstagande från våld och krig, respekt för mänskliga rättigheter etcetera.

Påven bygger vidare på de tidigare dokumenten men gör också uppdateringar utifrån 1990-talets utmaningar. Dit hör befolkningsökningen, den snabba urbaniseringen, flyktingproblemen och sekulariseringen i traditionellt kristna länder. Den missions-teologiska delen i *Redemptoris missio* avslutas med ett fylligt kapitel om Anden som ledare av missionen. Anden verkar inte bara i individer utan också i samhällen, historien, folk, kulturer och religioner, skriver påven, och det är ett nytt sätt att se på Andens långtgående verkningar. Detta var några år efter det interreligiösa bönemötet för fred i Assisi 1986, som både väckte kritik och entusiasm. Påven tar upp den tråden och skriver "Assisi-mötet, som inte får tolkas felaktigt, syftade till att bekräfta min övertygelse att 'all sann bön är ingiven av den heliga Anden, som på ett hemlighetsfullt sätt är närvarande i varje människas hjärta'". Assisi-mötet bildade ju en milstolpe i den interreligiösa dialogen därför att man då erfor att man kunde mötas i själva gudserfarenheten och inte

bara i samarbete för att främja humanitära och andliga världen. Religionsteologi och religionsdialog var i full gång och påven skriver även om detta i kapitlet "Missionens vägar", där dialogen ses som en del av kyrkans evangelisationsuppdrag. I dialogen vittnar ju kristna om sin tro. Dialog och förkunnelse är inte varandras motsatser, men de är inte heller utbytbara. På vissa håll, där explicit förkunnelse inte är möjlig, är dialogen ett sätt att vittna om Kristus och att tjäna andra.

Evangelii gaudium "Evangeliets glädje"

Till sist vill jag nämna påven Franciskus apostoliska uppmaning *Evangelii gaudium*, "Evangeliets glädje" från 2013. Huvudbudskapet här är att det personliga mötet med Jesus Kristus på ett naturligt sätt måste leda till att kyrkans folk med glädje ger budskapet vidare till andra, från hjärta till hjärta. Påven plockar upp glömda motiv från Andra Vatikankonciliet och utvecklar dem, till exempel att kyrkan är ett pilgrimsfolk på vandring och att tidens tecken ska tydas i ljuset av evangeliet. Franciskus blev vald till påve bland annat för att kardinalerna förväntade sig reformer. I *Evangelii Gaudium* framkommer hans vilja till förnyelse och en rad reformer föreslås för att bana väg för "evangeliets glädje". Påvens uttryckssätt är enkelt och liknar ett personligt tilltal och han förmedlar stor entusiasm inför kyrkans avgörande uppgift.

Kyrkan är till sin natur missionerande och hon blir själv förnyad genom sin mission. Den schweiziske reformerte teologen Emil Brunner sade: "Kyrkan finns till genom sin mission, liksom elden existerar genom att brinna". Det är utgångspunkten också i de katolska missionsdokumenten, och hela kyrkan är kallad "att brinna". Missionen kan inte överlåtas till några särskilda institut eller organ. Alla ska vara med. Det är Guds mission *Missio Dei*, fastän det uttrycket inte används just här. Missionen har sitt ursprung i Sonens och den heliga Andens sändningar i världen. Jesus säger: "Som Fadern har sänt mig sänder jag er" (Joh. 20:21). Och det är endast med hjälp av Andens livgivande och pådrivande kraft som kyrkan kan förverkliga uppdraget.

JAN-ÅKE ALVARSSON:

Pentekostal missionsteologi

TILL EN BÖRJAN, under tidigt 1900-tal, var pentekostal missionsteologi mycket enkel. Till skillnad från vissa protestantiska kyrkor, som oftast studerade Paulus brev, föredrog de tidiga pingstvännerna berättelserna i Gamla Testamentet och Lukas böcker i Nya Testamentet. I Lukas evangelium läste de om Jesus. Och Jesus blev navet i det fyrfaldiga evangeliet: Jesus var frälsaren, den som döpte i Helig Ande, den som helade de sjuka och den som snart skulle komma igen.

Så läste de Apostlagärningarna, kapitel för kapitel, och försökte praktisera det som stod där – utan hän-syn till kyrkohistoria eller etablerad missionsteologi. Själars frälsning var det allt överskuggande, i grannskapet, i staden, i landet man bodde – och i världen. De ville dela det de själva upplevt.

Dessutom var ju tiden kort. Så som de upplevde det var Jesu återkomst ytterst nära. Många reste därför ut till andra länder utan att ens hinna skaffa sig ett rimligt ekonomiskt stöd hemifrån. Det gällde till exempel Daniel Berg och Gunnar Vingren som redan 1910 reste till Brasilien utan att ha något underhåll, utan egentliga förberedelser eller ens kunna portugisiska. Deras arbete resulterade trots detta i världens i dag största pentekostala rörelse, *Assambléias de Deus* med fler än 15 miljoner medlemmar. Det uppmuntrande givetvis andra att göra likadant. Redan 1910 räknade man med att över 50 länder nåtts av pingstväckelsen.

Men framgången i Brasilien är givetvis inte den enda sanningen om pingstmissionen eller den enda berättelsen, även om pentekostaler, som de flesta andra, älskar framgångshistorier. Det finns lika många, oftast oberättade historier om misslyckanden, kyrkor som gått ut sig eller inte växt, okänslighet för kultur och miljö; sår som ännu inte läkts.

Dessutom har en del värderingar växlat fram och tillbaka under det dryga seklet som pingstväckelsen funnits. Idag bär vissa av oss åter på en stolthet över att den tidiga pingstväckelsen var rasneutral. På den klassiska

genombrottsorten, *Apostolic Faith Mission* på Azusa Street i Los Angeles 1906 (intressant nog samma år som det skedde flest lynchningar av svarta män i USA i historien), sa man att *the color line was washed away in the blood*. Det fanns inte längre svart eller vitt (Gal. 3:28).

Dessutom markerade man att ledarskapet skulle vara könsneutralt, eller bestå av lika många kvinnor som män. På *Apostolic Faith Missions* brevpapper stod det fyra mansnamn och fyra kvinnonamn. På en helt annan kontinent kom Pandita Ramabai, som stod bakom pentekostalismen födelse i Sydasien, att kallas ”Indiens första feminist”.

Men den första väckelsens radikalism blev inte så långlivad. Redan på trettioalet nedvärderades de afroamerikanska rötterna och den dominerande pingstväckelsen sökte efter en vit grundare i stället. Kvinnor i ledande positioner fasades på många håll successivt ut. Först de senare decennierna har de tidiga idéerna åter tagits till heder.

Eftersom ”tiden var kort” så har mycket inom den klassiska pentekostalismen gått på ”Herrens ledning” – och mycket snabbt. Det har lett till mycket entreprenörskap och många goda initiativ. Men ibland har samma drivkraft också lett till dåliga beslut och brådstörtade lösningar. En del har resulterat i konflikter och onödiga avknoppningar av nya rörelser, nya kyrkobilddningar. En del har till och med sagt att ”pentekostalismen förökar sig genom delning”. När vi strävar efter kristen enhet verkar ju detta i motsatt riktning.

I den svenska pentekostala traditionen har det alltid funnits en social dimension, ett ansvar för dem som inte är så lyckligt lottade, kanske för att de flesta pingstvännar i Sverige ursprungligen kom från mycket fattiga förhållanden. Det har därför vimlat av olika engagemang för fattiga, etniska minoriteter och drogmissbrukare. Det här engagemanget följde med i missionen. Precis som svenskarna skapat sig ett annat

samhälle genom läskunnighet och bildning, så skulle andra folk få göra samma erfarenhet.

I dag ser engagemanget annorlunda ut vad gäller ”mission”. I många traditionella svenska församlingar har begreppet gått från något som ibland har varit närmast kortsiktigt, aggressivt och okänsligt, till att nu bli något luddigt eller abstrakt. Samarbete med kyrkor i Östeuropa, stöd till migrerande romer på hemmaplan, eller julpaket till fattiga familjer har blivit mera konkret och lättare att ta tag i. De stora, världsförändrande ambitionerna har tonats ner.

Det som inger nytt hopp i den svenska pentekostalismen och den svenska pentekostala missionssynen är inflytandet från andra kulturer. Många pingstförsamlingar har numera kontakt med systerkyrkor från flera olika länder i världen. Men kanske ännu viktigare är de tillskott i form av nysvenskar som valt att bli medlemmar i svenska församlingar. Migrationen från Mellanöstern och Afrika skapar en mångfald av nya uttryck, nytt engagemang och förnyad spiritualitet.

BERTIL EKSTRÖM:

Evangelikal missionsteologi

DET ÄR FÅ LÄNDER i världen som har en så stor öppenhet till gemenskap mellan olika kyrkor och ett organiserat samarbete i kristna kärnfrågor som vårt land. Som missionär i Latinamerika i 40 år och engagemang i *Evangeliska Världsalliansens* (*World Evangelical Alliance*, WEA) under tre decennier, har det för mig ofta handlat om att försvara evangelikal teologi och praxis. Samtalen kring olika missionsperspektiv har därför varit enormt berikande och lärande. Pilgrimsvandring i andan av ”receptiv ekumenik” har erbjudit konkreta exempel på rikedomerna i våra olika kristna kulturer och gett större djup och bättre förståelse åt bearbetningen av våra olika missionsteologier.

En fråga jag har ställts inför är: hur definieras evangelikaler i olika kristna traditioner? Ofta har vi blivit definierade av andra, vilket resulterat i missförstånd och förutfattade meningar. Samtidigt har vi själva ofta definierat oss i en motsatsställning till andra traditioner, vilket i sin tur inneburit spänningar och inte så sällan öppen konflikt. Min erfarenhet i Latinamerika i relationen mellan de protestantiska och evangelikala kyrkorna och den romersk-katolska kyrkan är ett tydligt exempel på det. På senare år har den relationen förbättrats och idag är det möjligt att

föra en konstruktiv dialog även i Latinamerika.

Det är först med nordamerikanska teologerna Billy Graham och den Carl F. Henry och några till, som man talar om en ”ny-evangelikalism” som är mer öppen för dialog med andra kristna och med samhället, inte minst med vetenskapen. Mycket har hänt de senaste åren, inte minst på grund av de växande kyrkorna i Syd som inte alls känner igen sig i den diskussion och den separatism som funnits i Nordamerika och delvis också i Europa.

Ny-evangelikalismen kan definieras på följande sätt:

Nutida evangelikalism inkluderar en nästan ofattbar mångfald av kristna, alla lojala mot evangeliets budskap, men med olika teologiska och andliga inriktningar.

Det handlar egentligen inte om samfundsgränser utan om hermeneutik och teologi. I WEA så finns denna mångfald av kyrkor representerade genom nationella kyrkosamfund som är medlemmar i vissa länder som till exempel England, Brasilien och Indien. Det betyder att det finns många kyrkor som tillhör både Kyrkornas världsråd (KV) och WEA. I andra länder är den nationella evangeliska alliansen inte lika representativ.

Utvecklingen av den evangelikala missionssynen de senaste 50 åren

Den evangelikala missionsteologin är grundad på de fyra pelarna i klassisk evangelikal teologi: Bibelns auktoritet, Jesus som enda vägen till frälsning, personlig omvändelse och praktisk handling i evangelisation och socialt engagemang. Det finns dock olika uppfattningar inom dessa grundpelare.

Billy Graham sammankallade kristna ledare till en konferens i Berlin 1966 som blev upptakten till Lausannekonferensen 1974 och Lausannerörelsen. Den brittiske anglikanen John Stott var huvudförfattaren till *Lausannedeklarationen* som har blivit något av de evangelikalas missionsteologi, med ett tydligt helhetsperspektiv på evangeliet och på mission. Det fanns också en stark påverkan från latinamerikanska teologer som Samuel Escobar och René Padilla, med en betoning på ett Gudsrikes koncept som handlar både om ett eskatologiskt perspektiv men kanske ännu mer om ett nu-perspektiv och på vilket sätt Gudsrikes principer tillämpas i vår värld idag. Samtidigt som behovet av en frälsningsförkunnelse betonas, framför allt till så kallade onådade folk, så måste kyrkan kämpa för rättvisa, fred, fattigdomsbekämpning, mänskliga rättigheter, och så vidare.

Kapstadsöverenskommelsen (2010) aktualiserar en hel del av det som finns i *Lausannedeklarationen* men tar också in nya områden som till exempel miljöfrågor. Det finns många paralleller mellan detta dokument och KV:s missionsdokument *Tillsammans för livet*, som tyder på att det funnits en kontinuerlig dialog över organisationsgränserna.

Den starkt dogmatiska hållningen som funnits har utbytt mot en vilja att lära av andra, samtidigt som man håller fast vid de grundpelare som kännetecknat evangelikalism. Det finns idag en betydligt större öppenhet till dialog och samarbete över traditionsgränser. Något som bekymrat evangelikala missionsteologer, framför allt i Syd, är det fortsatt kolonialistiska sättet från Väst att vilja påtvinga sin teologi på kyrkan i Syd. Escobar talar därför om själv-teologiserande, alltså att den lokala och nationella kyrkan måste få göra sin egen resa i skapandet av teologi. Det betyder inte att man

bortser från historiskt traditionell teologi men att man måste få dra sina egna slutsatser från studiet av Skriften. Detta är inte unikt för evangelikala kristna utan är till stor del anspråket inom alla kyrkliga traditioner.

Michael Goheen i USA summerar väl några viktiga teman i evangelikal missionsteologi idag:

1. Helhetssyn på mission – att vittna med livet i ord och handling.
2. Kontextualisering.
3. Möte och dialog med andra världsreligioner.
4. Storstadsmission.
5. Vittna om evangeliet där det inte är känt.

Goheen talar också om ett paradigmskifte som visar på den utveckling som skett de senaste decennierna och som naturligtvis inte är unik bara för de evangeliska kyrkorna. Under titeln ”mot ett nytt paradigm”, så nämner han bland annat:

- Mission i, till och från alla sex kontinenter som ett svar till enkelriktad mission.
- Missionell eklesiologi som svar på uppdelningen mellan mission och kyrka.
- Kontextualisering som svar på ett exklusivt västorienterat evangelium.
- *Missio Dei* som svar på antropocentrisk mission.
- Mission som partnerskap som svar på mission endast från Väst.
- Mission i svaghet som svar på mission utifrån makt och styrka.
- Enhet som svar på ökningen av samfundstraditioner.

En nyckelfråga inom WEA idag är: vem definierar evangelikalism framöver och hur definieras den? För många i Syd är den traditionella uppdelningen mellan evangelikala och ekumeniska kristna helt ointressant. Och mer och mer så också i relation till andra kristna traditioner, som ortodoxa och katoliker. Samtidigt finns det inom mer konservativa grupper starka reaktioner mot den öppenhet som råder mot andra traditioner, eftersom man är rädd för att förlora sin evangelikala identitet om man samarbetar med andra.

Faktaruta, Lausannerörelsen

Lausannerörelsen startade inom den evangelikala sfären i samband med konferensen kring evangelisation i staden Lausanne i Schweiz 1974. Med Lausannedeklarationen som grunddokument utvecklades en organisation med personliga medlemmar från en stor del av de evangelikala kyrkorna. Den andra konferensen hölls i Manila 1989 och den tredje i Kapstaden 2010.

ANN ALDÉN:

Lutherskt perspektiv på mission

JAG HADE JUST disputerat i missionsvetenskap med ekumenik vid Lunds universitet, när jag rekryterades till Växjö stift för att där reflektera kring och arbeta med mission. Enligt kyrkoordningen för Svenska kyrkan definieras mission som en del av församlingens grundläggande uppdrag, tillsammans med gudstjänst, undervisning och diakoni. Det var mission som visat sig vara mest svårfångad. Mitt eget studium av ekumeniska texter hade visat att mission, under årens lopp, antingen tolkats snävt eller väldigt öppet. 1968 samlade sig den ekumeniska rörelsen i Uppsala kring "Världen sätter kyrkans agenda". 1975 valde samma rörelse "Jesus Kristus befriar och förenar". Ett uppdrag med stark social prägel alternativt ett profilerat uppdrag med uttalad identitet och med Kristus i centrum.

Föga fantasifullt blev det viktigt att föra dem samman inom Guds mission, *Missio Dei*. Vi är sända till varandra och vi är sända att berätta. Vi är kallade att synliggöra det som förenar och att frimodigt dela det som är unikt. Med orden från Church of England: *Det är inte kyrkan som har en mission, utan Guds mission som har en kyrka.*

Vi är sända till varandra

Det finns en sändning som alla människor delar. I kraft av att vi lever, rör oss och är till är vi sända att

vara varandra till tjänst. Ingen människa klarar sig på egen hand. Vi behöver varandra. I det flyktigaste mötet människor emellan har vi makt att bygga upp och makt att riva ner. Vi har varandras liv i våra händer, för att tala med den danske teologen K E Lögstrup. Allt levande formar ett skyddsnät som kan ta emot när det brister för den enskilde. Som Gudsfolk och som kyrka står vi tillsammans med många andra i den uppgift som är gemensam. Det kan handla om tryggheten på gator och torg. Det kan handla om engagemang för klimatet. Det kan handla om meningsfull sysselsättning för barnen i ett område. Människor av olika tro och personer med olika ideologisk grund kan stå sida vid sida i detta arbete och behöver många gånger göra så.

Ett annat sätt att uttrycka den sändning som vi delar med varandra är att *synliggöra det som förenar*. När Sofiakyrkans klockor i Jönköping ringde för att signalera fara på första maj 2014 var det något som väldigt många samlade sig kring. Nordiska motståndsrörelsen arrangerade en demonstration ett stenkast därifrån och stadens politiska partier, kyrkor, trossamfund och enskilda från vitt skilda håll förenades i en protest. Klockringningen och alla människor som var samlade framför kyrkan synliggjorde något som förenade på ett allmänmänskligt plan.

Vi är sända att berätta

Till kyrkans självförståelse hör att hon förvaltar något som är så avgörande att det behöver delas. Ärendet stavas evangelium och angår alla människor. För om inte de kristna berättar om Jesus Kristus, vem ska då göra det? Ur djupet av egen erfarenhet berätta om Jesus från Nasaret, han som var en profet, mäktig i ord och gärning. Berätta hur han blev utlämnad, dömd till döden och korsfäst, död och begravnen. Berätta att några kvinnor varit vid graven men utan att finna hans kropp. Berätta att änglar sagt att han lever, att fler gått dit och sett att det var precis så som kvinnorna sagt. Att över generationsgränser, kultur och religionsgränser, dela berättelsen om Jesus med vårt eget liv som resonansbotten. Berätta om Jesus för dem som har en annan tro och för dem som inte har någon tro. Vi vet att vår berättelse inte är den enda, men det hör till kyrkans självförståelse att evangeliet angår alla. Jesus har något viktigt att säga alla människor.

Lika frimodigt som vi arbetar tillsammans med andra i uppdraget som är gemensamt. Lika frimodigt förkunnar vi Kristus. Vi tonar inte ner det i vår krist-

na tro som en människa med annan tro kan uppleva märkligt. Tvärtom. Frimodigt och utan förbehåll förkunnar vi det som är vår tro. Jag minns en buddistisk vän som ställde sig frågande till att vi kristna avbildade en så central person som Jesus i sitt lidande, hängande på ett kors. Varför inte avbilda den uppståndne Jesus i stället. Jag svarade: Jesu lidande och död är omistliga delar av den kristna tron. Därför, hemma hos oss (i vår kyrka) avbildar vi Jesus inte endast uppständer, utan också i sitt lidande på korset.

Ett annat sätt att uttrycka den sändning som är vår, vi som vill vara kristna, är *att frimodigt dela det som är unikt*. I mötet med människor av annan tro behöver vi inte söka en minsta gemensamma nämnare. Istället är vi tydliga och frimodiga med det som är unikt. En muslimsk vän sa: "är det en eller tre gudar ni tror på. Jag tycker inte att det där är riktigt klart." Jag svarade: "jag hör vad du säger, men 'hemma hos oss', i vår kyrka, i den tradition som är vår, tror vi på en enda Gud som har visat sig som skapare, frälsare och ande."

Kapitel 2 • Sara Gehlin

EN PILGRIMSRESA

KANSKE SKULLE EN DEL beskriva det som en omväg. Istället för att samla till en större konferens om missionsteologi valde vi en annan väg. Går det lättare att prata även om de svåra frågorna om man har bra verktyg? Vi tror det, men bilda dig en egen uppfattning genom att läsa denna artikel av Sara Gehlin om receptiv ekumenik som pedagogisk process. Se hur de missionsteologiska frågorna faktiskt fick plats. Och fundera gärna litet extra kring hur Bibeln används – inte som citatmaskin, men kanske mera som en samtalspart. Medan detta kapitel ger pedagogiska perspektiv på den receptiva ekumeniken, ger fördjupningstexten i kapitel 6 en bakgrund till receptiv ekumenik som rörelse och teologisk tankefåra.

Källa till pedagogisk kreativitet

Receptiv ekumenik kan praktiseras på många olika sätt. Faktorer som kontext, tidsram, tematik och gruppsammansättning påverkar hur receptiv ekumenik gestaltas i praktiken. Den receptiva ekumeniken öppnar upp för pedagogisk kreativitet. Den ger verktyg för att stödja ekumeniskt lärande. Dess grundläggande fråga *Vad är det vi i vår tradition behöver lära och ta emot, med integritet, av andra?* bildar utgångspunkt för pedagogiska processer anpassade till olika slags grupper och sammanhang. Följande kapitel syftar till att ge uppslag och perspektiv, som kan ge vägledning och inspiration för ett pedagogiskt arbete på den receptiva ekumenikens grund.

Detta samt nästa kapitel är skrivna mot bakgrund av erfarenheten att leda ett pedagogiskt arbete inspirerat av den receptiva ekumeniken. Den pedagogiska process som presenteras i dessa två kapitel skapades successivt fram under tidsperioden 2016–2017. Utvecklingen av detta pedagogiska arbete var ett led i planteringen av den receptiva ekumeniken i Sverige. När receptiv ekumenik slog rot i det svenska sammanhanget skedde det inom ramen för det samtal som initierats av Arbetsgruppen för missionsteologi vid Sveriges kristna råd och Svenska missionsrådet. Projektet engagerade representanter från de ortodoxa, frikyrkliga, katolska och lutherska traditionerna, med andra ord från samtliga fyra kyrkofamiljer som repre-

senteras i Sveriges kristna råd. Förhoppningen är nu att receptiv ekumenik ska kunna tjäna många olika ekumeniska sammanhang och gemenskaper i Sverige.

Det projekt som föddes ur initiativet hos Arbetsgruppen för missionsteologi tog slutligen gestalt som en *Pilgrimsresa*. Nedan presenteras en rad pedagogiska tillvägagångssätt, som illustreras genom exempel från Pilgrimsresan och som kan ge impulser till arbetet med receptiv ekumenik i olika kretsar och miljöer. De följande avsnitten tar hänsyn till ett antal aspekter, som alla spelar in i det pedagogiska arbetet med receptiv ekumenik: *plats, rörelse, tematik, struktur, dynamik, utmaningar, flexibilitet, tidsramar och målsättningar*.

Plats och rörelse

Valet av mötesplats har betydelse för hur receptiv ekumenik kommer till uttryck i praktiken. Den receptiva ekumenikens grundläggande fråga inspirerar till särskild eftertanke kring vem som är värd för mötesplatsen och vem som är gäst. Följdfrågan "Vilken plats ska vi mötas på?" kan få olika svar beroende på sammansättningen av gruppens deltagare.

Pilgrimsresan skiljer sig från flera tidigare initiativ till receptiv ekumenik på så sätt att dess deltagare representerade flera olika kyrkliga traditioner. Pilgrimsresan var ett multilateralt ekumeniskt projekt, medan tidigare initiativ ofta varit bilaterala och engagerat två grupper som har en önskan att lära av varandras traditioner. Där har mötesplatsen alternat mellan de båda gruppernas miljöer. Samtidigt finns exempel på receptivt ekumeniska projekt som enbart inkluderat medlemmar från en enda kyrka. I dessa fall har platsen varit given, men samtidigt har dessa processer inneburit en rörelse utåt. Här har deltagarna sökt sig ut och hämtat kunskap från människor som tillhör andra traditioner, för att sedan återsamlas och utbyta tankar kring hur den egna traditionen kan förnyas.

Som namnet antyder innebar Pilgrimsresan en rörelse mellan platser. Resan gick till fyra olika centra som har särskild förankring i de ortodoxa, frikyrkliga, katolska och lutherska kyrkofamiljerna: Sankt Ignatios andliga akademi i Södertälje, Bjärka Säby utanför Linköping,

Stiftsgården Marielund på Ekerö utanför Stockholm och Stiftsgården i Rättvik. På detta sätt kom alla deltagare att någon gång under Pilgrimsresan stå som värd för mötesplatsen. Under resan fick alla deltagare vara värdar och vara gäster. Varje möte var förlagt till ett dygn och ägde rum med cirka ett halvårs mellanrum.

Deltagarnas resa innebar att ta del av livet på varje mötesplats. Mötena innebar att delta i den rådande bönetraditionen och att dela måltider tillsammans, måltider som kunde vara utformade efter värdkyrkornas specifika traditioner. Det receptivt ekumeniska lärandet kom med andra ord att engagera flera olika sinnen. Det handlade inte enbart om att lyssna, utan också om att se och att känna doft och smak.

Kyrkornas världsråds pågående program *Pilgrimage of Justice and Peace* var en viktig källa till inspiration när Pilgrimsresan bildade ramverk för det receptivt ekumeniska arbetet. Samtidigt hämtades inspiration från den pilgrimsrörelse som kommit att få betydelse i många svenska kyrkliga sammanhang. Pilgrimsresan gav det pedagogiska arbetet ett format, där uppehållet vid varje ny mötesplats vidgade horisonterna i det ekumeniska lärandet. I fokus för lärandet stod en tematik, som kommer att lyftas fram i det följande.

Tematik: Mission

Receptivt ekumeniska processer utgår ofta från ett specifikt tema. Den receptiva ekumeniken tjänar ofta samtal kring teman som är svåra men viktiga. Samtalen kretsar inte sällan kring frågor som skaver och ämnen det finns behov av att lära sig mer om. Teman som hittills funnits på agendan i receptivt ekumeniska processer är exempelvis gästfrihet, kyrkostruktur, nattvardssyn, församlingsbygge, ledarskap och kvinnors roll i kyrkan. Här har det självkritiska lärandet från andra traditioner bidragit till nya perspektiv och uppslag i arbetet med att hantera svårigheter inom den egna kyrkan.

Mission var det tema som stod i centrum under Pilgrimsresan. Valet av tema var naturligt. Pilgrimsresan skapades fram ur engagemanget hos medlemmarna i Arbetsgruppen för missionsteologi. Gruppen fokuserar

på frågan om mission och utforskar dess roll i kyrkorna, akademien och samhället. I detta arbete bidrog den receptiva ekumeniken med en metod som stödjer lärandet kring olika sätt att förstå och leva mission. Pilgrimsresan till de fyra platserna beredde marken för ett lärande kring temat mission inom var och en av de fyra kyrkofamiljerna. Vid varje uppehåll på resan hämtades kunskap från den kyrkofamilj som stod som värd för platsen.

Receptivt ekumeniskt lärande kan innebära att ta emot kunskap från olika slags källor. Under Pilgrimsresan var föreläsare en viktig källa till kunskap. De inbjudna föreläsare som gästade resans mötesplatser var alla erfarna och kunniga kring temat mission i den egna kyrkofamiljens liv och lära. Förutom att föreläsarna var en viktig kunskapskälla, inspirerade många av dem också till ett självkritiskt lärande. Varje föreläsare hade informerats om den receptiva ekumenikens grundläggande principer. Därför var det inte bara "finporslinet" som dukades fram under föreläsningarna. Även svårigheterna ställdes fram i ljuset. Den öppenheten banade väg för en rak och uppriktig konversation bland deltagarna. Att föreläsarna vågade "sträcka fram sina sårade händer" och peka på utmaningarna i den egna kyrkans sätt att leva och tänka mission, var något som gav gensvar från gruppen. Komplexa ämnen som proselytism och prestation togs upp som en naturlig del av konversationen. Som metod bidrog den receptiva ekumeniken till att sänka garden och öppna upp för självkritisk reflexion. Den skapade förutsättningar för en tillitsfull och konstruktiv dialog kring det mångbottnade och omtvistade temat mission.

De aspekter som diskuterats ovan bidrog alla med viktiga förutsättningar när det pedagogiska arbetet utformades. Den receptiva ekumenikens metodologiska utgångspunkter, Pilgrimsresans format och temat mission gav stadga åt projektet. Samtidigt var det pedagogiska arbetet en process, där aspekter såsom platsernas karaktär och gruppens dynamik kontinuerligt behövde vägas in. Hur kan strukturen för en sådan process utformas? Härnäst kommer denna fråga att diskuteras med utgångspunkt från det pedagogiska arbetet under Pilgrimsresan.

Struktur

Tre metaforer

När den pedagogiska strukturen för Pilgrimsresan arbetades fram stod pilgrimsvandringens metaforik i förgrunden. *Stillheten*, *väggorsningen* och *berget* var de metaforer som ramade in varje mötes pedagogiska praxis. De tre metaforerna angav strukturen på följande sätt:

Stillheten gav deltagarna möjlighet att reflektera på egen hand kring den receptiva ekumenikens grundfråga "Vad behöver jag och min tradition lära och ta emot, med integritet, av andra?"

Väggorsningen skapade forum för interaktiva möten i mindre grupper. Här möttes deltagare som tillhörde samma tradition, för att följa upp den individuella reflektionen och samtala kring frågan *Vad är det vi i vår tradition behöver lära och ta emot, med integritet, av andra?* Väggorsningen gav också tillfälle att dryfta samma fråga i grupper med deltagare från olika traditioner.

Berget var samlingsplatsen för hela gruppen, med alla deltagare. Här fanns möjlighet att summera mötets innehåll och tillsammans urskilja övergripande motiv. Här gavs också möjlighet att dela med sig av individuella reflektioner och av tankar och insikter från smågruppsamtal. Samlingarna på berget gav inramning åt mötena, men även ett tillfälle till utblick mot vardagen bortom gruppens träffar.

Med utgångspunkt från de tre metaforerna utvecklades det pedagogiska arbetet successivt under Pilgrimsresans gång. Strukturen *stillheten*, *väggorsningen* och *berget* kom att ta gestalt på olika sätt vid varje möte, med tanke på platsernas förutsättningar och gruppens dynamik. Strukturen skapade en grundval för samtals- och reflektionsövningarna, som under processens gång kom att få olika utformning och innebära en ökande äventyrlighet. I utformningen av samtals- och reflektionsövningarna hämtades inspiration från resursmaterialet *Healing Gifts for Wounded Hands* som utarbetats av Sydaustraliens kristna råd (se resursbanken längst bak). Nedan illustreras den stegvisa utvecklingen av den pedagogiska processen genom exempel från var och en av Pilgrimsresans fyra mötesplatser.

Sankt Ignatios – strukturen introduceras

Strukturen *stillheten*, *väggorsningen* och *berget* introducerades för gruppens deltagare vid inledningen till Pilgrimsresans första möte. Detta skedde genom en föreläsning, som också presenterade den receptiva ekumenikens grunder. De pedagogiska moment som sedan följde under det första mötet kom att bli en återkommande praxis under hela Pilgrimsresan: *Stillheten* gav utrymme för individuell reflektion kring föreläsningarna på temat mission. *Väggorsningens* gruppsamtal avlöste den individuella reflektionen. *Berget* skapade en samlingsplats för gemensamma samtal, dels under mötets gång, dels i slutet av varje träff. På samma sätt återkom *stillheten* vid avslutningen av varje möte, för att ge deltagarna möjlighet att skriva ned sina tankar kring mötets innehåll.

Bjärka Säby – ord och bild

Det andra mötet gav tillfälle att både formulera och visualisera det ekumeniska lärandet kring temat mission. Här påbörjades det arbete med bibeltexter, som blev vägledande under resten av Pilgrimsresan och som kommer att beskrivas närmare i nästa kapitel. Vid detta möte gav verser och illustrationer ur Bibelns skildringar utgångspunkt för *stillhetens* individuella

reflektion kring den egna förståelsen av mission. De gav också underlag för *väggkorsningens* möten mellan deltagare från olika traditioner, där samtalen kretsade kring de olika förståelser av mission som existerar inom kyrkofamiljerna. På *berget* fick deltagarna med ord och bild måla fram det stora landskap av förståelser som trätt fram genom väggkorsningens grupp-samtal. Här kom temat mission att framträda i bredd, djup och mångfald.

Mariefund – en pilgrimsvandring

Perspektivet ”nyfikenhet” angav den röda tråden under gruppens tredje möte. Här hämtades uppslag från samtalsmodellen *curiosity box*, som presenteras i materialet *Healing Gifts for Wounded Hands* (se länk i resursbanken längst bak). Vid inledningen till detta möte gav *stillheten* ett särskilt tillfälle att skriva ned sina frågor kring föreläsningarna på temat mission. Frågorna lades sedan ned i ett flertal frågelådor. *Väggkorsningen* innebar på denna mötesplats att pilgrimsvandra tillsammans med en deltagare från en annan kyrkofamilj. Under vandringen kunde var och en, tillsammans med sin medvandrande, dryfta frågorna de själva formulerat. En karta ledde pilgrimsvandrarna längs en stig över ängar, genom skog och längs stränder. Utmed stigen fanns med jämna mellanrum en låda utplacerad, fylld med nya frågor att samtala kring längs vägen.

Pilgrimsvandringen innebar avslutningsvis ett moment av *stillhet*, dels kring ett bibelord som placerats i vandringens sista frågelåda, dels i kapellet där vandringen hade sitt slutmål. Här fanns möjlighet att, mot bakgrund av pilgrimsvandringens samtal, reflektera över frågan ”Vad behöver jag och min tradition lära och ta emot, med integritet, av andra?” Samma fråga

låg till grund för de efterföljande samtalen i mindre grupper, nu i *väggkorsningen* mellan deltagare från samma kyrkofamilj.

Mötets avslutande samling på *berget* ägde rum med deltagarnas frågor i blickfånget. Frågelapparna från vandringen hade nu samlats ihop och lagts i en cirkel på golvet. Den gemensamma reflektionen kom på detta sätt att ta avstamp i den mångfald av frågor som väckts hos deltagarna kring hur mission levs, tänks och gestaltas inom den kyrkofamilj de gästade.

Stiftsgården Rättvik – vid stranden och på vattnet

Vid gruppens fjärde och sista möte kom *vattnet* att lägga en ny dimension till den pedagogiska processen. Under detta möte relaterade samtliga pedagogiska moment till vattnet. Reflektionerna och samtalen förlades alla till stranden eller sjön. *Stillheten*, som följde på varje föreläsning kring temat mission, ägde rum vid vattnet. Stranden blev platsen för den enskilda reflektionen kring den receptiva ekumenikens grundläggande fråga. Stranden blev också platsen för *väggkorsningen*, där var och en kunde följa upp sina reflektioner tillsammans med en deltagare från den egna kyrkofamiljen.

Vid detta möte innebar *väggkorsningen* även att slå följe med en deltagare från den kyrkofamilj som var värd för platsen. Denna gång gick färden med kanot ut på sjön. Under den gemensamma stunden ute på vattnet kunde deltagarna reflektera tillsammans kring olika sätt att leva och tänka mission inom den kyrkofamilj som gästades. Ett par utvalda bibelord gav input till samtalen. Eftersom detta möte var det fjärde och sista, gav kanotfärden också ett särskilt tillfälle att samtala kring det ekumeniska lärande som Pilgrims-

resan lett fram till i sin helhet. Att paddla var frivilligt och några av deltagarna valde istället att vandra tillsammans längs stranden.

Mötets samling på *berget* innehöll två moment. Samlingen gav möjlighet att dela tankar från samtalen vid och på vattnet. Erfarenheter och insikter från mötet knöts samman. Avslutningsvis deltog gruppen i en välsignelse och sändning som leddes av företrädare för var och en av de fyra kyrkofamiljerna, på bryggan vid vattnet.

Dynamik

Som tidigare nämnts gav Pilgrimsresan erfarenhet av hur den receptiva ekumeniken kan ge verktyg för att främja en tillitsfull dialog, som sänker garden och öppnar upp för självkritisk reflektion. Med sitt fokus på mottagande och självkritiskt lärande bidrar den till att reducera rädslor för att ifrågasättas eller bli föremål för någon annans agenda. På detta sätt kan den receptiva ekumeniken skapa grogrund för framväxten av trygghet i en deltagargrupp.

Samtidigt bidrog Pilgrimsresan till insikten att arbetet med receptiv ekumenik förutsätter en kontinuerlig uppföljning av frågan om deltagarnas trygghet och tillit till varandra. Att Pilgrimsresans pedagogiska struktur kunde ge rum för en stegrande äventyrlighet och innefatta interaktion såväl runt samtalsborden som under pilgrimsvandring och kanotfärd, hade sin grund i den trygghet som växte fram i gruppen. Med tanke på att olika samtalsövningar förutsätter olika mått av tillit, inbegrep den pedagogiska processen att oavbrutet reflektera över gruppens inre dynamik i förhållande till valet av pedagogiska tillvägagångssätt.

Utmaningar och flexibilitet

Att utveckla ett pedagogiskt arbete på den receptiva ekumenikens grund förutsätter ett visst mått av flexibilitet. Gruppens sammansättning av deltagare kan förändras på kort varsel och omöjliggöra inplanerade samtalsövningar. Det är med andra ord en god idé att utrusta sig med reservplaner. Det kan också vara svårt att förutse lokalernas möjligheter och begränsningar. En nära kommunikation med personalen på plats kan

därför vara en viktig förutsättning för att kunna genomföra de aktiviteter som planerats. Om planen är att ge sig ut i naturen är dessutom väder och vind en annan osäkerhetsfaktor. Ofta väntar överraskningar för dem som ger sig in i ett pedagogiskt arbete av detta slag, men med ett gott teamwork finns vägar att gå i de allra mest oväntade situationer.

Om det pedagogiska arbetet involverar en rörelse mellan olika platser, kan processen berikas av att ta tillvara på de särskilda resurser som finns på respektive mötesplats. Under Pilgrimsresan gav musiken en ny dimension åt det receptivt ekumeniska arbetet, när gruppen besökte en plats där musiklivet var integrerat med engagemanget för mission. Vid andra tillfällen avsattes särskild tid till samtal med mötesplatsernas företrädare, vars engagemang gått hand i hand med den receptiva ekumeniken. Genom att låta den pedagogiska strukturen vara flexibel nog att skapa rum för influenser från dem som involveras längs vägen kan desto fler resurser bidra till utvecklingen av det receptivt ekumeniska arbetet.

Att leda ett pedagogiskt arbete som är inspirerat av den receptiva ekumeniken kan vara en process kantad med utmaningar. Under Pilgrimsresan utmanades vid ett par tillfällen den receptiva ekumenikens själva grundprincip, vilket synliggjorde det faktum att metoden har vissa begränsningar. Den receptivt ekumeniska metoden, med sitt fokus på lärande och mottagande, kan stundvis framstå som otillräcklig när kritisk debatt efterfrågas. Eftersom den receptiva ekumeniken inte skapar något givet forum för det slaget av debatt, uppstår den relevanta frågan: Riskerar den receptiva ekumeniken att landa i tama och kraftlösa diskussioner?

Det pedagogiska arbetet kan också innebära en balansakt i samtalsrummet. När deltagare tenderar att granska och rikta kritik mot varandra kan det krävas både varsamhet och viss diplomati för att leda interaktionen tillbaka till lärandets utgångspunkt utan att hämma samtalets dynamik och gruppens kreativitet.

Tidsramar

Ett pedagogiskt arbete som har sin utgångspunkt i den receptiva ekumeniken kan genomföras inom oli-

ka tidsramar. Det finns goda exempel på bilaterala församlingssamarbeten som omfattat en serie träffar runt gemensamma kvällsmåltider. Andra lokala samarbeten har inneburit att upprätta gemensamma lärandegrupper utan att något slutdatum för träffarna har satts ut. Vissa samarbetsprojekt har innefattat två träffar där deltagarna fått med sig uppgifter hem mellan de båda mötena. Det finns också exempel på receptivt ekumeniska samarbeten som enbart omfattat ett enda möte. Samtidigt har den receptiva ekumeniken tjänat som metod för samarbeten på organisationsnivå som sträcker sig över flera års tid. Exempel på detta är den ekumeniska dialog som pågår inom ARCIC (Anglican Roman Catholic International Commission) och på initiativ av Sydaustraliens kristna råd och Centre for Catholic Studies vid Durhams universitet i Storbritannien.

Under Pilgrimsresan 2016–2017 främjades arbetet av de generöst tilltagna tidsramarna. Att varje möte förlades till ett dygn och att träffarna fördelades på det relativt långa tidsspännat ett och ett halvt år, visade sig gynna den pedagogiska processen. Under Pilgrimsresans serie av möten växte insikten om hur den receptiva ekumeniken innebär att växa in i ett förhållningssätt och därför kan inbegripa en långsam process. Det pedagogiska arbetet främjades därmed av en långsiktig planering, som möjliggjorde en stadig i gruppens sammansättning och en kontinuitet i mötenas frekvens. Tidsramarna är med andra ord en väsentlig faktor när ett pedagogiskt arbete, grundat på den receptiva ekumeniken, ska byggas upp. En relaterad fråga är vilka mål det pedagogiska arbetet syftar till att uppfylla inom de givna tidsramarna. Denna fråga kommer att belysas härnäst.

Målsättningar

Receptiv ekumenik kan praktiseras med olika mål i sikte. Ett mål som ofta anförs i litteraturen om receptiv ekumenik är förnyelsen av ekklesiologiska strukturer inom kyrkorna. Fördjupningen inom den egna och andras teologiska traditioner är också central för den vision om inre kyrklig förnyelse som präglar den receptiva ekumeniken (se resursbanken längst bak).

Samtidigt har receptivt ekumeniska processer visat att själva metoden, som ska bana vägen fram emot dessa mål, framkallar resultat som är nog så betydelsefulla. Med sitt fokus inställt på att motverka rädslor och bygga förtroende i ekumeniska möten, har den receptiva ekumeniken ofta resulterat i deltagares fördjupade förståelse av varandra, en förståelse som grundas i attitydförändringar. Att bygga attityder med grund i ett självkritiskt lärande från den andres gåvor, framträder som ett mål i sig.

Pilgrimsresan ger exempel på att ett receptivt ekumeniskt arbete kan leda fram till flera resultat samtidigt. Den övergripande målsättningen uppfylldes: att nå en djupare kunskap om de fyra kyrkofamiljernas olika sätt att leva och tänka mission. På vägen dit gav den receptiva ekumeniken resultat som sträckte sig utanför tankens insikt. Sökandet efter förståelse för den andre innebar att mellanmänsklig tillit och ekumeniska vänskapsband stärktes. Resan till varandras platser, för att lära av varandras traditioner, gav en konkret erfarenhet av hur ökad kunskap kan skapa förutsättningar för en ökad tillit.

Kapitel 3 • Sven-Erik Fjellström

VAD HITTAR VI I BIBELN OM MISSION?

HÄR BESKRIVS DE bibelmetoder som nämns i föregående kapitel – och här finns också några ytterligare bibeltexter att kanske använda i en samlingsgrupp. De olika delarna innehåller förslag på upplägg i samlingsgrupp.

Missionsbefallningen – vad menar vi?

Övningen användes på Bjärka Säby (se sid 21 i kapitel 2).

Bakgrund

Ställer man en fråga i en församling om hur missionsbefallningen lyder finns det oftast några deltagare som både kan säga att den finns att hämta i Matt. 28:18–20 och att den lyder:

Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar: döpa dem i Faderns och Sonens och den heliga Andens namn och lär dem att hålla alla de bud jag har gett er. Och jag är med er alla dagar till tidens slut.

Frågar man *varför* de vet detta brukar svaret vara att man lärde sig detta i kyrkans undervisning eller i skolan – och att stycket har den rubriken, fast inser samtidigt att rubrikerna är satta av de bokförlag som publicerat en bibel.

För några är det litet omtumlande att inse att detta inte är den enda missionsbefallningen i evangelierna.

Den kallas på engelska ofta "the Great Commission", men kanske öppnar det upp för att det finns flera? Ger man sig tid att söka vidare kan man i samtal med trossyskon från andra kyrkotraditioner få intressanta inspel. En del kan ha hört om kristna i Indien som valt att tona ner Matteusevangeliets missionsbefallning därför att den blir för militant i ett multireligiöst sammanhang. Eller om andra kristna som lyfter fram berättelsen om fyrahanda sädesåker som en oerhört viktig missionstext. För människor från mera evangelikala gå-ut-traditioner kan texten om såningsmannen verka lite för slapp, å andra sidan innehåller den det starka budskapet om att när människor drabbas av evangeliet så växer det kanske mera än man någonsin kunnat ana. Detta sista är ju inte en helt ovanlig erfarenhet i sekulariserade länder när människor kommer till tro i vuxen ålder och väldigt entusiastiskt berättar om sina erfarenheter. Några vågar sig kanske också på att fundera över om verserna från Matteusevangeliet kom att passa väldigt bra till den geografiska expansion som kolonialismen innebar? Och då kan vetskaper

om att den är en av många missionsbefallningar kanske öppna upp för nya samtal.

Under pilgrimsprocessen (kapitel 2) gjordes en övning kring just missionsbefallningen i Matteusevangeliet, eller snarare en övning med att samtala om mission utan att använda de verserna. Övningen kom att kallas 4x4 MISSION eftersom de alternativa missionsbefallningarna hade hämtats från 4:e kapitlet i vart och ett av de fyra evangelierna. Deltagarna får i uppgift att med utgångspunkt från de fyra texterna definiera och dela var de själva befinner sig, utan att överge kapitel 28 i Matteusevangeliet.

• Lukas 4

I Luk. 4:16–21 kommer Jesus till synagogan i Nasaret och läser där en text från Jesaja. Hans kommentar om att nådens år, frihet för de fångna, syn för de blinda händer här och nu blev tydligen för mycket för åhörarna. Jesus var nära att stenas.

I många traditioner, inte minst inom den så kallade befrielsesteologin brukar man betona att detta verkliga är vårt uppdrag idag. Att här och nu försöka känna igen var Guds rike sker – men också att förkunna att det här och nu finns nåd, frihet, syn och nya insikter. I vårt eget sammanhang, och definitivt inte enbart inom våra gudstjänstrum.

• Markus 4

I Mark. 4:1–9 går såningsmannen och sår i fyra olika miljöer. Detta är en av de få liknelser som förklaras senare (verserna 13–20) och det ges en ganska tydlig bild av vilka människor som representerar de olika grunderna. Kanske har tolkningen fastnat där istället för att betona det oerhörda som sker när ordet verkligen tar rot? Det är bortom såningsmannen kontroll, han har dock troget gjort jobbet att så. De kyrkor som betonar denna liknelse verkar lägga vikt på att vi i alla tider ska så, att vi nyktert ska konstatera att det inte alltid faller i god jord men att växten kan komma när och där vi minst anat det. Kan man alltid se den goda jorden från ytan? Kan såningsbilden väcka tankar om det som gror också bortom vår egen tid? I många kyrkor finns just berättelser om hur ett arbete som gjor-

des av någon för länge sedan visar sig bära växt långt senare. Hur påverkar det vår syn på uppdraget – om man jämför med Matt 28 som mera brukar tolkas som att vi ganska snabbt och medvetet ska predika (så att människor omvänder sig), döpa och lära?

• Johannes 4

Kvinnan vid Sykars brunn, Joh. 4:1–27, är en ofta använd text i predikningar. Där kan man betona kvinnans förvandling när hon mötte Messias, där kan man betona att Jesus möter människor oavsett deras bakgrund – i hennes fall med ett antal misslyckade relationer och en ensamhet i den sociala miljön eftersom det ofta brukar sägas att hon gick ut till brunnen mitt på dagen för att undvika de andra. Texten brukar också lyftas fram som ett gott exempel på pedagogik och samtalsmetodik. Jesus använder brunnen och vattnet som utgångspunkt för ett samtal som går allt djupare in emot törst och livets källa.

När Bibel 2000 kom, med en nyöversättning av Gamla testamentet, kom en not till 4:18 med i biblar som har notapparat. När Jesus bitt kvinnan hämta sin man säger hon att hon inte har någon. Jesus ger henne rätt och säger att hon talar sanning, hon har haft fem män och den hon har nu är inte hennes man. Notan säger ”*Fem män* Orden kan tolkas symboliskt. Enligt en på 2 Kung. 17:24 ff grundad tradition tillbad samariernas förfäder fem främmande gudar”.

Skulle man utifrån denna not kunna tillåta sig att läsa berättelsen som att Jesus möter en religiöst bevandrad människa, en samariska, och för ett samtal med henne, nästan en slags interreligiös dialog? Vad händer med berättelsens delar om man läser den så? Vad lär den oss om möten vid brunnar, om att få snarare än att ge, det vill säga lära sig i mötet med andra?

I förkunnelse brukar det ofta betonas att kvinnan går mitt på dagen för att undvika andras blickar, hon, synderskan från Samarien. Men detta sista står ju faktiskt inte i texten.

Zoomar man ut ser man några andra missionsteologiska perspektiv. Nikodemus kommer mitt i natten (Joh. 3), den samariska kvinnan möter Jesus mitt på dagen och strax efter det mötet kommer en romersk

soldat och ber om hjälp. När han kommer hem upptäcker det att undret har skett samtidigt som Jesus pratade med soldaten. Ville Johannes berätta att kyrkan fick sin missionsteologi utmanad och utvidgad? "Missionsbefallningen" i Apostlagärningarna 1 om att gå till Judeen, Samarien och hela världen händer här i två kapitel i form av tre berättelser om möten mellan människor, från Judeen, Samarien och "hela världen". Och mission pågår hela tiden, hela dygnet, 24/7!

På vilket sätt utmanar fjärde kapitlet i Johannes-evangeliet oss, på vilket sätt "händer" den i vårt missionsuppdrag idag?

• Matteus 4

Matt. 4:18–22 kanske inte uppenbart har med missionsteologi att göra, men texten togs med i denna övning utifrån avsnittet där Jesus kallar några av sina första lärjungar. I Lukas version (Luk. 6) är han i bön en hel natt innan han väljer – och man kan väl fråga sig varför han trots bönen får en så medioker grupp. Eller, var detta en nattlig kamp att våga välja vanliga människor för uppdraget? Djävulen hade tidigare försökt erbjuda Jesus allehanda gräddfiler, men han hade konsekvent nekat. Brottades han också med att låta de människor han bjöd med vara just människor

med alla fel och brister kombinerade med kompetenser.

Kan texten leda till ett samtal till vad det betyder för vårt lokala uppdrag att vi är just de människor som finns här och nu? Det vill säga, att vi inte skapar en missions-teologi som bygger på något annat än vad vi har?

Övning

Utifrån denna introduktion och bakgrund som man som ledare kan plocka olika delar från kan en grupp få möjlighet att samtala om sin egen syn på vilken missionsbefallning man präglas av. Om man gör det just i en övning inom formen för receptiv ekumenik kan alltså denna 4x4-övning ge ett tillfälle till att i respekt lyssna in var de andra befinner sig. Kanske går det också – vilket blev resultatet i Bjärka Säby (sid 22 ovan), bjuda in deltagarna att ta med andra bibelperspektiv som berikar samtalet.

Återsamlingen, *berget*, handlar inte om att utifrån samtalet komma fram till en gemensam missionssyn utan att snarare ha använt övningen till att inse hur olika man tänker från olika håll. Och – vad är det hos den andre som berikar min egen syn?

Bladet på nästa sida kan kopieras upp för samtal i grupp. Fyll gärna de tomma rutorna med egna bibelord.

Matteus 4 18 När han vandrade utmed Galileiska sjön fick han se två bröder, Simon som kallades Petrus och hans bror Andreas. De stod vid sjön och fiskade med kastnät, för de var fiskare. 19 Han sade till dem: "Kom och följ mig. Jag skall göra er till människofiskare", 20 och de lämnade genast sina nät och följde honom. 21 När han gick vidare fick han se två andra bröder, Jakob, Sebedaios son, och hans bror Johannes, sitta tillsammans med sin far Sebedaios i båten och göra i ordning sina nät. Jesus kallade på dem, 22 och genast lämnade de båten och sin far och följde honom.		Lukas 4 16 Han kom till Nasaret, där han hade växt upp, och på sabbaten gick han till synagogan, som han brukade. Han reste sig för att läsa. 17 och man gav honom profeten Jesajas bok. När han öppnade den fann han det ställe där det står skrivet: 18 <i>Herrns ande är över mig, ty han har smört mig till att frambära ett glädjebud till de fattiga. Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frithet</i> 19 och <i>förkunna ett nådens år från Herren.</i> 20 Han rullade ihop boken och gav den tillbaka till tjänaren och satte sig. Alla i synagogan hade sina blickar riktade mot honom. 21 Då började han tala till dem och sade: "I dag har detta skriftställe gått i uppfyllelse inför er som hör mig."
	Matteus 28 8 Då gick Jesus fram till dem och talade till dem: "Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden. 19 Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar: döpa dem i Faderns och Sonens och den heliga Andens namn 20 och lär dem att hålla alla de bud jag har gett er. Och jag är med er alla dagar till tidens slut."	
Johannes 4 13 Jesus svarade: "Den som dricker av det här vattnet blir törstig igen. 14 Men den som dricker av det vatten jag ger honom blir aldrig mer törstig. Det vatten jag ger blir en källa i honom, med ett flöde som ger evigt liv." 15 Kvinnan sade till honom: "Herre, ge mig det vattnet, så att jag aldrig blir törstig och behöver gå hit efter vatten." 16 Jesus sade: "Gå och hämta din man." 17 Kvinnan svarade: "Jag har ingen man." Jesus sade: "Du har rätt när du säger att du inte har någon man. 18 Fem män har du haft, och den du nu har är inte din man. Där talade du sanning." 19 Kvinnan sade: "Herre, jag ser att du är en profet."		Markus 4 3 "Hör! En man gick ut för att så. 4 När han sådde föll en del på väggkanten, och fåglarna kom och åt upp det. 5 En del föll på de steniga ställena, där det inte fanns mycket jord, och det kom fort upp eftersom myllan var tunn. 6 Men när solen steg sveddes det och visnade bort eftersom det var utan rot. 7 En del föll bland tistlarna, och tistlarna växte upp och kvävde det, och det gav ingen skörd. 8 Men en del föll i den goda jorden, det kom upp och växte och gav skörd. Det gav trettiofalt, sextiofalt och hundrafalt igen." 9 Och han sade: "Hör, du som har öron att höra med."

Vad är det (egentligen) som ni går och samtalar om?

Emmausberättelsen, Luk. 24:13–35, användes på Marielund som ett tillfälle att fråga den andre lite mera (se sid 23 i kapitel 2).

Bakgrund

Emmausberättelsen är en ofta använd text när det gäller möten och samtal, men även en missionstext. Liksom i Joh. 4 betonas ofta den pedagogik som Jesus använder, där han börjar med att ställa frågor och orientera sig om vad de pratade om. Vi förstår naturligtvis att han redan visste det, men det verkar vara viktigt att de själva fick ge ord åt det.

I en samtalsgrupp kring receptiv ekumenik kan denna övning vara ett sätt att till exempel parvis komma lite djupare, men också stilla sin nyfikenhet.

När övningen gjordes under Pilgrimsprocessen hade deltagarna kvällen innan vandringen skrivit frågor som slumpvis placerats i frågelådor, i detta fall tygpåsar från det ekumeniska mötet i Lund 2016. Deltagarna vandrade i valfri takt, parvis eller tre och tre. Med detta arbetssätt kunde de se vad andra i gruppen varit nyfikna kring när de gällde den katolska traditionen. Man kan naturligtvis också skala ner det till att bara de två som vandrar under själva vandringen delar frågor som väcker deras nyfikenhet. Deltagarna ska då helst vara mixade så att man kommer från olika kyrkotraditioner. I likhet med Emmaus-texten kan man ju också låta en tredje person vara en medvandrare som efter ett tag delar vad han/hon tycker sig ha uppfattat.

Det finns inget behov av redovisning i storgrupp för denna övning, snarare kan det fina man samtalat om riskera att pratas sönder. Ett förslag är att man erbjuder tid för enskild bön/stillhet och reflektion

när vandringen avslutats. Detta kan följas av att man i egna kyrkotraditionen delar vad man lärt sig under samtalet.

I Pilgrimsprocessen fanns en uppsamling, inte för konsensus men för att dela känslan av att nu lämnar vi denna övning med erfarenheten av att vi upptäckt nya saker, precis som Emmausvandrarerna fått tid att fråga, dela. Allt kan avslutas med en andakt i den tradition där man befinner sig just för denna övning. Kanske också samtala om vad man skulle vilja springa tillbaka till den egna gruppen i Jerusalem och dela?

Övning

Välj ett upplägg enligt reflektionerna ovan, till exempel:

- Inled med en tid för att lyssna till Emmausberättelsen i Luk. 24:13–35. Gärna två läsningar.
- Vandra, anslå helst 1,5–2 timmar för denna övning
 - vandra parvis eller tre och tre i blandade konstellationer,
 - dela frågor, eller plocka frågor som någon lagt ut i frågelådor längs vägen,
 - lägg gärna ut ett bibelord som sista anhalt. Efter det kan man vandra i tystnad.
- Återsamlas för tysthet och egen reflektion.
- Återsamlas i den egna kyrkogruppen, dela det ni vill dela.
- Återsamlas hela gruppen på "berget", välj en form för att knyta ihop övningen, gärna visuell genom att till exempel lägga ut alla frågelappar på golvet, låta ett ljus vara tänt. Ge plats för några gemensamma reflektioner.
- I likhet med Emmaus kan övningen med fördel följas av en gemensam måltid.

Med bibelpersoner i båten...

Denna övning användes vid den avslutande samlingen i Rättvik (se sid 23 i kapitel 2).

Bakgrund

Att lägga in en ny bibelberättelse till en process i en grupp kan i bästa fall fungera som ett sidoljus som gör att man ser något nytt. Vid den kanottur som avslutade fjärde samlingen under pilgrimsprocessen erbjöds paren att ta med profeten Jona och aposteln Petrus som medpassagerare i kanoten. Delar ur deras berättelse i Jonas bok och Apostlagärningarna 10 skickades med som utskrifter. Med glimten i ögat kunde vi konstatera att Jona som båtpassagerare kunde vara lite osäker, rentav erbjuda sig att kastas i sjön. Eller att Petrus kunde bli så ivrig att han ville gå på vattnet.

Att just Jona och Petrus blev medpassagerare hade att göra med att vi lät kanoterna i fantasin starta från Joppe, en plats som spelar en roll i några olika bibliska berättelser. Från Joppe, dagens Jafo utanför Tel Aviv, tog profeten Jona en båt när han flydde från sin kallelse. I Joppe hade aposteln Petrus (Apg. 10) en märklig syn när en duk sänktes ned från himmelen och han uppmanades att slakta och äta. Vissa av djuren var ju orena för Petrus som jude och synen ledde så småningom fram till ett möte med en så kallad hedning, Cornelius. Joppe var också, enligt 2 Mackabeerboken 12:1–9, platsen för en hemsk massaker där 200 judar hade dödats av hedningar. Här var spänningarna i luften, platsen var kanske ihågkommen, ungefär som vi idag talar om massakern i Srebrenica 1995?

Till medskicket för kanotfärden hörde därför också att fundera över vad som hade hänt med Jona eller Petrus ifall de haft möjligheten att vara med på en workshop om mission med receptiv ekumenik som metod? Det väcker också frågan om vad som är berättelsens poäng(er):

- I evangelierna anknyter Jesus till de tre dagarna, inklusive två nätter som Jona var i fiskens buk, som ett Jonatecken in emot hans egen kommande död och uppståndelse.
- För många har den kanske mera använts för att väcka samtal om kallelse och förnyad kallelse. Vi har kanske ibland i våra liv svikit vår kallelse, sprungit iväg, men får nya chanser.

- Men man kan ju också läsa den som en berättelse där Jona hade börjat ana att Gud var god mot ”de andra”, i det här fallet folket i Nineve. Jona verkade inte vilja vara med om att inse att han hade fel, eller att han hade rätt, det vill säga han hade börjat misstänka att Guds godhet mot de andra var större än vad Jona själv ville vara med om. Därför flydde han. Finns det inom ekumeniken, eller även inom interreligiösa frågor olika Nineven som vi inte vill uppleva?

På samma sätt kan man utifrån berättelsen om Petrus fundera över vad som kommer i linneduken från himlen idag? Vad är det vi helst inte önskar finna där? Har vi uppdelningar i rent/orent, rätt/fel som vi helst inte vill ha utmanade? Utöver att ha med Jona och Petrus under ett samtal som kanotturen i kapitel 2 kommer nedan några ytterligare förslag på övningar.

Jonaberättelsen

Ägna gärna ett längre pass åt berättelsen.

- Ett sätt kan vara det som brukar kallas *remembered narrative*. Sitt tillsammans i mindre grupper och försök minnas detaljer i berättelsen, utan att först läsa den. Skriv upp på lappar. Återsamlas sedan i storgrupp och försök sätta berättelsen i rätt ordning.
- Läs och lyssna sedan till hela berättelsen. Tillåt sedan ett samtal om detaljer vi velat minnas, som faktiskt inte finns i berättelsen – och om detaljer vi missat.
- Om gruppen vill dramatisera, låt alla eller delar av gruppen spela upp dramat.
- Utifrån Nineven vi inte vill gå till, gör en tillämpning i smågrupp eller storgrupp med ekumeniska glasögon.

Petrus i Joppe, Apg. 10

Läs korrespondensen med Lukas i nästa kapitel. Hur skulle ni själva ha skrivit till Lukas om ni velat berätta om vad som kommer i linneduken idag i ert eget sammanhang?

Övningen kan förstärkas visuellt genom att man låter fyra personer hålla upp en stor duk i vilken deltagarna lägger lappar på ämnen de vill lyfta och samtala om.

Några andra texter...

Här finns några förslag på ytterligare texter som kanske kan användas under samtalen, som ett bidrag in emot en process där både mission och ekumenik kan beröras, i den receptiva ekumenikens anda. Kom ihåg perspektivet av nyfikenhet på att lära känna den andre, inte att undervisa varandra om vad som "egentligen" står i texten, utifrån er egen traditions tolkning.

Kallelse och sändning

– vad menar vi egentligen?

Bakgrund

De flesta kyrkotraditioner har någon söndag per år då man speciellt fokuserar på kallelsen. Se till exempel Apostladagen (femte söndagen efter trefaldighet) i *Den svenska evangelieboken* som används av några kyrkor. I andra sammanhang finns det kanske några givna bibeltexter som man drar sig till minnes då man samtalar om kallelse.

Indirekt blir dessa söndagar också tillfällen att fundera över sändningen. Vad är det man kallas till, hur ser sändningen ut, vad betonas? Och – vad kan man lära genom att ödmjukt se hur betoningarna ser ut i olika traditioner?

Övning

Här följer – för exemplets skull – några texter som förekommer på den sk Apostladagen, som firas i olika kyrkotraditioner.

Titta igenom hur kallelsen betonas i de kyrkotraditioner som finns i samtalsgruppen. Välj några texter. Övningen kan med fördel ta några veckor.

- Jes. 6:1–8
- Jer. 1:4–10
- Luk. 5:1–11
- Joh. 1:35–42

Petrus och Paulus dag den 29 juni firas i både den romersk-katolska och den ortodoxa kyrkan. Finns erfarenheter i gruppen? Texter som brukar användas är bland annat dessa:

- Matt. 16:13–19
- Joh. 21:15–19
- 2 Tim. 4:6–8, 17–18

Utifrån en lista med apostlar (till exempel i Mark. 3:13–19), eller texten om kvinnorna som understödde Jesus i Lukasevangeliet (8:1–3) kan man också föra ett samtal om olika människor med olika bakgrund och gåvor som kallas att följa Jesus. Samma övning kan göras med listan av människor i Romarbrevet (16:1–16). Hur kompletterade de varandra?

Mot slutet av övningen/samlingarna kan man samtala om:

- Finns favorittexter i någon kyrklig tradition, texter som man nästan förväntar sig kommer att användas om man talar om kallelse?
- Om gruppen har ortodoxa deltagare, ge er tid att försöka lyssna in hur den ortodoxa traditionen verkar ha ett betydligt bredare kallelsebegrepp, där människans roll i skapelsen – att genom sitt liv göra Guds rike synligt – tydligt betonas som den grundläggande kallelsen. Skapelseberättelsen i 1 Mos. 1–2 skulle kunna läggas in som en kallelsetext!
- Försök att fånga några mönster, till exempel:
 - Hur man upplever att bli kallad, hur man känner inför uppgiften?
 - Hur skulle ni beskriva vad det är man sänds till? Ger det någon ny infallsvinkel på temat mission?

När ni avslutar samtalen försök att:

- inte söka efter den gemensamma slutsatsen även om ni kommer att se några gemensamma mönster,
- snarare betona vad som var det nya som deltagarna lärde sig om varandra och om sig själva.

Paulus skulle bara veta

En övning att skriva mail till paulus@fangelse.rom

Bakgrund

Många av oss har kanske ofta läst Apostlagärningarna och Paulus brev utifrån ett *utbredningsperspektiv*. Kanske förstärks detta tänkande när vi också tittar

på de kartor över Paulus missionsresor som finns i de flesta biblar?

Budskapet skulle ut och därför får vi lätt en sådan tolkning på begreppet mission. En del undrar om Paulus verkligen visste om det som vi tycker oss att se när vi ritar kartor över hans resor. Kanske är det ett mera ekumeniskt sätt, i den receptiva ekumenikens anda, att läsa med perspektivet att Paulus genom sina resor och sina brev försökte visa att någonting nytt när det gällde relationen mellan människor hade hänt i och med Kristi död och uppståndelse. Därför var de nu, judar och hedningar, greker, romare och andra folk, kvinnor och män *ett i Kristus*. Det ville han åka runt och berätta, därför ville han samla och samtala med människor, det ville han påminna om i sina brev.

Men – i breven anar vi inte bara jublande insikt om att vi alla är ett i Kristus. Här finns också förmaningar, inte minst i breven till Korinth, om att jobba på enheten. Ibland kan det också vara nyttigt att påminna sig att orden vi läser i mässan om att vi alla är ett, alla vi som tar del av ett och samma bröd ursprungligen är en uppläxning av församlingen i Korinth (1 Kor. 10:16–17).

Övning

- Ta fram en karta över Paulus olika missionsresor, längst bak i Bibeln, eller kanske hellre på en utskrift. Vad skulle han ha skrivit till oss idag?
 - Om ni har tid, fördjupa er i några av platserna. Detta kan vara en hemuppgift. Ibland är just slutkapitlet i hans brev texter som låter oss ana några av människorna och relationen.
 - Lyft under samtalet fram platser i era egna sammanhang. Var ligger Korinth, Efesos, Alexandria i våra egna miljöer idag? Vilka platser finns som inte alls fanns i den nytestamentliga miljön?
 - Vilka ord av uppmuntran, tröst, eller förmaning skulle Paulus ha skrivit idag?
- Kopiera också en bild över hur samma hav som Paulus reste över för att föra samman människor idag är det hav där tusentals dör varje år när de flyr mot Europa. Vad skulle ni vilja berätta för honom? Sök på Google/bilder på *Mediterranean refugees*

map och välj en passande bild. På vilket sätt väcker en sådan karta nya saker som kanske fört kyrkor i er bygd samman? Medelhavet som gjorde det möjligt för Paulus att skapa relationer mellan kristna har ju idag blivit ett dödens hav som påverkar både städer och landsbygd i Sverige. Vilka berättelser finns hos er? Växer någon ny berättelse, någon ny bild av att vara kyrka, leva i sändning, fram?

- Finns några andra frågor idag som ni skulle vilja att Paulus fick höra talas om? Det vill säga, har det dykt upp andra frågor längs den kyrkliga historien som ni vill problematisera med honom? Skriv helt enkelt med er egen fantasi några email till honom.

Samtala om vad ni lyft fram.

Kökssamtal hemma hos Marta, Maria och Lasaros

– om att lära känna varandra bortom de första intrycken

Bakgrund

Vi lever ibland med ganska förutbestämda åsikter om varandra, i vårt eget närsamhälle, men också i den kyrkliga geografien. Vi tycker oss veta hur en karismatisk person är, hur en evangelikal beter sig mot sina medpassagerare på tågresor och så vidare. Ibland beskrivs människor som högkyrkliga eller lågkyrkliga, men kolla gärna vilka definitioner ni har inom gruppen av just dessa termer.

I våra möten med bibelpersoner gör vi oss också lätt en bild av hur vissa personer är. Jakob och Johannes lever i skuggan av bröderna Petrus och Andreas, vi uppfattar kanske bara att de lämnar sin far vid näten och följer Jesus, se Mark. 1:16–20. Men så en dag ber de Jesus om en speciell sak. De vill ha de högsta positionerna tillsammans med Jesus, se Mark. 10:35–45. Och detta precis när Jesus berättat att han är på väg mot ett lidande i Jerusalem! I Matt version (Matt. 20:20–28) kommer dessutom deras mamma med och ber att hennes pojkar ska få de högsta posi-

tionerna tillsammans med Jesus i hans rike. Detta förargar de andra oerhört. Hade de ett maktdrag som vi inte tänkt på? Ibland kan det vara spännande att fundera över det, fast kanske visar berättelsen på hur det oftast är lättare att se de där uppenbara felen hos andra?

Här följer ett sätt att närma sig Marta och Maria och deras bror Lasaros.

Övning

Det är kanske främst berättelsen i Luk. 10:38–42 som för alltid har satt spår i oss. En del människor är som den praktiska Marta, som nog ibland stökar alldeles för mycket. Andra är mera meditativa som Maria som lämnar köket och vill sitta vid Jesu fötter. Lasaros spelar en stor roll – som död – i Joh. 11, men har i evangelierna inga egna repliker. Vem var han? Läs igenom dessa avsnitt och samtala om vilka intryck ni får.

- Luk. 10:38–42
- Joh. 11
- Matt. 21:1–17 som avslutas med *Sedan lämna-
de han dem och gick ut ur staden till Betania och
stannade där över natten*. Här ges en öppning till
att Jesus stannade hos syskonen i Betania hela sin
sista vecka. I Joh. 12 inleds veckan med en måltid
hemma hos dem, där det är Maria som smörjer Je-
sus.

Ser ni något nytt hos syskonen efter denna läsning?

Använd sedan ert samtal till att fundera över hur vi skulle kunna öva oss i att se nya saker hos trossyskon som vi trodde att vi redan visste allt om.

Några reflektioner (att kanske helst titta på *efter* ert samtal):

- **Marta** teologen
 - I Luk. 10:38–42 är Marta den praktiker om vi ofta lyfter fram, men i Joh. 11 är hon en teologiskt reflekterande person. Hon samtalar med Jesus om död och uppståndelse och hon gör dessutom precis som Petrus i Matt. 16:16, en Messiasbe-kännelse.

- **Maria**, den andliga, eller?

- Maria brukar ibland lyftas fram som en kvinna som vågar bryta könsroller. Hennes frimodighet att sitta ner som en rabbinlärjunge i Luk. 10:38–42 kanske utmanade. Det finns också flera avsnitt hos Lukas där kvinnor ”stör ordningen”, till exempel kvinnan som smörjer Jesus i kap 7:36–50.
- Ylva Eggehorn har i boken *Kryddad olja* (Libris 2005) ett kapitel om syskonen i Betania. Där kommer ytterligare perspektiv på syskonen, inte minst på Maria och hur hon spränger gränser och förväntningar. Dels genom att sätta sig ned och lyssna, dels om vilka skäl hon kan ha haft för att slösa med dyrbar olja. Har vi möjligtvis också läst berättelsen om när Marta klagar över hur mycket hon har att göra, medan Maria bara sitter och lyssnar, med ögon präglade av vår tids spänning mellan aktivitet och vila? Finns det också andra sätt att förstå Martas irritation?

- **Lasaros**, den sjuke, men också...?

- Mera får vi inte veta. Hos Johannes blir han ett objekt som död, men naturligtvis förstår vi att det är så mycket mera. För detta är den enda gång som det står att Jesus gråter. Han gråter för att han hade Lasaros kär. Vad betydde det? Författaren Kristian Lundberg skriver mycket om Lasaros i sin bok *Gud är inte ett främmande namn* (Libris 2016).

Kan man koppla detta till att Jesus under tiden mellan Palmsöndag och Skärtorsdag, när den egna kampen, ångesten och vemodet var som störst faktiskt bodde över hemma hos de tre syskonen i Betania? På vilket sätt blev deras hem den miljö som Jesus behövde?

Att se andra i ett nytt ljus

Använd gärna de här texterna till att fundera över hur människor kan komma i ett nytt ljus när man får veta mera om dem. Har vi liknande erfarenheter från eku-
meniska sammanhang, eller skulle vi behöva lära kän-
na andra lite bättre? Hur kan vi bidra till det?

Kapitel 4 • Sven-Erik Fjellström

ADJÖ TILL ÖPPENHET...

TVÄRS ÖVER TID och rum kommer i detta kapitel en korrespondens med evangelisten Lukas kring hans skrift Apostlagärningarna. Eller snarare sex mail som skickas med önskan om att det hade varit möjligt att få svar. För visst har väl den unga kyrkans brottnings med missionsbegreppet, kanske mera i handling än i ord, många trådar in emot våra egna funderingar idag?

Evangelisten Lukas berättelse i Apostlagärningarna om den unga kyrkan börjar i kapitel 1 med den adjö-scen där Jesus tar farväl av sina lärjungar och avslutas i kapitel 28 i ett litet rum i Rom. Inte i slutenhet utan i öppna och ärliga samtal med människor som kommer och går i det rum där Paulus sitter i husarrest. Berättelsen i Apostlagärningarna innehåller ju på sitt sätt dels frågor om att våga ta adjö av tankesätt, och samtidigt berättelser om försök att våga möta det nya med öppenhet.

Kan man alltså läsa Apostlagärningarna som en berättelse om hur människorna i berättelsen brottades med sin egen missionssyn? Är boken också en berättelse om att den längsta resan inte var resan ända till Rom utan snarare en lång inre resa med brottningar kring egna attityder och förförståelse av de människor man mötte? Vi väljer här att reflektera just över den inre resan i en tänkt korrespondens med Lukas. Han får exempel från den missionsteologiska pilgrimsresan 2016–2017 som skildrats i kapitel 2. I fantasin blir det kapitlet en tänkt bilaga som bakgrund till korrespondensen.

Läs detta kapitel tillsammans med en bibel. Kapitel- och vershänvisningar finns för varje avsnitt, men läs gärna hela kapitlet. Kanske kommer du att se något nytt!?

lukas@Apostlagärningarna1.com

Re: Just när vi trodde att vi förstått vad det handlar om...

Men ni ska få kraft när den heliga anden kommer över er, och ni skall vittna om mig i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns. (Apg. 1:8)

Bäste Lukas,

Jag tar detta tillfälle att skriva till dig över tid och rum. Jag gör det från ett sammanhang där vi som några efterföljare till Jesus Kristus idag under ett par år haft en god möjlighet att skriva och samtala om vad vi egentligen menar med sändningen, med begreppet mission. I fantasin delar jag som bilaga en berättelse om en inre resa vi gjorde 2016–2017. Vi kallar det en missionsteologisk pilgrimsresa i receptivt ekumenisk anda.

Läser du det jag skickat ser du att frågan kanske inte alls blev lättare, men vi drogs själva in i en resa, en resa som kanske mera handlar om ett sätt att vara, snarare än om att komma fram?

Jag har ofta tänkt att jag tycker att det du berättar i kapitel 1 har mycket att säga till oss som söker en förnyad missionssyn i tidigt 2000-tal. Här möter vi i det inledande kapitlet en slags adjöscen. Jesus ska lämna sina lärjungar. Men det var ju också ett slags ”på återseende” över scenen. Och ett anbefallande till Guds andes kraft under deras väntan.

Det som för mig är den stora överraskningen i det du berättar är nog att Jesus gav ett helt oväntat svar på deras fråga om huruvida Israels rike nu skulle återupprättas. Längre såg jag hans svar ungefär som när en ledare eller general ger order om vart gruppen ska gå: Jerusalem, Judeen, Samarien, hela världen. Cirklarna skulle bli större och större. Så har vi ofta också beskrivit vår missionshistoria. Många – åtminstone en del – av oss som vandrade tillsammans 2016–2017 är nog också präglade av en stor konferens i Edinburgh år

1910 efter Kristus. Visionen var där och då att evangeliet skulle ha nått alla folk innan 2010. Och visst kunde de se att evangeliet med kommunikationsmedel långt snabbare och i vårt tycke effektivare än vad ni hade i Apostlagärningarna skulle ha goda chanser.

Kyrkofamiljerna möttes 2010, hundra år senare. Där insåg de nog att de måste tänka om. Den största resan var kanske den inre reflektionsresa som många kyrkor tvingats göra. Det tycks som att mission inte enbart handlar om att gå ut.

Under våra samtal blev vi också hela tiden påminda om det vi kallar den ortodoxa traditionens perspektiv, där det känns som att vi i de andra traditionerna är så oerhört aktivistiska. Vi definierar kyrkans födelse, kyrkans uppdrag nästan exakt på dagen – men från våra ortodoxa vänner fick vi ofta de utzoomade perspektiven som definierar vår kallelse och sändning redan i skapelsetexterna. Det var nyttigt.

Själv tänker jag på platserna du skriver att Jesus nämner. Det var ju inte bara att geografiskt nå ut:

- *Jerusalem och Judeen* var ju nästan detsamma som en säker död. Det handlade ju trots allt om att hålla sig gömda. Och så menar Jesus att de ska visa sig! Här följde både dialoger och konfrontationer.
- *Samarien*: fattade inte Jesus att det borde vara en no-go-area, åtminstone inte då? Och det kom ju faktiskt att behövas en förföljelse i Jerusalem för att de alls skulle ge sig av till Samarien.
- Och så var det detta med *hela världen*. Förstå mig rätt, för oss i den här delen och tiden av världen är det rena drömmen med lite globetrotterideologi kring mission. Men jag övar mig med att se deras obekvämlighet. Möten med det ni då kallade hedningar, osäkra miljöer, andra matvanor.

Men mest tänker jag på att det var när de vågade steget som de skulle få uppleva Andens kraft. Vågade steget att lämna de gamla synsätten, vågade möten med det nya.

Jag vet inte om du i vår dokumentation från 2016–2017 tycker att det handlade om adjöscener. Men visst andas utvärderingar och reflektioner från deltagarna något av att de faktiskt bejakar att lämna många av de gamla synsätten? Åtminstone att bejaka att andras tolkningar av mission är viktiga att lyssna till.

Jag hoppas få höra dina reaktioner!
Sven-Erik

lukas@Apostlagärningarna2.com

Re: Hur kommer det sig att vi förstår varandra, trots att vi talar olika språk?

Hur kan då var och en av oss höra sitt eget modersmål talas? (Apg. 2:8)

Bäste Lukas,
Kanske hade du anat att din berättelse om Anden på pingstdagen skulle bli en av mest lästa i det du skrev? En av grupperna som var med på vår resa kallar sig dessutom pingstvännar, detta utifrån en stark väckelse för drygt hundra år sedan som har många likheter med händelserna i Jerusalem som du beskrev. Fast, i en bemärkelse är vi nog inom alla kyrkotraditioner lite pingstvännar. Det var väl ändå där det började, eller betonades på ett nytt sätt?

Här lämnar jag Anden och tungotal för ett tag och tillåter mig att reflektera över **hörandets under**:
Hur kommer det sig att vi då förstår varandra, trots att vi talar olika språk?

Under lite mera stillsamma former har vår process handlat mycket om lyssnande – för visst kan man säga att våra tre pedagogiska metaforer handlade om det? *Väggkorsningen* – att dela erfarenheterna av olika vägval man gjort, men att nu stå vid en korsning och intresserat lyssna till vad andra varit med om på sin vandring, berätta själv och även passa på att fråga nu när man möts. *Stillheten* – ibland likt profeten Elia (som jag vet att du skriver mycket om i ditt evangelium) uppleva ljudet av en stilla susning i grupp, genom andakter, bön, meditation. Men som du ser bjöd vi också upp till att deltagarna ibland skulle ta en stund

för sig själva. I ditt evangelium betonar du ju ofta hur Jesus sökte stillhet och bad. Här i Apostlagärningarna kan jag när jag läst hela din skrift undra vad som hänt om de själva hade gett mera tid till egen stillhet? Men det kan jag återkomma om. Vi hade ju också *berget* – tiden då vi reflekterade tillsammans. Kanske var det vid dessa tillfällen som insikten kom, eller snarare förundran över att vi tyckte oss förstå varandra, trots att vi till det yttre talade olika kyrkliga traditionspråk. Man märker det också i utvärderingar och personliga reflektioner. Trots att bönen i respektive tradition kunde vara främmande och ovan för de andra traditionerna känns det som att man förstod, till och med fascinerades eller greps av det vi senare i kyrkohistorien kallat att tillåta sig ett slags ”helig avund” (som en biskop, Krister Sten-dahl, i min egen tradition brukade uttrycka det).

Jag tänker på att vi så ofta citerar den bön Jesus bad i Johannesevangeliet innan han lämnade de sina. *Jag ber att de alla ska vara ett*. Den bönen uppfattas ibland som att vi alla ska vara lika. Kanske skulle vi mera behöva återvända till det du skriver, det vill säga *hur kan då var och en av oss höra sitt eget modersmål talas?* Undret att vi förstår varandra, trots olikheter. Olika, men ändå på ett sätt *ett...*

Kanske blev detta mera en reflektion om så kallad ekumenik än om mission. Men kanske är det i den här brytningspunkten som du skulle säga att vi är om du skulle besöka oss idag. Här finns många språk, här finns många lovvärda försök att skriva missionsdokument, att om- och nydefiniera vår sändning i ljuset av de första 2000 åren. Inte kyrkan/kyrkorna som har en mission utan Gud som har en kyrka och sänder oss just i de olika sammanhang där vi finns. Och därmed, inser vi mer och mer, kan se det mycket olika ut.

Kanske är en av de stora utmaningarna idag att just våga mötas i pingstens anda, inte av rädsla och med bevakande attityd, utan mera med en villighet att låta oss överraskas.

Ska jag vara ärlig kunde jag känna något av detta, redan vid vår andra samling. Det blev med något av en förväntan på att pingstens under skulle ske. Eller en insikt om att det skedde i stillhet. Undret att vi började förstå varandra trots olikheter.

Men, det är lättare att säga "halleluja" än att göra det. Det skulle bli betydligt svårare för den unga kyrkan att omsätta det i praktiken, tycker jag mig se av det du berättar fram. Kanske har vi alla den erfarenheten. Det tar tid och kräver öppenhet att förverkliga det som Paulus en gång skrev om att *när ni samlas har var och en något att bidra med* (1 Kor. 14:26).

Kanske får vi anledning att återkomma och dela våra erfarenheter... :-)

Sven-Erik

lukas@Apostlagarningarna8.com

Re: Missionsmetoder, eller försöker du säga något annat?

Gå fram till vagnen och håll dig intill den (Apg. 8:29)

Bäste Lukas,

Detta har jag längtat efter att dela med dig. Berättelsen om Filippos möte med den etiopiske hovmannen är en missions- och evangelisationstext vi ofta använder idag. Men först några reflektioner om händelserna innan han klev upp i vagnen där etiopiern satt.

Filippos är ju en av de sju så kallade diakoner som avdelas för att hjälpa till med de praktiska göromålen när apostlarna fick för mycket att göra, enligt din skildring i kapitel 6. Sedan kommer en som verkligen inte hann jobba så länge, det vill säga Stefanos. Och så handlar nästa kapitel mycket om en av de andra, Filippos.

Jag undrar ibland om Filippos var besviken över det nya uppdraget, om han helst hade velat göra något annat. Han ger ju sig ut och predikar och enligt vad du skriver sker stora under och många omvändelser när han talar till de stora massorna. Fick han frågor varför han inte stannade kvar och jobbade på det uppdrag han fått i kapitel 6?

Men så dyker denna plötsliga vändning upp. Filippos uppmanas ge sig av till Gaza. Den vägen är tom (!) säger ängeln. Kommunikativt rena missen måste Filippos ha tänkt. Han gillade ju att vara bland de stora massorna. Nog måste han ha varit lite motvillig, men

han tar i alla fall den chans som bjuds när en vagn sakta rullar fram. Samtalet djupnar med hovmannen – och hovmannen själv föreslår att det är dags att han blir ett med Jesus genom att döpas. Och där brukar många hålla fram att på sätt och vis nåddes ju ändå de stora massorna. Hovmannen åkte hem till Etiopien och stora delar av en kontinent som ni inte visste så mycket om kunde ta emot Kristus, förstår vi. Vi påminnes under 2016–2017 att denna berättelse (och dess fortsättning) inte minst är en stor och viktig berättelse i den ortodoxa traditionen. Där har han identifierats som en etiopisk jude med namnet Simeon Bachos, som evangeliserade Etiopien.

Tillåt mig att dela några reflektioner:

– Självt har jag ofta läst den här berättelsen ungefär som det du berättar om Emmausvandringen i Luk. 24 – det vill säga ett gott pedagogiskt exempel på hur mötet med människor kan och bör ske. Filippos närmar sig, kliver upp, ställer frågor och inväntar sin tid att tala. I likhet med Emmausberättelsen får han sedan möjlighet att reda ut en del sanningar från Gamla testamentet som kan kasta ljus över Jesus.

Vi som samtalade så innerligt om mission och evangelisation hade nog den här berättelsen i bakhuvudet när vi mera tydligt fokuserade på begreppen vid vårt andra tillfälle. En av våra inbjudna talare berättade också frimodigt om hur han klivit på tåget till konferensen med avsikt att utnyttja resan till att få tala om Jesus med en medpassagerare. Hon fanns där, var ganska öppen, kände till och med Jesus, kallade sig kristen. Fast det kom också fram att de nog hade lite olika syn i vissa teologiska frågor.

Efter något tag kom det fram att de båda var på väg som talare till vårt konferensdygn... ;-)

– Jag tänker också att jag ibland, något förenklat, läst att här övertygar Filippos hovmannen att ta emot Jesus som sin personlige frälsare. Men, tänk om mannen läste berättelsen i första hand utifrån sin egen förtvivlade situation som eunuck? Det vill säga, hos profeten Jesaja hittar han berättelsen

om en man som har gått igenom den mest obegripliga smärta. Han, smärtornas man, verkar ha vetat vad det betydde att bli bortförd, plågad, men också känna utanförskap. Hade eunucken kanske redan en gång hunnit till det vi kallar kapitel 56:4 och läst om Jesajas dröm att en dag skulle eunucker – till skillnad från skrivningar i tidigare mosaiklag – vara välkomna in i gemenskapen? Och nu var han kanske tillbaka i kapitel 53 när Filippos kom? Det blir då som om eunucken tar initiativet och vill säga: Om den mannen vet vad smärta och utstött-het innebär, då vill jag bli ett med honom. Här finns vatten, är det något som hindrar att jag i dopet ”dör och uppstår”, blir ett, med honom?

- Vers 37 saknas i min bibel, en vers där Filippos först frågar om mannen verkligen tror och bekänner Jesus Kristus som Guds son. Jag förstår att en del menar att du aldrig skrev den. De hävdar att den saknas, helt enkelt för att man kan spåra att det är ett senare tillägg från den tidiga kyrkans dopliturgi. Som texten nu står tycker jag att den förstärker den helomvändning som kanske också Filippos tvingades göra? Är detta kanske i lika hög grad en berättelse om en omvändelse som sker hos Filippos? Som predikant för massorna hade han kanske fått dem att i talkör bekänna Jesus om Guds son. Lär han sig något om det underskattade stilla mötet mellan människor? Lär han sig något om att närma sig en ”vagn och hålla sig till den” istället för att hasta vidare? Möter han här en människa där han efter den gemensamma resan förstår att inga fler frågor behöver ställas efter det samtal de haft? Men kyrkan och senare textredaktörer behövde det...?

För mig är detta oerhört viktiga frågor, definitivt inte enbart en fråga om metoder. Och de förstärktes – nog inte enbart hos mig – under vår pilgrimsresa. Mission idag – hur möter vi idag människor som kommer med olika motiv och bakgrund för sin tro? Hur formulerar vi insikten att sändningen kan se ut på väldigt många sätt och ha skiftande förtecken och att alla dessa sätt rymms i Guds Mission?

Behövs kanske också mera öde vägar och stilla samtal? Hur ser den utmaning ut som inte stöter bort? Hur ska samtalet föras? Hade Filippos föreslagit en annan text om mannen i vagnen varit en 40-årskrisande kvinna i början av 2000-talet? Eller en nypensionerad manlig 40-talist som inte kan förlika sig med att ålderdom och död börjar flåsa i nacken? Som en av deltagarna skrev, ”att få se en människa bejaka sitt barnskap hos Gud som är det naturliga utgångsläget för livet. Många gånger ... har vi krånglat till saker i onödan”.

Jag ser fram emot dina reflektioner. Och, jag skulle uppskatta oerhört om du har någon kommentar till den ofta uteslutna vers 37, det vill säga Filippos sade till honom: ”Om du tro av hela ditt hjärta, så kan det ske. Han svarade och sade: ”Jag tror att Jesus Kristus är Guds Son.”

Skrev du den, eller...?

Mvh
Sven-Erik

lukas@Apostlagarningarna10.com

Re: Vad kommer i duken idag?

Han såg himlen öppen och det kom ner något som liknade en stor linneduk (Apg. 10:11)

Bäste Lukas,
Jag ska erkänna att det nog är genom att återvända till detta försummade kapitel (vi läser det aldrig i min egen kyrkotraditions gudstjänster) som jag har kommit att reflektera över just platsen Joppe och utmaningar i våra liv. Läser du vår dokumentation ser du också att vi vid den allra sista samlingen samlades vid ett tänkt Joppe för att möta både Petrus och profeten Jona där.

Jag vill tänka mig att även du reflekterade över att händelsen med linneduken utspelade sig just där. Själv tänker jag ungefär så här:

- Till Joppe/Jafo flydde profeten Jona när han fick ett uppdrag att bege sig till Nineve. Jag har börjat tänka att Jona hade börjat ana att Guds kärlek inte bara sträckte sig till det egna folket, utan även till

andra, det vill säga så kallade hedningar (och till och med djur!). Han gissade att Gud skulle förbarma sig över Nineves befolkning om han predikade för dem – och då skulle en del av hans egen teologiska grundsyn rasa. Tror du Lukas, att det är därför som Jona sitter och surar i sista kapitlet (Jona 4), efter att Gud gett honom en andra chans – och folket hade, precis som han fruktat (!), omvänt sig?

- Jag vill också tro att ni på Apostlagärningarnas tid – inte minst just den stora majoritet som var judar – mindes en färskare historia, den där om massakern där 200 judar hade dödats/dränkts drygt 100 år tidigare utanför Joppe. Ingen rolig läsning i 2 Mackabeerboken 12...
- Det du berättar i Apg. 10 blir därför nästan en slags historiens ironi. På den plats där en av GT:s profeter flytt för att han anade att Gud även älskade hedningarna, och den plats där hedningar varit som mest grymma mot judar – där får hedningarna nu en huvudroll! Just det, hedningarna en roll. För det är ju inte Petrus som har en strategi att nå samarierna eller hela världen. Det är ju världen som kommer till honom. Mera konkret i form av Cornelius, en representant från den romerska förtryckarmaktens bataljoner i Samarien. Uppdraget i kapitel 1:8 håller på att nå avsnittet "hela världen", men ironiskt nog inte genom lärjungarnas egna aktiva utåtriktade missionsverksamhet, utan genom att hedningarna söker sig till dem!
- För Petrus som bland annat hade synen av Jesus i ett förklarar skimmer på förklaringsberget (ex Matt. 17) som ett minne, måste denna syn av oren mat ha varit omtumlande. Hade han anat detta den dag han lämnade fiskenäten i båten? Hade han anat att resan skulle bli så omtumlande?

Kapitel 9 påminner mig om att det tar tid och mod att förändra attityder. Här i kapitel 10 får Petrus (v. 17), lyssna till ett tilltal från Gud (v. 19) och samtala med hedningen Cornelius (v. 27). Synen i Joppe blir därför inte slutet utan början (eller fortsättningen) på en brottnings med trosfrågor. Han blir inte färdig efter denna syn. Han pendlar ju fortsättningsvis mellan stark övertygelse

om det nya och att falla tillbaka i gamla tankemönster, hårt kritiserad av Paulus i Galaterbrevet (2: 1–14).

Jag samtalade med en deltagare någon gång under vår pilgrimsprocess kring att tron efter några år faktiskt kan innebära att vi nästan tror "motsatsen" till det vi en gång kom till tro på. Vad är en föränderlig tro i en kyrka som också ska försöka bevara den "rätta läran". Finns det ett "bäst-före-datum" på (vissa delar) av kyrkans lära? Vågar vi prata om sådant i våra församlingar eller i våra kontakter med andra kyrkotraditioner? Jag tror att det skedde en del sådant hos oss – och jag tror att just receptiv ekumenik som metod skapar förutsättningar för det.

Och – vi vågade även beröra hur den starka kyrkliga missionen från väst, åtminstone i psykologisk bemärkelse, i öst ibland laddat begreppet mission negativt. Det vill säga, mission har handlat om krig och påtvingad underkastelse, människor, inte minst i öst, har blivit som föremål, "offer" för mission.

Idag kan vi med glädje och optimism se ett närmande mellan kyrkor, en identifiering av det gemensamma uppdraget. Kanske man med denna berättelse kan tillåta sig att samtala om vilka de riktigt stora frågorna, bortom dagens doktrinära uppdelningar, som idag skulle kunna bli ett slags "teologiskt Joppe" för den världsvida kyrkan? Vad kommer i linneduken idag?

Undrar
Sven-Erik

lukas@Apostlagarningarna17.com

Re: Möten på torg (och vid brunnar)

Atenare... när jag har gått omkring och sett... (Apg. 17:22–23)

Bäste Lukas,

Jag har svårt att hoppa över Aten och händelserna på Aeropagen. Det är ju faktiskt inte bara att ni byter världsdel genom en båtresa över till Makedonien, det känns också som att ni kliver in i helt nya tankevärldar. Människor med andra religiösa och filosofiska tanke-system kommer i er väg. Oss emellan tycker jag ibland

att kapitlen bitvis andas mycket debatt och ordklyverier – och Paulus verkar ju nästan få ny energi av att till och med få munhuggas med människor av annan åsikt. Men jag hade nog också velat veta mera om vad ni samtalade om och hur det gick fortsättningsvis i Aten. Men jag förstår att du mera har fokus på att ta berättelsen vidare till Rom...

Besöket på Aeropagen talar vi om lite nu och då i vår del av världen idag. Kanske för att vi känner att vårt eget samhälle, som de senaste århundradena tycks ha varit ganska homogent kristet, numera liknar ett torg av det slag som Paulus kliver in på. Vad kan vi lära oss av hans tillvägagångssätt att se och försöka förstå innan han tar till orda? Har hans sätt att sedan ge sig i dialog med människorna på platsen något att lära oss? Vad skulle fungera? Vad skulle *inte* fungera hos oss idag?

Två andra berättelser kommer osökt till mig. Den ena skrev du själv. Jag tänker på det du berättar om den frimodige Barnabas, som jag nämnde tidigare. När alla andra verkar ha suttit i kyrkans huvudkvarter i Jerusalem och varit rädda för ryktena om en man som konverterat och spred villoläror så bestämmer sig Barnabas för att möta honom och låta honom möta ledarskapet (Apg. 9:26–29). Modet att möta människor som tänker på ett annat sätt är det som fascinerar mig. Vi behöver flera "Barnabas" idag! Håller du med?

Den andra berättelsen skrev din evangelistkollega Johannes, möjligtvis något år efter dina två skrifter, men jag gissar att du kände till den. Jag menar berättelsen om när Jesus möter en kvinna vid Sykars brunn (Joh. 4). Som du nog sett har vi haft den som underlag i våra samtal 2016–2017. För det mesta har vi nog tolkat berättelsen i ett känt mönster, på temat Jesus möter en syndare/synderska och visar henne på den rätta väg som ska släcka hennes törst.

Men – om det nu skulle vara så, som vissa menar, att de fem männen i hennes liv snarare syftar på de fem gudar som samarierna var kända för att ha haft (och som ibland kallades män)? Då får ju berättelsen ett fokus som faktiskt mycket liknar

den där dagen på Aeropagen? Jesus möter en människa med en annan religiös bakgrund med respekt och förflyttar fokus från yttre lärofrågor till livets innersta törst. Paulus möter människors längtan i form av olika altaren och – ja, vad är det egentligen han säger när han säger att det är i den Gud som har skapat alla folk som vi alla lever, rör oss och är till? Det hade varit spännande att dela mera med dig kring dessa frågor. Var finns de torg och de brunnar där vi idag möter människor för djupa samtal om Gud?

Det finns också en fråga som några av oss brottats med, kanske mer eller mindre outtalat. Helt kort kallar jag den "utanför kyrkan ingen frälsning". Katolikerna lyfte den konkret på 1900-talets mitt, vi har den nog alla i olika form. Kyrkofadern Cyprianos av Karthago brukade visst säga: "Den kan inte ha Gud som fader, som inte har Kyrkan som moder".

Men, visst brottas vi alla med hur Gud handlar utanför våra uppbyggda former för att förmedla frälsning – och hur ska vi handskas med det? Vad skulle den samariska kvinnan respektive en Paulus i Aeropagstämning kunna bidra med till ett samtal idag?

För din kännedom finns det idag de som påpekar att mötet på Aeropagen bara ledde till att några få kom till tro. En del menar att det är ett bevis på att just religionsdialog är dödfött. Men, Dionysios liv blev i alla fall förändrat. Han blev väl senare dessutom biskop i Aten? Kom han att bidra med nya synsätt kring religionsmötenas korsvägar? Det hade jag gärna velat veta. Och, Damaris, vad hände med henne? Hon hedras varje år i vissa delar av den ortodoxa traditionen, men blev hon kanske också en pelare i församlingen i Aten?

Tacksam om jag kan få veta lite mera!

Sven-Erik

lukas@Apostlagarningarna28.com

Re: Och så levde de, osäkra i alla sina dagar.

Några tankar om öppenhet

Han tog emot alla som kom för att besöka honom
(Apg. 28:30)

Bäste Lukas,

Det händer där i det sista kapitlet, och det utspelas även idag. Efter er dramatiska resa, med en övertygelse om att allt hopp var ute tar ni er ändå iland på en ö. Ni visste inte då vad ön hette. Och ni hade framför allt ingen aning om – men en rädsla för – hur folket på ön skulle bemöta er.

Elden, värmen, maten mitt i allt regnet måste ha känts som ett glädjebud – och månaderna på Malta som en nådatid att hämta andan och se framåt. Idag får jag ofta anledning att påminna folk om att just på de vatten där du färdades utspelas idag samma skeppsbrott i mängder varje månad. En del möts av hopp och värme, andra tyvärr av att man inte ens låter dem gå iland. För de flesta väntar kanske ett svårare sammanhang än de lämnat. Tusentals drunknar och når aldrig dit de ville.

Och jag möter också folk i våra kyrkor som önskar att de kunnat berätta för Paulus hur svårt det är idag att säga att ”alla är vi ett i Kristus”. En sak är ju själva lärofrågorna, men lika svårt är kanske praktikaliteterna kring de kulturella frågorna när vi kommer från så många olika sammanhang, men ska leva på samma plats. Men jag möter också glädjen, insikten av att vi nu i högre grad alla lever ”i ett rum i Rom”. Någon tyckte att man arbetar med HELA världen här hemma i Sverige och att det inte är något man kan välja eller välja bort, utan det är bara att förhålla sig till och tjäna utifrån.

Det sägs idag att när Johannes berättar att lärjungarna fick 153 fiskar i näten så anspelade man på att det då det skrevs fanns en uppfattning att haven rymde 153 sorter av fiskar och att världen sammanlagt hade 153 olika folk. Vilken vacker tanke att fastän det var så många så gick näten inte sönder. Hur skulle Johannes skrivit om han vetat att vi idag kanske talar om 7000 folk om vi räknar dem utifrån deras språk. Hur hade du skrivit berättelsen om pingstdagen om du vetat detta? Det kittlar i mig att få fortsätta konversationen med dig – och jag hade gärna skickat kopior till alla som idag arbetar med samtal om vår sändning som världsvid kyrka – med så många olikheter.

Jag tror jag försöker säga att detta med att leva i mission verkligen inte alls bara är en fråga om att segerrikt gå framåt eller dela berättelser som ger ett in-

tryck av finporslin. I den receptiva ekumenikens anda har vi också blivit djupt berörda när vi vågat duka upp det som är sprucket eller gick sönder längs vägen. Alltsammans också med en tydligare insikt om att vi aldrig blir färdiga. Och att det är som det ska.

Jag har haft ett samlingsnamn för det jag ville skriva till dig. Från Adjö i kapitel 1 till Öppenhet i sista kapitlet. *Inte* att säga *adjö till öppenhet*, utan att från adjöscenen i kapitel 1 möta berättelsen i ett slags öppenhetens miljö i kapitel 28.

Där i rummet i Rom förs öppna samtal i små grupper. Paulus tar aktiva initiativ efter bara några dagar. Attityden är till en början öppen, och fler samtal ska följa. Men, snart kommer också spänningen upp till ytan. Om nästa träff, ett heldagsmöte, står det att *somliga lät sig övertygas av hans ord, men andra ville inte tro. I stor oenighet bröt de upp...* (v 24–25). Det vill säga, ungefär vad man kunde förvänta sig?

Så jag önskat att du eller någon annan hade berättat mera. Din kollega Johannes avslutar ju sitt evangelium med att om allt skulle berättas hade det inte rymts i hans bok (Joh. 20:30–31).

Blev det flera samtal för er? Din berättelse är utan egentligt slut, den har bara en antydning om att arbetet gick vidare. *Och så levde de... Inte lyckliga som i sagorna, snarare osäkra i alla sina dagar*. Vi vill tro att nya dörrar öppnades, annars skulle du väl inte fått dessa mail från mig.

Får jag fråga till sist. *Varför* skulle de egentligen ut? Var själva budskapet beroende av att just de gick ut i hela världen? Eller var det de själva som behövde ut? För sin egen förändrings skull?

Är detta den djupaste betydelsen av ordet mission? Kanske också av ekumenik? Att våga lämna sin egen trygga plats? Att gestalta Guds rike i vardag och liturgi, att vara ett vittnesbörd, martyria oavsett tid och sammanhang?

Hälsningar i Kristus,
Sven-Erik

Kapitel 5

KANSKE ÄR DET NU DET BÖRJAR?

KAPITEL 2 OM den missionsteologiska pilgrimsresan i receptivt ekumenisk anda beskrev kanske främst den inre resa som deltagarna gjorde. De frågor som lyftes i samtal och utvärderingar är också avspeglade i korrespondensen med Lukas. Men genom alla kapitel löper också visionen att detta förhoppningsvis enbart är början.

I detta kapitel ger några av deltagarna i pilgrimsprocessen perspektiv på hur de blivit berörda och hur de tänker att detta kan påverka deras lokala ekumeniska arbete.

Har de blivit modigare att ta i några av de "skav" som behöver samtalas om? I nästa kapitel kommer en övergripande reflektion över olika missionsperspektiv genom historien. De har funnits i bakgrunden i den missionsteologiska arbetsgruppen, de har förhoppningsvis fördjupats inför det fortsatta arbetet? Vilka är några av de spännande frågor som återstår att tränga djupare in i? Förhoppningsvis i sann receptivt ekumenisk anda!

ANNA LJUNG:

”Jag lärde mig att älska min nästas kyrka som min egen”

HAR DU NÅGON GÅNG lyssnat till och tagit emot genom en annan kyrko-tradition – och önskat att den kyrkan var din kyrka? Under denna pilgrimsprocess har den tanken rört mitt huvud, min själ och min iden-

titet. Tanken och önskan har i sig själva varit en bra pilgrimsprocess för mig.

Med varm gästfrihet har jag blivit inbjuden till andra traditioner och med nyfiken öppenhet har jag gått in. Genom de andra har jag fått nya perspektiv på mitt eget lokala arbete och reflekterat över hur vi i min lokala församling skulle kunna utveckla vårt missionsarbete. Mitt behov och mitt hopp har varit att genom lärdom av de andra, kunna tjäna min församling med större vishet och klokare sortering bland prioriteringar.

Längs vägen mötte vi boken *Att älska sin nästas kyrka som sin egen* av Peter Halldorf, 2016. Att älska den andras kyrka så mycket som du älskar din egen kyrka. Men också; att älska den andras kyrka som om den var din egen.

Genom att ha lyssnat på en annan tradition, historia, identitet och perspektiv har jag blivit inbjuden att besöka den andra i en mycket djup mening, långt djupare än geografiskt. Jag har blivit inbjuden att ödmjukt känna och vara inne, att smaka och se, att lyssna och lära. Genom att vara nyfiken på den andra och att behöva den andra har jag blivit mer receptivt öppen och mottaglig. Jag har lärt mig om den andra, om mig själv och om ett större vi.

Mina ortodoxa vänner har lärt mig att vila i traditioner, inte att söka händelser, upplevelser och känslor. De har även lärt mig att bättre se långa perspektiv. Mina katolska vänner har lärt mig en djupare andlighet. Mina lutherska vänner har lärt mig att se vad Gud redan har gjort. Och vad vi kristna kan göra tillsammans, det skall vi inte göra ensamma.

Jag är privilegierad att få tjäna som lokal både församlingspastor och sjukhuspastor. I min församling möter jag människor på en någorlunda regelbunden basis. Som sjukhuspastor sitter jag ofta hos sjuka och döende. Jag är där för att bara vara, att bara vara hos och att lyssna snarare än att lägga till mina ord. Pilgrimsprocessen har fördjupat mitt intresse för lyssnandet som sådant. Jag ser lyssnandet som ett verktyg. Ser det som ett grundläggande och därför viktigt verktyg i alla former av mission. Om man inte lyssnar, kommer man det vill säga jag och vi att göra misstag i många avseenden.

Jag tjänar inom Ekumeniakyrkan. Mina rötter och första identitet är inom Svenska Missionskyrkan med kongregationalistisk och reformert identitet. Ett av de bästa sätten att lära oss om oss själva är att möta någon som är annorlunda oss själva – utan behov eller avsikt att förändra den andra. Att istället mötas med behovet och avsikten att skapa en trygg atmosfär, ett tryggt rum, där vi kan visa våra sårade händer. Genom att visa våra sår har vi en möjlighet att känna igen ”the wounded healer”, Jesus Kristus. Se Henri J. M. Nouwen *The Wounded Healer*, 1972. Jag upplever mig välsignad eftersom jag kände igen Honom i den andra under vår pilgrimsprocess. Och jag lärde mig att älska min nästas kyrka som min egen.

NAUSIKAA HAUPT:

”Vi möter en gemenskap i vår dialogpartner där den Heliga Ande är levande och aktiv”

DET VAR EN FÖRMÅN för mig att få vara med i denna pilgrimsprocess 2016–2017, där utgångspunkten var vad vi kan lära från den andras tradition. Jag uppskattade formen att varva kortare föreläsningar med biku-

pesamtal, egen reflektion eller ”berget” där vi delade som hel grupp vad vi lärt. Speciellt minns jag när vi skulle gå en Emmausvandring med en person från en annan tradition. Vi fick dra lappar i påsar längs vägen (anm. Frågelådor). Lapparna innehöll tankar och frågor utifrån saker vi hade delat i den stora gruppen tidigare. Det blev ett fint samtal med djupa och viktiga ämnen. Även vid måltiderna hade vi många möjligheter att samtala och lära känna varandra och flera nya vänskaper skapades.

Jag var själv en av de personer från Sverige som fick möjlighet att komma med på den fjärde konferensen om receptiv ekumenik i Canberra, Australien. Där presenterade vi vårt projekt, som var en mer konkret och praktisk tillämpning av den receptiva ekumeniken. Det blev mycket uppskattat.

Från konferensen minns jag också en konkret dialog på officiell nivå som gjorde stort intryck på mig, främst genom parternas ödmjuka hållning inför varandra. Det handlade om den officiella dialogen mellan den anglikanska och den romersk-katolska kyrkan. Man har där använt denna receptiva ekumeniska metod. Framförandet var mycket fint gjort där en person från vardera kyrka talade växelvis några minuter i taget.

De berättade att de använt receptiv ekumenik för att undersöka de strukturer genom vilka katoliker och anglikaner ordnar och uppehåller gemenskap på den lokala, regionala och universella nivån. Det undersö-

ker gemensamma teologiska principer som anglikaner och katoliker delar, och de olika strukturer, baserade på dessa principer, på vilka de fattar beslut. Denna metod inbjuder båda traditionerna till botgöring och omvändelse, genom att se på det som är underutvecklat eller sårat i dem själva. Det är också grundat på tron att vi i vår dialogpartner möter en gemenskap där den Heliga Ande är levande och aktiv. Vi kan därför först fråga var vår gemenskap är i behov av förändring, och sedan, vad vi kan lära från vår dialogpartner för att hjälpa oss i denna växt. Kommissionen kallar denna process för ”receptivt lärande”.

Så, för mig har denna erfarenhet verkligen berikat och fördjupat behovet av att möta varandra, berikas av varandra – och jag tror det var ömsesidigt.

Medan materialet till denna skrift sammanställdes har vi fått frågan om det finns några ”skav”, frågor som berördes 2016–2017, som det känns viktigt att ta med i den fortsatta processen för den missionsteologiska arbetsgruppen.

Ett sådant är missionsinsatser i områden där det redan finns etablerade kyrkor. Vi ser det på hemmaplan i form av aktivt missionerande/evangeliserande bland redan kristna invandrade svenskar. Knäckfrågan är kyrkosyn och församlingssyn. Hur ser vi på varandra? Är den andres medlemmar vilsegångna som behöver räddas, eller betraktar vi andra kristna samfund som goda kristna gemenskaper? Hur är det med de egna medlemmarna, hur tänker vi när vi talar om att andra ”stjäl” våra medlemmar? Hur ser vi på vad som händer när någon byter samfundstillhörighet? Skillnaden är stor mellan samfund med öppnare kyrkosyn och samfund som håller hårt på tillhörighet för sakramentsgemenskap, och det är också skillnader i vad vi betraktar som ”kristet” och fullgott.

När det gäller extra *ecclesiam nulla salus*, alltså "utanför kyrkan ingen frälsning" är den katolska kyrkans officiella hållning sedan Andra Vatikankonciliet att kyrkan inte styr över frälsningen. I och för sig krävs tillhörighet till Kristus och tro på Sanningen, men Kyrkan kan inte vara helt och hållet säker på hur Sanningen ska förstås eller hur tillhörigheten till Kristus måste se ut. Den officiella hållningen är alltså att frälsningen ligger i Guds hand,

men att sakramenten och Kyrkans lära underlättar. I praktiken är det nog så i vårt land att de flesta katoliker är i linje med kyrkans officiella hållning, men att det finns en (ibland högljudd) grupp som är fast förvissade om att formell tillhörighet till katolska kyrkan krävs. Kanske känner andra kyrkor igen sig? Kan det vara något att samtala om i framtida samlingar?

MISHA JAKSIC:

"Smaka och se att Herren är god!"

"KAN DET KOMMA något gott från Nasaret?" undrade Natanael från Kana – ovetande, men samtidigt retoriskt och profetiskt – när blivande apostlakollegan Filippus, trodde sig ha identifierat Kristus, Messias i Jesus

Josefsson, från galileiska grannorten Nasaret. Natanaels skepsis och undran skulle växa till insikt och bekännelse efter Filippus uppmaning *Följ med och se!* och Natanaels eget möte med denne Jesus. (Joh. 1:45–51)

Dessförinnan hade Andreas och ytterligare en lärjunge till Johannes Döparen, troligen evangelisten själv, aposteln Johannes, på Döparens uppmaning, följt efter Jesus och frågat honom var han bor. En svindlande fråga till honom, vars egentliga boning undrandrar sig all mänsklig begreppsförmåga. Också de hade fått samma svar som Natanael från Filippus: *Följ med och se!* (Joh. 1:35–41)

Samma slags inbjudande uppmaning riktade Sveriges kristna råds kyrkofamiljer till varandra inom det gemensamma arbetet med kyrkans mission. Ett par år av ömsesidigt delande av respektive traditioners teologi och erfarenhet av mission, skulle landa i den levande erfarenheten, i det insiktsgivande mötet, som

alltid förändrar och bidrar med små, viktiga skärvor till tillvarons megamosaik.

Som mångårig ekumenisk handläggare hade jag besökt samtliga ställen för vår gemensamma pilgrimsvandring; och inte bara en gång, utan så många gånger, att jag nog kan påstå att jag kände mig lika hemma överallt. Trots detta gavs i denna pilgrimsvandring nya förutsättningar, genom särskild utgångspunkt ifrån den receptivekumeniska metoden, som bland annat går ut på att mer lyssna än att själv tala. Att främst framhålla det egna sammanhangets utmaningar och tillkortakommanden. Att våga visa det sårbara, inte det fulländade. Att ställa fram det kantstötta porslinet, inte finsporlinet.

Det fick mig att tänka på ett besök i ett anrikt kloster i Egypten för flera år sedan, där unga teologer från Sverige framförde sitt önskemål och sin resas syfte till deras värd, en äldre koptisk munk: "Abba, vi har kommit för att få din lärdom för det andliga livet!" Förvånad lyfte munken på ögonbrynen: "Men, mina barn, jag tar faktiskt emot er med liknande förväntningar på vårt möte; att lära mig något av er!"

En sak vill jag avslöja i relation till den receptiva ekumeniken. Som hemmahörig i en österländsk kyrkotradition har jag oerhört svårt för tanken, att för mina käreste gäster, kristna syskon från andra traditioner, ställa fram ett kantstött porslin. Min kyrkas finsporlin ska inte framhålla min traditions förträfflighet, utan – precis

som de övriga traditionernas finporslin – en enad, försonad mångfald av sanning, godhet och skönhet, som vi tillsammans disponerar i vårt ekumeniska mål – Kristi ena och odelade kyrka. Min smärta är att den tragiska splittringen oss kristna emellan, paradoxalt nog, ännu inte ger mig möjligheten att ställa fram detta finporslin.

Från mitt perspektiv kommer våra möten att förbli ”de kantstötta porslinernas möte”, så länge som vi kringgår vårt mest smärtsamma, gemensamma dilemma. Att kristna syskon, som möts i Kristi kärlek, tillsammans inte kan manifestera denna kärleksgemenskap på dess djupaste plan: genom att som olika lemmar fogas samman i en och samma kropp, kyrkan, Kristi kropp, vars huvud han är. Denna smärta, denna sårbarhet, måste ”förfölja oss” och inte lämna oss ro i något av våra ekumeniska sammanhang, så heller inte i detta missionsteologiska. Hur ska vi i vår mission kunna vara trovärdiga inför världen, när vi själva visar på en egen bruten och brusten gemenskap, ett kantstött porslin? Det kantstötta porslinet kan bara bli helt när de transformerande gåvorna av Kristi kropp och blod kan tas emot gemensamt av hela den kristna syskonskaran. Då blir inte bara det kantstötta porslinet ett finporslin, utan den sårade ge-

menskapen av kristna syskon blir en helad och hel gemenskap.

Jag vill tro att pilgrimsresan 2016-2017 och den receptiv-ekumeniska modellen lade en god grund för ett fortsatt lyssnande och lärande mellan våra olika kyrkofamiljer. Vi ortodoxa är, generellt, inte alltid så receptiva, så inlyssnande gentemot andra kyrkors traditioner. Med denna självinsikt vill vi, i mötet med våra trossyskon från andra kyrkor, ändå ställa fram vårt ”finaste porslin”, bland annat i form av vår liturgis skönhet och eskatologiska vision. Inte för att själviskt hävda något som vi själva förfogar över, utan, tvärtom, för att bidra till den gemensamma skatt av mångfald, som vi kristna syskon gemensamt förfogar över.

Ja, Jesu, apostlarnas och vårt eget ”följ med och se” behöver leda oss längre. Det behöver leda oss till insikten av helande och helhet, som den apostoliska kyrkans mångfald bara kan ha i den gemensamma samlingen i den Ene – i honom som ger uppdraget, i honom som är själva uppdraget. Då ska vi tillsammans också jublande kunna manifestera den tidiga kyrkans eukaristiska erfarenhet av helande och helhet i Kristus: ”Smaka och se att Herren är god! Halleluja!”

HANS BOERYD:

”Styrkan i den receptiva ekumeniken är det enkla och prestigelösa förhållningssättet”

lämna historien om stark kristen tradition i staden

MIN HEMSTAD – Jönköping med ca 100.000 invånare – är en del av Sverige där 1900-talets väckelserörelser var starka och fortfarande är. Staden kallas ibland Smålands Jerusalem. Vissa människor vill

bakom, då historien kan bli en börda till exempel när näringslivet och myndigheterna försöker rekrytera arbetskraft till Jönköping.

Under de senaste 25 åren har Jönköping fått en underbar gåva. Människor från andra delar av världen har hittat ett nytt liv i vår stad. Anledningen är givetvis en tragedi, men för oss har det blivit ett slags ”verklighetskontroll”. Ny och annan historia, tradition och kultur har kommit till vårt land, som fram till 1950-talet var enhetligt i tanke, kultur och tro. Här

har den lutherska kyrkan – och sedan 1800-talet också de kristna väckelserörelserna dominerat. Nu lever vi i en stad som bär på en mångfald kristna traditioner – och även muslimska traditioner. Aldrig innan Jönköping har varit Smålands Jerusalem eller Sveriges Jerusalem så mycket som idag!

Kyrkorna har tvingats reflektera. Vem är vi i kyrkans historia? Kyrkans historia är inte 200 eller 500 men 2 000 år. Svenska kyrkan är fortfarande en majoritetskyrka, även i Jönköping. Väckelserörelserna finns kvar. En procent av befolkningen går regelbundet till någon kyrka på söndagar. Men arbetskraftsinvandring och flyktingar har skapat en helt annan karta över bekännelser i Sverige – och gett nya förutsättningar och utmaningar för lokal ekumenik.

Mitt perspektiv och tanken på receptiv ekumenism är ett lokalt perspektiv. Jag blev inbjuden att delta i Pilgrimsprocessen 2016–2017 och tyckte att det var en underbar modell att föra lokal ekumenik framåt. Lokal ekumenik har en lång tradition i min hemstad.

Präster och pastorer möter ofta varandra, men lekfolket möts inte på samma sätt. Här ser jag ett arbetssätt som ger nya möjligheter för den lokala enheten i Kristus.

Mitt intryck är att betoningen av att lyssna och ta emot kan göra den ekumeniska dialogen frisk och fräsch igen. Besök varandra, lyssna vänligt som gäst. Samtala i ödmjukhet om hur ni uppfattar er sändning lokalt och globalt.

Återigen, aldrig tidigare har Jönköping varit Smålands Jerusalem så tydligt som idag. Det lokala ekumeniska rådet har fått nya medlemmar, ett brett spektrum av orientaliska kyrkor. Men det är en lång process. Språk, struktur och kultur kan utgöra hinder. Styrkan i den receptiva ekumeniken är det enkla och prestigelösa förhållningssättet.

Och det är naturligtvis lätt och naturligt att använda modellen i dialog mellan religioner. Vänskap är den största gåvan som Gud har gett. Och vänskapen börjar mellan två och växer vidare.

ANN ALDÉN:

”Sändningen kan se ut på väldigt många sätt och ha skiftande förtecken”

MITT BESTÅENDE INTRYCK från processen 2016–2017 kan sammanfattas med orden enkelhet och frihet. Jag tolkar det som att vi vid de fyra samlingarna lätt

oss exponeras för en annan tradition. Var och en var fri att låta det som skedde ske. Eftersom sårbarheten var en del av mötesplatsen blev mötet på riktigt och rörde vid djupare skikt.

Jag har som präst i Malmö och nu i Jönköping fått många möjligheter att fundera över hur det samhälle-

liga och kyrkliga landskapet ser ut, vilka utmaningar som finns, vilket ”språk” vi ska tala. Under denna process förstärktes min övertygelse att sändningen kan se ut på väldigt många sätt och ha skiftande förtecken – och att alla dessa sätt ryms i Guds Mission. Det ger en mer avspänd och på samma gång mer frimodig egen hållning.

Hemmavid försöker vi tillämpa den receptiva ekumenikens förhållningssätt. I år bland annat vid den ekumeniska böneveckan, och i det årliga samtalet med Equmeniakyrkorna som vi har ett lokalt avtal med. Det finns funderingar på att skapa en gudstjänst där delandet enligt denna modell, är ett av momenten.

Pratar vi om "skav" och angelägna frågor minns jag särskilt tillfället på Bjärka Säby då en av våra frikyrkliga vänner lyfte en aspekt som har stannat kvar i mig. Det var den som handlar om de missionsinsatser som genomförs i länder där någon av de stora kyrkorna av tradition är etablerade. Hon lyfte det på ett oerhört fint sätt, med respekt för både sin egen kyrka och för andra kyrkor. Jag skulle önska att vi mera öppet, i lyhördhet, samtalar om den problematiken.

Min andra fråga springer fram ur en nyfikenhet på katolska kyrkan. Jag har mött katolska kyrkan bland radikala systrar och bröder på Sri Lanka och min teologi kommer alltid att vara starkt präglad av jesuiten Aloysius Pieris. Genom dem har jag haft privilegiet att ana vidden av katolska kyrkan, i alla avseenden. Den nyfikna delen av mig undrar vilken ställning "utanför kyrkan ingen frälsning" har bland katoliker i vårt land.

JAN-ÅKE ALVARSSON:

"När jag mött den ortodoxa traditionen ... blir tonen betydligt mera flerstämd"

ÅR 2014 BLEV JAG tillfrågad om jag ville delta i en arbetsgrupp för missionssteologi på SKR som representant för Akademin. Men eftersom jag också har min bakgrund i Pingströrelsen och har specialiserat mig på pen-

tekostala rörelser, skulle jag också representera den pentekostala kyrkofamiljen. Jag tackade med viss tvekan ja. Det vi började arbeta med i arbetsgruppen var ytterligare en missionskonferens, ytterligare en redogörelse för vad som gjorts (eller möjligen inte gjorts) i respektive kyrkotradition. Jag började fundera på hur jag skulle kunna berätta om den pentekostala rörelsens enorma framgång världen över och hur det möjligen skulle kunna inspirera andra.

Men så dök begreppet "receptiv ekumenik" upp genom en föreläsning av Sara Gehlin. Den utmanade oss med "de sårade händernas teologi", att någon skulle våga visa upp, inte bara allt som gått bra utan också de sår som fanns på de arbetande händerna.

Vi började med att praktisera metoden i själva arbetsgruppen. Var och en fick berätta om sårerna, misslyckanden och vad man kunde lära av andra. Jag blev själv så tagen av de andras redogörelser, kanske allra mest av Misha Jaksics ödmjuka redogörelse för vad den ortodoxa kyrkan brottas med. Det öppnade upp för en öppenhet även hos alla oss andra. Vilka sår bär vi? Vad kan vi lära och uppskatta hos övriga traditioner?

För mig blev det en lång rad fenomen som plötsligt belystes i ett annat ljus. Låt mig ta några exempel. Jag börjar med pentekostalismens syn på kvinnligt ledarskap. Som jag berättade i min föredragning om pentekostal missionssyn var tidig pentekostal syn på genus könsneutral – men att denna syn snabbt förändrades. I dag är det till och med så att vissa pentekostala kyrkor snarare associeras med fixerade könsroller, till exempel att endast män får stå i predikstolen. Av berättelserna i vår arbetsgrupp, och sedan under de olika pilgrimsstoppen har jag lärt mig att andra traditioner, särskilt Ekumeniakyrkan, har gått förbi den pentekostala traditionen. Här finns det alltså mycket att studera!

Pentekostaler har ofta haft bråttom eftersom Jesus ankomst är nära. Det ha lett till att projekt, som ibland

inte gett önskat resultat snabbt nog, faktiskt övergits. När jag har lyssnat till erfarenheterna från den katolska traditionen har jag lärt mig att vi kan lära oss långsiktighet och att hålla ihop mångfalden.

Många pingstkyrkor är engagerade i en lång rad sociala sammanhang. Ändå är lokalerna ofta stängda nästan varje vardag. Om någon hamnar i kris är det inte särskilt lätt att hitta någon att prata med eller be om hjälp av. Här kan dessa församlingar lära sig av Svenska kyrkans genomtänkta omsorgsmodeller där det ofta är lättare att slinka in i en kyrka som står öppen, be en enskild bön eller möta någon på en lättillgänglig expedition som kan förmedla omsorg.

Många pingstkyrkor har haft en salig förmåga att lyssna in den Helige Andes tilltal genom tydligt uttalade profetior. Men karismatiken i Sverige har på senare år överlag blivit tystare. Att avskriva Andens närvaro är då lätt. När jag mött den ortodoxa traditionen, där Anden talar till den enskilde på flera vis, till exempel genom skapelsen och i nattvarden, blir tonen betydligt mera flerstämd. Pentekostaler kan lära sig att lyssna – och kanske gå tillbaka till den tidiga traditionen med ett "Tarrying Room", en väntsal, som fanns på övervå-

ningen i kapellet på Azusa Street. Där väntade man på att Anden skulle komma med ett tilltal. Det var inget som kunde forceras fram.

Bara för att missionsbegreppet kritiserats, och ibland stämplats som något ont, i det postkoloniala samhället behöver det inte innebära att kyrkans "mission" eller uppdrag förändrats. Det finns flera sätt att tänka kring mission än det som setts som det "traditionellt pentekostala". De olika kyrkotraditionerna kan inspirera varandra och förse varandra med en mångfald av metoder och synsätt på spridandet av det kristna budskapet. Alla har vi dessutom på sistone fått tillskott av medlemmar från andra länder. De kan hjälpa oss med ett nytt engagemang och ett mera personligt och praktiskt tilltal.

Även om vi i arbetsgruppen representerar olika kyrkotraditioner påminns vi tillsammans om att vi i Sverige lever i en liten, privilegierad del av världen som måste ta mera ansvar för den globala miljön, för ekonomisk rättvisa och för solidaritet med de utsatta. Vi måste identifiera oss mera med den lidande, uppofterande Kristus. Förhoppningsvis blir det en del av vår förnyade definition av begreppet "mission".

GUNILLA IKPONMWOSA:

"Det var väldigt fint att få belyst saker i min egen tradition som jag inte sett så tydligt innan"

MITT STARKASTE INTRYCK av arbetssättet med receptiv ekumenik är att inse att det stora delas i det enkla. Det har varit tilltalande att vi har haft en enkel ton i samtalet, trots att vi samtalat om stora frågor och

ibland svåra. Jag uppskattar också att arbetssättet inte kräver enbart teologer – utan har ett mer pragmatiskt förhållningssätt till ekumenik och teologi. I samtalet har det varit möjligt att utgå ifrån min egen erfarenhet av ekumenik, mission och samfundshistoria utan att tappa fokus. Det har också varit gott att få lyssna till en annan människas upplevelse och vittnesbörd, eftersom ett vittnesbörd aldrig kan vara rätt eller fel, utan just är den egna upplevelsen som man utgår

ifrån. Men i och med att vi är olika som människor så blir inte heller en enda berättelse densamma som någon annans. Risken är naturligtvis att man inte kommer vidare, utan fastnar i sår eller svårigheter. Men det är ju därför vi behöver varandra.

Jag tyckte också att det var väldigt fint att få belyst saker i min egen tradition som jag inte sett så tydligt innan, men som blev ljussatta av en annan traditions företrädare. Det tror jag kan vara ett väldigt viktigt sätt att arbeta med receptiv ekumenik.

Hur katoliker ser på mission gav intressanta och nya insikter hos mig. Dels att de har en rikedom av dokument om praxis och förhållningssätt som hela kyrkan faktiskt försöker efterleva, dels att de har ett så holistiskt perspektiv. Det kom fram väldigt tydligt tycker jag, att man arbetar med hela världen här hemma i Sverige och att det inte är något man kan välja eller välja bort, utan det är bara att förhålla sig till och tjäna utifrån. Det innebär ju många kulturkrockar naturligtvis på de mest oväntade ställen, men också en synlig och tydlig enhet att man är katolik. Nationell tillhörighet kommer i andra hand utifrån kyrkans sätt att se – på något sätt. Det är väldigt ”osvenskt”... Men det skapar

ju också en ödmjukhet inför att möta andra i mission, andra erfarenheter och andra kommunikationssätt och vägar, att det är en lärandeprocess i mission. Evangeliet och uppdraget är detsamma för alla katoliker.

Jag kan också hålla med om människosynen – att alla är katoliker, fast de vet inte om det. I min tradition skulle jag uttrycka det som att alla är Guds barn, men behöver medvetandegöras om det. Att se en människa bejaka sitt barnskap hos Gud – som är det naturliga utgångsläget för livet. Många gånger inom frikyrkan så har vi krånglat till saker i onödan, istället för att betrakta människor utifrån Guds horisont, snarare än vår egen. Det naturliga för en människa är att tro – inte att inte tro...

När det gäller det här arbetssättet tror jag att det lokalt skulle kunna användas i ut- och fortbildningar, men också i församlingssamtal. Jag/vi undervisar i församlingar utifrån Equmeniakyrkans missionssynshäfte ”Mission som förvandlar världen”. Ett utmärkt sätt att fördjupa och förtydliga Equmeniakyrkans missionssyn för oss själva är ju också att spegla sig i andra traditioner genom det receptiva ekumeniska samtalet. Efter samtalen växte också entusiasmen hos mig att pröva detta i religionsdialog!

OLLE KRISTENSON:

”Vi blir aldrig färdiga, men det är som det ska”

VI TALAR OFTA om livslångt lärande och att det är något som utvecklar oss som människor. Så är det med allt det vi företar oss som människor och det har vi fått erfara under våra fyra år av reflektion över

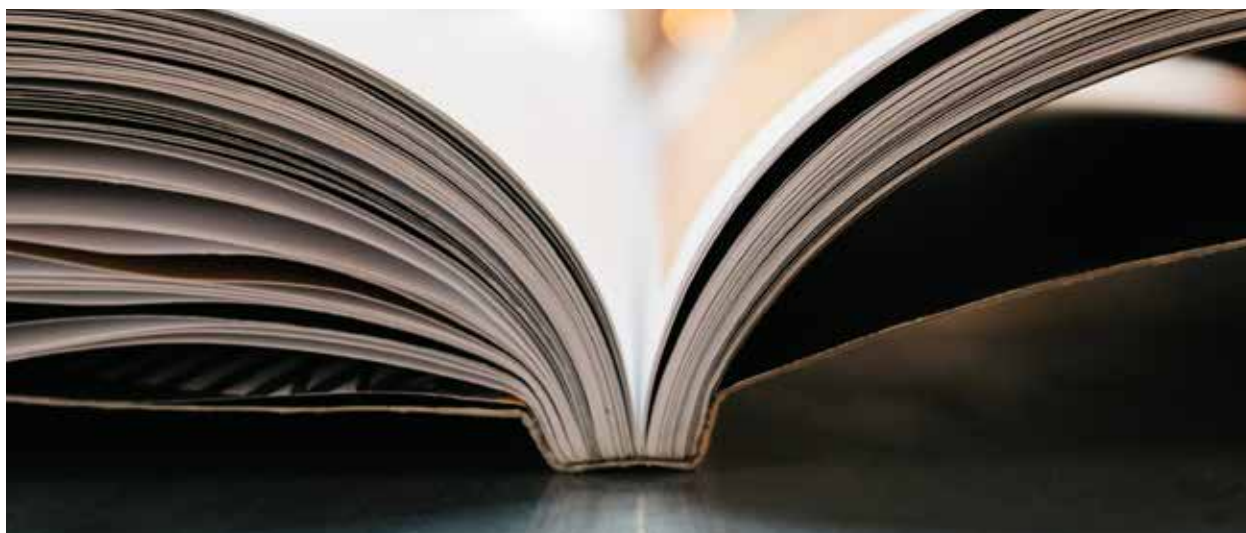
kyrkans missionsuppdrag. Vi gjorde denna resa med den receptiva ekumeniken som metod, som vi fann vara ett arbetssätt att i trygghet komma närmare varandra. Vi blev berörda av varandras erfarenheter. Vi blir aldrig färdiga, men det är som det ska.

Infallsvinklarna har varit olika, men vi är tämligen överens tvärs genom våra kyrkliga traditioner att kyrkan är en del av Guds mission, Guds sändning i värld-

den. ”Det är inte kyrkan som har en mission utan missionen som har en kyrka.” (*Tillsammans för livet* § 57)

Men det är inte heller någon hemlighet att kyrkorna ser väldigt olika på missionsuppdraget och det har vi brottats med i den missionsteologiska arbetsgruppen. Historiskt finns en tydlig skillnad mellan den östliga och den västliga delen av kyrkan i synen på hur missionen går till. Idag ser vi en spänning mellan den evangelikala missionssynen och det vi kan kalla den ekumeniska missionssynen, tydligast speglad i *Tillsammans för livet*.

Under vår process har vi på ett respektfullt sätt lyssnat till våra olika perspektiv och samtalen har fört oss närmare varandra genom att vi försökt tillämpa den receptiva ekumenikens vägledande princip: vad är det vi i vår tradition behöver lära oss, med integritet, av andra?

Kapitel 6

FÖRDJUPNINGSTEXTER

SARA GEHLIN:

1. Receptiv ekumenik – om hopp och tillit i ekumeniska relationer¹

Mellan vinter och vår

Hoppet om en ”ekumenisk vår” har under de senaste decennierna burit den ekumeniska rörelsen genom vad som ofta kallas för ”den ekumeniska vintern”. Årstidsmetaforiken ger en aning om de olika premisser som präglar samtidens ekumeniska samtal. Vintern ger ett tydligt bildspråk åt frusna ekumeniska relationer och dialoger som gått i stå. Vårens framflyttande illustrerar målet för det pågående arbetet för förnyad och fördjupad gemenskap mellan kristna från olika traditioner.

Den receptiva ekumeniken föddes mot bakgrund av den ekumeniska vintern. Som en relativt ny rörelse och teologisk färd inom ekumeniken har den siktet inställt på att tina upp frusna dialoger och ge ny växtkraft åt ekumeniska samarbeten. ”Vårvintern” är den receptiva ekumenikens arbetsfält. Den präglas av eftertanke och respekt för vad som skiljer åt och drivs av hoppet om att kunna ge livsgnista åt gemenskapen.² Den receptiva ekumeniken kan liknas vid en farkost, vars mål är att färdas mellan vinter och vår och vars drivkraft är den ömsesidiga tilliten människa till människa.

Upprinnelsen

Den receptiva ekumeniken växte fram inom den romersk-katolska kyrkan och har sedan kommit att slå rot inom flera olika kyrkotraditioner. Utvecklingen av dess agenda är nu inne på sitt andra årtionde. I bakgrunden till den receptiva ekumenikens framväxt fanns en vilja att bemöta det stukade hopp, som den ”ekumeniska vintern” så tydligt formulerade.³ Den ekumeniska entusiasm, som varit påtaglig vid tiden för grundandet av Kyrkornas världsråd 1948 och det Andra Vatikankonciliet 1962–1965, var inte längre lika tydlig. Istället grodde en besvikelse över frånvaron av den synliga kristna enhet som eftersträvats. Besvikelsen kom på ett särskilt sätt till uttryck i den ekumeniska rörelsen när förväntningar om kyrkornas delade nattvardsbord inte infriades, stora ansträngningar till trots.⁴ I bakgrunden till den receptiva ekumenikens framväxt fanns också en växande efterfrågan om ett forum för lärande, förnyelse och självkritisk reflektion inom den romersk-katolska kyrkan.⁵

Den spirituella ekumeniken blev en viktig inspirationskälla när en grupp teologer tog sig an uppgiften

att möta den efterfrågan.⁶ Denna grupp kom att få ett centrum för sina studier vid Centre for Catholic Studies på den teologiska fakulteten vid universitetet i Durham i Storbritannien. Här hölls också de första två internationella konferenserna om receptiv ekumenik, år 2006 och 2009. Den första konferensen hade ett tydligt akademiskt fokus. Receptiv ekumenik etablerades som teologisk fåra med vägledande principer och teoretiskt ramverk. När det var dags för den andra konferensen leddes fokus delvis bort från akademien. Den receptiva ekumenikens syfte var inte att enbart förbli en fåra för diskussion i den akademiska sfären. Primärt var syftet att blåsa liv i dialoger och gemenskapsbyggen i kyrkornas vardag. Vid de följande konferenserna kom därför att finnas en stark representation från både kyrka och akademi. År 2014 hölls den tredje internationella konferensen om receptiv ekumenik i Fairfield, Connecticut, USA.⁷ Den fjärde och senaste konferensen gick av stapeln i Canberra, Australien, 2017. Platsen valdes med omsorg. Australien är platsen där receptiv ekumenik som tydligast har slagit rot på bred front i kyrkornas församlingsliv.⁸

En tredje ekumenisk fas?

Bland den receptiva ekumenikens pionjärer talas ibland om en "tredje fas" inom internationell ekumenik. Tanken att ekumeniken skulle kunna delas in i faser är inte självklar eftersom dess olika tillvägagångssätt ofta går hand i hand. Ändå har bilden av receptiv ekumenik som en tredje fasens ekumenik fått genomslag, då denna bild illustrerar vad som skiljer den från vissa andra ekumeniska strömningar. Receptiv ekumenik betraktas som ett tredje steg, som följer på de två former av ekumenik som utformats inom rörelserna Life and Work och Faith and Order. De två rörelserna, som båda grundades på 1920-talet, slogs samman när Kyrkornas världsråd bildades i Amsterdam efter det andra världskrigets slut.⁹ Life and Work anses representera den "första fasens" ekumenik. Här står de sociala frågorna och det gemensamma praktiska arbetet i centrum. Denna slags ekumenik kallas också för "livets ekumenik". Den ses som grundläggande i byggan-det av ekumeniska relationer, men anses trots det inte

vara tillräcklig för att vända misstro och misstänksamhet till samarbete och gästfrihet. Faith and Order anses representera den "andra fasens" ekumenik och är hemvist för sådana teologiska och ecklesiologiska diskussioner som kretsar kring kyrkornas enhet och mångfald. Den kallas också för "dialogens och sanningssökandets ekumenik". Den receptiva ekumenikens förespråkare betonar vikten av detta arbete, men pekar samtidigt på det missade målet. Den ekumeniska visionen om en synlig kristen enhet står fortfarande ouppfylld och den ekumeniska vinterns besvikelse består.¹⁰

En nygammal metod

I denna situation framträder den receptiva ekumeniken som en ny strategi med andra slags utgångspunkter. Den har växt fram ur en vilja att hitta en väg ut ur den ekumeniska vintern genom att gå till grunden med dess invecklade frågeställningar. På denna väg är det inte i första hand det sociala arbetet eller den teologiska konversationen som ger ledljus. Istället drivs den receptiva ekumeniken av sökandet efter förhållningssätt och attityder som kan blåsa liv i det ekumeniska engagemanget. Detta sökande sker inte på okänd mark. Istället sker sökandet i det stora förråd av ekumeniska erfarenheter och modeller som redan finns. Härifrån dras de främsta lärdomarna. Genom att sätta fokus på konstruktiva faktorer som finns inneboende i ekumeniska processer och ge dem ett namn är förhoppningen att kunna ge ekumeniska dialoger en ny dynamik. På så vis är receptiv ekumenik inte något alldeles nytt. Snarare är det ett nytt namn på gamla, väl beprövade metoder.¹¹

En enkel men utmanande princip

Den receptiva ekumeniken har gjort sig känd för sin enkla vägledande princip, som innebär att vända på den fråga som allt för ofta smyger sig in i de ekumeniska samtalen: Vad är det andra behöver lära sig mer om och ta emot av vår tradition? Den receptiva ekumeniken gör motstånd mot själva förhållningssättet bakom denna fråga. Därför är dess vägledande princip att istället att fråga sig själv: Vad är det vi i vår tradition behöver lära oss, med integritet, av andra?¹²

Sin enkelhet till trots innebär den receptiva ekumenikens princip en rejäl utmaning. Den förutsätter nämligen inte att min ekumeniske vän ställer sig samma fråga. Receptiv ekumenik är inåtskådande till sin karaktär. Den innebär ett förhållningssätt där lärandet går före undervisningen och mottagandet går före givandet. Dessutom innebär den receptiva ekumeniken att lära och ta emot från den andre på ett självkritiskt sätt.¹³

Som metod och förhållningssätt knyter den receptiva ekumeniken an till ett vidare arbete för religiös förståelse och dialog. Dess vägledande princip kan sättas i samband med de regler för religiös förståelse som teologen Krister Stendahl utformat. Han lägger fram dessa regler i tre punkter. För det första poängterar han att den som vill lära sig något om en annan trostradition bör fråga de utövande medlemmarna om deras tro, inte trosuppfattningens fiender. För det andra uppmanar han till att inte jämföra det bästa inom den egna tron med den granskade trosuppfattningens sämsta, utan istället jämföra lika med lika. För det tredje understryker Stendahl: Ge utrymme för helig avund! Var öppen för att visa uppskattning för något som finns inom en annan trosuppfattning.¹⁴

En spirituell väg

Receptiv ekumenik har utvecklats som en gren av den spirituella ekumeniken. Teologen Antonia Pizzey har beskrivit den receptiva ekumenikens framväxt och pekar på dess likheter och skillnader med den spirituella ekumeniken. I både den spirituella och den receptiva ekumeniken spelar bönen en central roll. Ekumeniken betraktas som en omvändelseprocess. Flera mottos och ord av påve Johannes Paulus II har blivit bevingade inom den receptiva ekumeniken, däribland hans uttalande att ekumeniskt engagemang behöver baseras på hjärtats omvändelse.¹⁵ I samma anda har teologen Paul D. Murray konstaterat att receptiv ekumenik i första rummet handlar om människans hjärta, sinne och vilja.¹⁶

Precis som i den spirituella ekumeniken läggs inom receptiv ekumenik en särskild tonvikt vid att arbeta fram en självkritisk hållning snarare än att granska andra traditioner. Först och främst synas de hinder för kristen enhet som finns inom den egna kyrkan.

Arbetet med att utforma ett sådant självkritiskt förhållningssätt förenas med en vilja att förnya den egna traditionen. Den receptiva ekumeniken, liksom den spirituella, står på detta sätt för en reformrörelse som riktar sig in mot den egna kyrkans liv.¹⁷ Denna reformrörelse och dess logik har beskrivits som en ”total etik” på två olika sätt. Dels syftar den till att påverka alla aspekter av det kyrkliga livet, allt ifrån sociala, etiska och praktiska frågor till teologiska, ecklesiologiska och liturgiska. Dels syftar den till att omfatta kyrkan i sin helhet med alla inblandade. Inte bara kyrkans ledare och officiella representanter är kuggar i denna rörelse, utan alla som finns i kyrkans sammanhang. Den stannar inte vid de beslutsfattande bordens processer, utan har siktet inställt på vad som händer i det direkta mötet mellan människor. Detta har lett fram till den receptiva ekumenikens stora genomslag i lokala församlingars liv.¹⁸ Murray betonar:

...Receptive Ecumenism bespeaks a task, a responsibility – a Spirit-driven movement of the heart, mind, and will – that is of immediate potential relevance for all in the churches and not simply those with specific formal responsibilities, for it has implications, in analogous ways, at every possible level of ecclesial life, whether at the personal, the local, the explicitly theological, or the structural. In short, it is a total ethic that is as simple yet as pervasive as the gospel it represents... it holds the promise of life within it and is worth our making the greatest of efforts to walk in its way.¹⁹

Slutligen lägger den receptiva ekumeniken, i likhet med den spirituella, stark tonvikt vid integriteten. Dess vägledande princip handlar förvisso om att lära och ta emot av andra, men med integritet. Frågan om integritet är ett stundvis hett debattämne i den ekumeniska rörelsen. Går det att föra en ekumenisk dialog utan att kompromissa? Är det möjligt, eller ens önskvärt, att delta i ekumeniska dialoger utan att förändras? Här förmedlar både den spirituella och den receptiva ekumeniken tanken om att mötet med den andre inte ska behöva innebära en kompromiss med, och ännu mindre ett förminskande av, den egna konfessionella identiteten.²⁰ Kardinal Walter Kasper skriver:

To be in dialogue, to listen to each other, and to learn from each other does not mean to become a new church but to become a spiritually renewed church. We do not want to meet at the lowest common denominator, we do not want to give up what was holy to our forefathers or to make short-sighted compromises. Through dialogue we will not lose anything which is worthy, but we will be enriched by the gifts of the others.²¹

Det ekumeniska mötet betraktas som en källa till fördjupning och till berikande av den egna traditionen. Mötet ses som en väg till att upptäcka den egna traditionens rikedom, potential och komplexitet.²²

Ett exklusivt fokus

På en punkt skiljer sig receptiv ekumenik markant från spirituell ekumenik. Medan den spirituella ekumeniken betonar utbytet av gåvor mellan traditioner har den receptiva ekumeniken ett exklusivt fokus på den ena sidan av utbytet: att lära och ta emot av den andre. Inom spirituell ekumenik betonas att givandet är en lika stor utmaning som mottagandet. Att kunna ge i en dialogisk process är en konst som kräver känslighet och inkännande. Den ortodoxe metropoliten Kallistos Ware har pekat på det faktum att givande och tagande, lärande och undervisning ofta är delar av samma process när man strävar mot gemensamma mål och en gemensam fördjupad förståelse. Detta väcker frågan om varför den receptiva ekumenikens företrädare insisterar på att ensidigt koncentrera sig på mottagandet och lärandet. I bakgrunden ligger bittra erfarenheter av överlägsenhet och arrogans som följt på möten där undervisning och givande stått i centrum. Genom att fokusera på mottagandet och lärandet finns en förhoppning om att komma bort från attityder som föder fram frågor om vad kristna från andra kyrkor bör göra. Istället sätts strålkastarljuset på frågan om vad som bör göras inom den egna kyrkan.²³

De sårade händernas ekumenik

Receptiv ekumenik kallas ibland för ”de sårade händernas ekumenik”. Bakom det uttrycket ryms en vi-

dare metaforik. Den receptiva ekumeniken rymmer tanken om att ekumeniska möten alldeles för ofta innebär att praktisera ”den finaste kaffeservisens ekumenik” - att ”plocka fram finporslinet” och visa sig i sitt bästa formella ljus när ”de avlägsna släktingarna” kommer på besök. I motsats till detta innebär den receptiva ekumeniken att våga ”sträcka fram sina sårade händer” till sina systrar och bröder - att öppna dörren också till de stängda utrymmena, visa fram de brister som finns i den egna kyrkan och erkänna behovet av att lära och bli hjälpt. Mot bakgrund av detta kallas receptiv ekumenik för en reparerande form av ekumenik.²⁴

Antonia Pizzey pekar på utmaningarna i arbetet med att skapa ett sådant ekumeniskt förhållningssätt. Att först visa fram sin egen kyrkas svagheter istället för styrkorna och sedan dessutom be sin ekumeniske vän om hjälp är något som onekligen kräver ödmjukhet, men också tillit. Ytterst sett, skriver Pizzey, inbegriper ett sådant förhållningssätt en förståelse av kristen enhet som ett Andens verk.²⁵

Attitydbyggande på förståelsens grund

Paul D. Murray menar att receptiv ekumenik kan vara en metod med potential för att bistå i världens kriser och konflikter. Potentialen ligger i arbetet med att forma attityder som bygger på ett självkritiskt och reflexivt lärande. Receptiv ekumenik innebär att lära av den andre på ett sätt som vidgar vyerna kring hennes konfession och tradition. Det är ett lärande som söker förståelse för vidden, djupet och komplexiteten i den egna och i andras traditioner. Samtidigt som den receptiva ekumeniken syftar till att vars och ens tradition tas på allvar kännetecknas den av ett motstånd mot avgränsningar och klantänkande. Den drivs av en strävan efter att erkänna mångfalden men söker också efter vägar att medla och samarbeta i mångfalden. Murray pekar på den försonande kraft som ligger i den receptiva ekumenikens förhållningssätt och betonar att i en värld som präglas av kriser och konflikter kan ett aktivt lärande mellan människor från olika traditioner vittna om att det är möjligt att leva i ömsesidighet och försonad mångfald.²⁶

Samtidigt menar Murray att den receptiva ekumeniken, för kyrkornas del, innebär att sträcka sin gemenskap ännu längre än till en försonad mångfald. Den ekumeniska visionen om kristen enhet förstås, ur den receptiva ekumenikens perspektiv, som en enhet som är synlig och strukturell. Den gemenskap som eftersträvas beskrivs som "organisk". Murray understryker att en kristen gemenskap av det här djupgående slaget är ett mål som alltför ofta överges i den ekumeniska rörelsen eftersom det innebär att ge sig ut på en lång och arbetsam resa. Mot denna bakgrund uppmanar han kyrkorna att inte ge upp eller nöja sig med att leva parallella liv utan att istället ge sig in i närkampen med de egna attityderna, för att bygga gemenskap och upptäcka rikedomerna i den egna och den andres tradition. Att ge sig in i denna närkamp, skriver Murray, kräver både ett personligt och ett gemensamt engagemang med konsekvenser för det kristna livet i sin helhet.²⁷

Med hopp om en försonad värld

Medan den receptiva ekumeniken innebär en strävan efter fördjupad gemenskap och förändringar av attityder på kyrkornas område bär den också på ett hopp om att ge effekt i det vidare samhället. Den receptiva ekumenikens principer har formulerats i ljuset av nöd och kriser i en orolig värld. Den syftar till att ge verktyg för kyrkorna att skapa och vittna om ett liv där mångfald och försoning hänger samman. Murray skriver:

...receptive ecumenical learning within and between the separated Christian traditions goes to the very heart of the evang-

elical call to witness to the possibility of living reconciled difference for mutual flourishing in a world of blood-soaked conflict. This is the key issue of our living and dying together – the key question of our age – and is clearly of relevance way beyond the realms of ecumenically inclined theologians.²⁸

Med sin enkla och samtidigt utmanande metod bidrar den receptiva ekumeniken med redskap i arbetet för att forma och upprätthålla attityder och förhållningssätt som har kapacitet att avväpna, försona och bygga gemenskap. Den hyser ett hopp om att kunna bidra till en försonad värld genom att främja tillit och motverka rädslor. Den receptiva ekumenikens syfte sträcker sig bortom de teologiska diskussionernas och de mellankyrkliga relationernas sfär. Medan religiöst motiverat våld och misstro mot den främmande skapar rubriker och hårdnade attityder, formulerar den en angelägen uppgift: att motverka rädsla genom att skapa kunskap om och tillit till den andre. Den receptiva ekumeniken pekar på det teologiska och interkonfessionella arbetets möjlighet och kapacitet att bidra till tillitsfulla relationer genom att lära och lära känna. Den receptiva ekumenikens bidrag till arbetet för en försonad värld startar med andra ord hos den enskilde individen, i närkampen med de egna attityderna och i sökandet efter kunskap och förståelse. Samtidigt är den receptiva ekumenikens utgångspunkt relationell. Den grundar sig i en övertygelse om det mänskliga mötets försonande potential. Dess dynamik bygger därför på närvaron i det direkta mötet människa till människa.

OLLE KRISTENSON:

2. Missionshistoria som paradigmskiften

VÄRLDSMISSIONSKONFERENSEN i Edinburgh 1910 brukar betraktas som den ekumeniska rörelsens födelse. Så småningom kom det internationella missionsrådet som bildades några år senare att integreras i Kyrkornas världsråd 1961. Missionsrådet ombildades då till *Commission on World Mission and Evangelism*, CWME, som inte bara består av representanter för Kyrkornas världsråd utan också av representanter från den Romersk-katolska kyrkan och den pentekostala rörelsen.

Att skriva den ekumeniska missionsrörelsens historia är inte den här skriftens uppgift, men vi vill gärna skissa de stora dragen.

Mission i vår förståelse var det knappast fråga om i den tidiga kyrkan och det är svårt att finna spår av detta i Nya testamentet om vi inte börjar reflektera över vad ordet "mission" betyder och vad som motsvarar det latinska ordet *missio* på grekiska. Då blir det verkligt intressant. Ordet *missio* betyder närmast "sändning" och det finns mig veterligt inget direkt motsvarande substantiv på grekiska. Däremot finns verbet *apostellō* ("sända", "sända ut någon på ett uppdrag") samt de besläktade substantiven *apostolos* ("utsänd, budbärare", ibland snarast "ombud") vilket, i Nya testamentet får betydelsen "apostel" och *apostolē* ("uppdraget som apostel", "apostlatjänst"). Det senare används på flera ställen just om att på Guds uppdrag förkunna om den uppståndne Kristus, till exempel i Rom. 1:5, Gal 2:8. Verbet *apostellō* förekommer också på några ställen där det syftar på Jesu verksamhet till exempel Luk. 4:18 ("*Han har **sänt** mig att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda...*") eller på att Jesus sänder ut sina lärjungar, Matt. 10:5 ("*Dessa tolv **sände** Jesus ut...*") och Joh. 20:21 ("*Som Fadern har **sänt** mig **sänder** jag er.*"). Att ett ord som direkt motsvarar *missio* saknas innebär alltså inte att Nya testamentet inte talar om "mission" i betydelsen att Gud sänder människor för att förkunna Kristus eller göra Guds verk känt.

Missionsbiskopen och professorn i missionsvetenskap i Uppsala, Bengt Sundkler, brukade tala om *centripetal* och *centrifugal* mission. Den förra betonar att människor själva närmar sig trons centrum, ungefär som stjärntydarna sökte sig till barnet i krubban (Matt. 2:1–12) medan den centrifugala synen framför allt präglar västerländsk mission, att söka sig utåt mot okända världar, ofta uppfyllda av uppmaningen hos Matt. 28:18–20.

Apostlagärningarna kan gärna läsas som den tidiga kyrkans missionshistoria. Därför är Sven-Erik Fjellströms fiktiva brev till Lukas intressanta eftersom de pekar på viktiga missionsteologiska frågor som texten aktualiserar och som Sven-Erik problematiserar utifrån frågor som väcktes under pilgrimsprocessens gång. Lukas skildrar hur kyrkan under apostlarnas tid evangeliet under trettio år nådde "*ända till jordens yttersta gräns*" (Apg. 1:8), åtminstone som man då kände världen, det vill säga ända till maktens centrum, Rom. Och med det slutar Lukas sin berättelse i Apostlagärningarna (28:14–31). Apostlarnas förmåga att möta utmaningar och hantera interna motsättningar banade vägen för evangeliets spridning. Den heliga anden och tron på uppståndelsen gav frimodighet att vittna om Jesus, "*vi kan inte tåga med vad vi har sett och hört*" (Apg. 4:20).

Den sydafrikanske missionsteologen David Bosch läser missionshistorien som en serie paradigmskiften.²⁹ Under årens lopp har synen på mission förändrats allteftersom förutsättningarna förändrats. Teorin om paradigmskiften kommer ursprungligen från vetenskapsteorin där man menar att vetenskapens landvinningar utvecklas språngvis. När en vetenskaplig teori inte längre håller måttet ersätts den av en ny teori, vilket kallas paradigmskifte.

Att urskilja olika missionsparadigm genom historien hjälper oss att förstå hur missionssynen har utvecklats under årens lopp. Men till skillnad från de

vetenskapliga teorierna så överges inte ett missionsparadigm när ett nytt uppstår. Tvärtom lever de kvar sida vid sida, vilket inte minst är en av våra erfarenheter under den här processen. På sätt och vis kan vi säga att våra olika kyrkotraditioner motsvarar olika missionsparadigm.

Östkyrkans missionsparadigm

Den tidiga kyrkans syn på mission har präglat mycket av förståelsen av mission i den östliga delen av kyrkan. Den Ortodoxa kyrkans missionssyn är med biskopen och professorn i missionsvetenskap Bengt Sundklers benämning tydligt centripetal, missionen är kyrkocentrerad. Kyrkofadern Origenes banar väg för samspelet mellan den samtida kulturen och den kristna självförståelsen. Kyrkan stod inför valet att förbli en judisk sekt eller att nå ut i den då kända världen, som präglades av hellenismen. Kyrkan måste markera motsättning mot både en "extrem semitisering" och en "extrem hellenisering". Kyrkan ses som Guds rike på jorden och att leva i kyrkan betyder samtidigt att leva i gudsriket. Missionen ses inte som en del av kyrkans funktion utan är en kallelse att bli medlemmar i den kristna gemenskapen, Kyrkan. Om nu Kyrkan i sig är mission betyder det att missionsuppdraget är kollektivt. Liturgin är central för den ortodoxa kyrkosynen, vilket också präglar missionssynen. Mission var något organiskt och konstitutivt för kyrkan, inte något som skulle organiseras. Bosch lyfter fram Joh. 3:16 ("Så älskade Gud världen att han gav den sin ende son, för att de som tror på honom inte skall gå under utan ha evigt liv.") för att belysa den ortodoxa missionssynen. Stor betydelse hade den monastiska rörelsen.

Västkyrkans (katolska kyrkans) medeltida missionsparadigm

Kyrkofadern Augustinus förkroppsligar inledningen till medeltidens missionsparadigm och Tomas Aquino dess klimax. Tiden sammanfaller med kristendomens stora expansion efter kejsar Konstatins omvändelse. Kyrkan utvecklades från en kyrka som varit förföljd till en kyrka som i symbios med kungar och furstar i västra Europa hade stort politiskt inflytande och var

representerad i hela Västeuropa. Bosch hämtar det bibelord som karakteriserar detta paradigm från liknelsen om det stora gästabudet: "Gå ut på vägarna och stigarna och se till att folk kommer hit, så att mitt hus blir fullt." (Luk. 14:23) Det blev viktigt att expandera geografiskt; kyrkan måste finnas överallt för att visa att Guds rike var närvarande. Medeltidens korståg var inte i första hand missionsprojekt, men expansionen och kolonisationen på 1500-talet öppnade för helt nya möjligheter för kyrkan att visa på gudsrikets närvaro i nya miljöer. Också för kyrkan i väst spelade de monastiska rörelserna stor roll från de iriska munkarna och den helige Benedikt under tidig medeltid till Franciskus och Dominikus på 1200-talet. Franciskaner och dominikaner kom tillsammans med jesuiter att bli ledande ordnar i den mission som följde i kolonisationens spår på 1500-talet; inte sällan i konflikt med kolonialmakterna. Inte mycket av medeltidens katolska missionsparadigm återstår efter den genomgripande förändring av kyrkan som Andra Vatikankonciliet (1962–65) innebar.

Reformationstidens missionsparadigm

Missionstanken var inte särskilt framträdande för reformatörerna under 1500-talet, men inte oviktig; missionen beror i första hand på Gud och inte på människor. För den lutherska ortodoxin stod lärofrågorna i centrum och när det gällde kyrkans väsen betonades det som skedde inom kyrkans ram, inte hennes kallelse ut i världen. Missionssynen var centripetal.

Pietismens och väckelsens missionsparadigm

Pietismen uppstod delvis som en reaktion mot ortodoxin och hade en helt annan syn på mission, vilket fick avgörande betydelse för missionsväckelsen som växte fram på protestantiskt håll under 1700- och 1800-talen. Många i Europa och Nordamerika engagerade sig för missionen och missionärer sändes till Afrika och Asien i mångtusenatal. Vid sekelskiftet 1800 blev de välkända orden från Matt. 28:18-20 ("Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar...") missionsbefallningen framför andra. Man skulle kunna säga att perspektivet var aktivistiskt och världen var tydligt uppdelad i sän-

dare och mottagare. Missionssynen blev centrifugal, evangeliet skulle nå tidigare onådda människor runt om i världen. I kölvattnet efter upplysningstiden frodades framtidstron och utvecklingsoptimismen och kyrkornas missionsiver är ett resultat av detta.

Den ekumeniska rörelsens missionsparadigm

Efter bland annat två världskrig har grundvalarna för upplysningstankens framstegsoptimism börjat vittra sönder. Den ekumeniska rörelsen är bland annat framvuxen ur kyrkornas reflektion över sitt ansvar och sin roll i den nya situationen, vilket ställer kyrkorna och missionen inför nya utmaningar inte minst när forna missionsområden blir självständiga systerkyrkor.

Här har de återkommande internationella missionskonferenserna med start i Edinburgh 1910 spelat en viktig roll. De har både speglat utvecklingen och angett ny riktning för den ekumeniska missionsrörelsen och varje konferens har haft sitt särskilda fokus. Särskilt viktig var konferensen i Willingen 1952 där formuleringen *Missio Dei* vann insteg. Mission är inte i första hand kyrkornas eller missionsorganisationernas verksamhet utan det är Gud som är missionens subjekt. Mission handlar om Guds sändning (*Missio Dei*) i världen. Och så småningom blev Jesus sändningsord till lärjungarna i Joh. 20:21 den nya missionsbefallningen: ”*Som Fadern har sänt mig sänder jag er.*”

En liknande utveckling kan vi se på katolskt håll. I Andra Vatikankonciliet och därefter betonas att kyr-

kan i sig är missionerande och att hon själv blir förnyad genom sin mission, som utgår från Gud. Alla i kyrkan är kallade till detta uppdrag, som inte bara gäller i fjärran länder utan överallt där kristna lever och verkar. Särskilt poängteras lekmännens vittnesbörd om Kristus där de befinner sig i samhället.

På konciliets uppmaning att tolka tidens tecken i ljuset av evangeliet söker kyrkan relatera till utvecklingen i världen och agera utifrån evangeliet till exempel vad gäller fred och rättvisa, behandling av flyktingar, dialog med andra religioner med mera.

Kristen enhet och mission hör samman enligt Joh. 17:21, ”*att de alla må bli ett för att världen ska tro*”. I och med Andra Vatikankonciliet kommer den romersk-katolska kyrkans hållning att likna den ekumeniska rörelsens, både vad gäller den teologiska synen på vad mission är och i de konkreta handlingarna, där man ofta samarbetar med andra kyrkor och samfund.

Synen på mission har debatterats flitigt på senare år där motsättningarna ofta varit stora mellan den ekumeniska rörelsens och den evangelikala rörelsens missionssyn. På senare år har motsättningarna minskat och det nya missionsdokumentet *Tillsammans för livet* kan ses som ett tecken på detta. Detta blev särskilt tydligt i den senaste världsmissionskonferensen i Arusha 2018. (Faktaruta internationella missionskonferenser – se nästa sida.)

FAKTARUTA INTERNATIONELLA MISSIONSKONFERENSER

	Plats	Tema
1910	Edinburgh	Världens evangelisering i vår generation
1928	Jerusalem	Mission och Guds rike
1938	Tambaram (Indien)	Det kristna budskapet i en icke-kristen värld
1947	Whitby (Kanada)	Partnerskap i lydnad
1952	Willingen	Missio Dei (Guds mission)
1958	Accra (Ghana)	Kyrkan och missionen
1963	Mexiko City	Mission på sex kontinenter
1972–1973	Bangkok	Frälsning idag
1980	Melbourne	Tillkomme ditt rike – Goda nyheter för de fattiga
1989	San Antonio	Ske din vilja – Mission på Kristi sätt
1996	Salvador de Bahia	Evangeliet och kulturerna
2005	Aten	Helande och försoning
2010	Edinburgh	Att vittna tillsammans
2018	Arusha	En rörelse i Anden: kallade till ett lärjungaskap som förvandlar

NOTER

- 1 Denna artikel publicerades ursprungligen i årsboken för Förbundet Kristen humanism 2018, D. Tuvelius (red.) *Var inte rädd – en bok om hopp* (se s. 89–98).
- 2 Paul D. Murray, "Receptive Ecumenism and Catholic Learning – Establishing the Agenda" i P. D. Murray (red.) *Receptive Ecumenism and the Call to Catholic Learning. Exploring a Way for Contemporary Ecumenism* (Oxford University Press, 2008), s. 9–12.
- 3 Walter Kasper, "Foreword" i ibid, s. vii–viii. Paul D. Murray, "Preface" i ibid, s. ix–xi. Murray, "Receptive Ecumenism and Catholic Learning", s. 9–12. Antonia Pizzey, "On the Maturation of Receptive Ecumenism. The Connection between Receptive Ecumenism and Spiritual Ecumenism" *Pacifica. Australasian Theological Studies* Vol. 28, Nr. 2 2016, s. 125.
- 4 Christopher Asprey, "The Universal Church and the Ecumenical Movement" i F. Aran Murphy, C. Asprey (red.) *Ecumenism Today. The Universal Church in the 21st Century* (Hampshire: Ashgate, 2008), s. 3–13.
- 5 Murray, "Preface", s. x. Murray, "Receptive Ecumenism and Catholic Learning", s. 7, 16–18.
- 6 Pizzey, "On the Maturation of Receptive Ecumenism", s. 108–09.
- 7 Information om centrets verksamhet och de tre första konferenserna finns på hemsidan för Centre for Catholic Studies i Durham: <https://www.dur.ac.uk/theology.religion/ccs/projects/receptiveecumenism/projects/>. En antologi publicerades efter den första konferensen: Paul D. Murray (red.) *Receptive Ecumenism and the Call to Catholic Learning. Exploring a Way for Contemporary Ecumenism* (Oxford University Press, 2008).
- 8 Se den arbetshandledning som utarbetats av South Australian Council of Churches (2012): *Healing Gifts for Wounded Hands. The Promise and Potential of Receptive Ecumenism*, tillgänglig på: http://www.sacc.asn.au/_data/Brochure_for_sharing_1.pdf. För information om konferensen i Canberra, se: <http://arts-ed.csu.edu.au/centres/accc/projects/2017-conference-receptive-ecumenism>.

- 9 Kyrkornas världsråd bildades år 1948. Dess medlemmar består av olika protestantiska och ortodoxa kyrkor, samfund och sammanslutningar.
- 10 Paul D. Murray, "Introducing Receptive Ecumenism" *The Ecumenist. A Journal of Theology, Culture, and Society* Vol. 5, Nr. 2 2014, s. 2–4.
- 11 Murray, "Receptive Ecumenism and Catholic Learning", s. 9–13. Murray, "Introducing Receptive Ecumenism", s. 1–4, 7.
- 12 Murray, "Preface", s. ix-x. Murray, "Introducing Receptive Ecumenism", s. 1.
- 13 Pizzey, "On the Maturation of Receptive Ecumenism", s. 118. Murray, "Receptive Ecumenism and Catholic Learning", s. 12, 15.
- 14 Krister Stendahl, som var biskop i Stockholms stift 1984–88, formulerade sina tre regler för religiös förståelse år 1985 i samband med en presskonferens där han bemötte oppositionen mot byggandet av mormonernas tempel i Västerhaninge.
- 15 Pizzey, "On the Maturation of Receptive Ecumenism", s. 108-19, 124. Detta uttalande av Johannes Paulus II återfinns i encyklikan *Ut Unum Sint*, § 2.
- 16 Murray, "Receptive Ecumenism and Catholic Learning", s. 15–16.
- 17 Pizzey, "On the Maturation of Receptive Ecumenism", s. 117–18, 123.
- 18 Murray, "Receptive Ecumenism and Catholic Learning", s. 16. Murray, "Introducing Receptive Ecumenism", s. 4–7.
- 19 Murray, "Receptive Ecumenism and Catholic Learning", s. 16.
- 20 Pizzey, "On the Maturation of Receptive Ecumenism", s. 116–18. Murray, "Receptive Ecumenism and Catholic Learning", s. 12–13, 16–18.
- 21 Kasper, "Foreword", s. viii.
- 22 Murray, "Receptive Ecumenism and Catholic Learning", s. 15–18.
- 23 Pizzey, "On the Maturation of Receptive Ecumenism", s. 119–22. Se även: Kallistos Ware, "Receptive Ecumenism – An Orthodox Perspective" *Louvain Studies* Vol. 33 Nr. 1–2 2008, s. 48–53.
- 24 Murray, "Introducing Receptive Ecumenism", s. 5–7.
- 25 Pizzey, "On the Maturation of Receptive Ecumenism", s. 112, 123.
- 26 Murray, "Receptive Ecumenism and Catholic Learning", s. 6–8, 12–13, 17–19.
- 27 Ibid, s. 7, 10–12, 16.
- 28 Ibid, s. 19.
- 29 Bosch, David J, *Transforming Mission*, Orbis Books 1991.

FÖRDJUPNINGSMATERIAL

Om receptiv ekumenik

Receptive Ecumenism vid Durhams universitet:

<https://www.dur.ac.uk/theology.religion/ccs/constructivetheology/receptiveecumensim/>

Murray, Paul D (red.) *Receptive Ecumenism and the Call to Catholic Learning. Exploring a Way for Contemporary Ecumenism* (Oxford University Press, 2008).

- Pizzey, Antonia, "On the Maturation of Receptive Ecumenism. The Connection between Receptive Ecumenism and Spiritual Ecumenism" *Pacifica. Australasian Theological Studies* Vol. 28, Nr. 2 2015.
- Plaatjies van Huffel, Mary-Anne, "From Conciliar Ecumenism to Transformative Receptive Ecumenism" *HTS Teologiese Studies/Theological Studies* Vol. 73, Nr. 3 2017.
- Rush, Ormond, "Receptive Ecumenism and Discerning the Sensus Fidelium. Expanding the Categories for a Catholic Reception of Revelation" *Theological Studies* Vol. 70, Nr. 3 2017.
- South Australian Council of Churches, *Healing Gifts for Wounded Hands. The Promise and Potential of Receptive Ecumenism* (2014). Resursmaterialet finns tillgängligt på följande sida: http://www.sacc.asn.au/_data/Healing_Gifts_for_Wounded_Hands_May_2014.pdf

Om evangelikal missionsteologi

- Edwards, Joel. *An Agenda for Change – A Global Call for Spiritual and Social Transformation*. Zondervan, 2008.
- Goheen, Michael. *Introducing Christian Mission Today – Scripture, History and Issues*. IVP, 2014. Lausanne. *Kapstadsöverenskommelsen*. SEA, 2011.
- Moreau, Scott (red.). *Evangelical Dictionary of World Missions*. Baker, 2000.

Om missionshistorien

- Bosch, David J, *Transforming Mission*, Orbis Books 1991.

Svenska
missionsrådet

sensus